REGISTERED N. No. 4

सहामाही „ ३ „ ८
साल अखेर „ ७ „ १ ८
किरकोळ अंकास ४
नोटि बद्दल
१० ओळींचे आंत रु० १
दर ओळीस कसबें ।अ ८१ ८६
दुसरे खेपेस ..च ८१

Annual in arrears 7 „ 1 Rs 8 as
Six monthly......... 3 .... 8 as
Single copy .... 4 as

Advertisement
Below 10 lines ...... 2 Rs
Per line over 10 ......4 as
Repetition Per line...8 as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

VOL XXXV AKOLA MONDAY 2 DECEMBER 1901 NO 46

वर्ष ३५ आकोला सोमवार तारीख २ माहे दिसेंबर सन १९०१ इ० अंक ४६

याचा विचार होईल काय.

तारीख १८ रोजीं मे० डेपुटी कमिशनर साहेब बहादूर जिल्हा आकोला, यांची स्वारी केळीवेळी येथील मराठी शाळा पाहण्यास आली होती. त्यावेळेस येथील मास्तरांची हुशारी, व टापटीप, मुलांची कवाईत मुलांचे व्यवस्थे करितां असलेलें बोर्डींग, मुलांचे आरोग्य रक्षणासाठीं ह्मणून मास्तरांनीं घातलेला टूमदार दवाखाना आणि अशाच इतर प्रशंसनीय गोष्टी पाहून साहेब बहादूर इतके दिलखूष झाले कीं त्याचें वर्णन करितां येत नाहीं. अखेरीस बहादुरांनीं असें लिहिलें कीं "सदहूं मास्तराचे उत्तेजनार्थ मी होतां होईल तितकी खटपट करीन. शाळेची इतकी समाधानकारक स्थिती असणें हें मास्तराचे श्रमाचें फळ आहे. व त्यांच्या श्रमाबद्दल त्यास श्रेय मिळणें रास्त आहे" सारांश "जगीं जागृत तो सदा सुखी" ह्मणजे जो आपलें कर्तव्यकर्म अति दक्षतेनें करितो त्यास सर्वसाक्षी परमेश्वर यश दिल्यावांचून कधींही राहणार नाहीं. परंतु लिहिण्यास दिलगिरी वाटते कीं हल्लींच्या डायरेक्टरच्या कारकिर्दींत सर्व कांहीं निराळें रुपांतर बनलें आहे. हल्लींची उत्तेजन देण्याची रीत ह्मटली ह्मणजे माजी डायरेक्टरांच्या पद्धतीहून निराळी. सिनियॉरिटि व क्वालीफिकेशन (डिग्री) हींच पाहून दिलें जातें यात एखाद्याच्या अंगच्या हुशारीचा अगर मेहनतीचा मुळींच समावेश होत नाहीं. मग ग्रयाजुएट्स अगर म्याट्रिक यांच्या मध्यें गुळाचे गणपती असले तरी चालतें. जुने नोकर झाले कीं बढतीस पात्र झालचे. याचा परिणाम दिवसेंदिवस असा होत चालला आहे कीं मनुष्याच्या अंगची हुशारी, दक्षता यांचा अभाव होऊन शिथिलता येत चालली आहे. कारण पाळी आली कीं (ग्रयाजुएट्स् अगर माट्रिक यांस) प्रमोशन मिळतेंच. मेहनत हावी कशाला? सरसकट बारा टक्के. गारगोट्या आणि हिरे यांची पारख राहिली नाहीं. चालू सालचा इंग्लिश निसऱ्या ईयत्तेचा वार्षिक परीक्षेचा निकाल पाहिला असतां आश्चर्य वाटून वरील दोषाची खात्री झाल्यावांचून राहणार नाहीं. ही इयत्ता शिकविणारे ग्रयाजुएट्स् आहेत, म्याट्रिक आहेत, कित्येक बढत्या मिळालेले असे आहेत. कामाचा निकाल पाहिला तर आवळ्या एवढें शून्य. जो कुरूप आहे त्याच्या अंगावर पाटीभर दागिने घातले तरी तो सुरूप कधींही होणार नाहीं. उलट जो स्वरूपवान आहे त्याचें तेज दागिन्यावाचूनही पडतें. माजी डायरेक्टरांची उत्तेजन देण्याची रीत कांहीं अंशीं लोकप्रिय होती असें ह्मणण्यास हरकत नाहीं. ज्यांना फक्त डिग्रीच मिळाल्या नाहींत व ज्यांचें काम सतत नोकर झाल्या दिवसापासून उत्तम ठरत आलेलें आहे व जे आणीबाणीनें डिग्री मिळालेल्या लोकांसहि खालीं पाहावयास लावतात अशा लोकांची हल्लींच्या डायरेक्टर साहेब बहादुरांच्या अमलांत माती होणार नाहीं अशी मोठी आशा आहे. त्यांच्या मनुष्याच्या अंगच्या विशेष गुणाची त्यास परिक्षा कळो, ह्मणजे झालें कळावें ता० २०।११।०१ इसवी.

आपला
"क्ष"

मराठी भाषे विषयीं कांहीं विचार.

मराठी भाषेचा सांप्रत बराच उत्कर्ष होत आहे ही आनंदाची गोष्ट होय. बहुत विद्वानांचें इकडे लक्ष लागलें असून या भाषेची अधिकाधिक सुधारणा करण्याविषयीं त्यांचे यत्न चालू आहेत. आतां, हास्य विनोदादि रस उत्पन्न करण्याचे प्रसंग वगळून, सामान्य विचारानें पाहूं गेल्यास, भाषेची शैली, नेहमीं सभ्यतेची, व वजनदारीची असली पाहिजे असें उघड दिसत आहे. एकंदरींत सांप्रतच्या भाषेचा झोंक चांगला आहे, तरी केव्हां केव्हां तींत कांहीं वाक्यें व शब्द असे शिरूं पहात आहेत कीं, तें सरळ मनाच्या मनुष्यास पसंत वाटणार नाहींत. ह्मणून त्या बद्दल थोडें लिहावयाचें आहे.

शब्द उपयोगा शिवाय नाहींत हें खरें, तरी योजना करतें वेळीं प्रसंगाची योग्यता ध्यानांत आणिली पाहिजे. जसें कोणताहि पदार्थ उपयोगा शिवाय नाहीं, तथापि त्याचा जेथें व जसा उपयोग करावयाचा. तेथें व तसा केला तर तो शोभादायकही होईल. शब्द योजनेचें असें आहे कीं त्यांचें आकार मान व भारदस्तपणा यांत स्वल्प अंतर पडलें तरी देखील चालणार नाहीं. शेजारची वाक्य रचना व तींतील भावार्थ यांस तें विसदृशता आणील.

खालीं लिहिलेले प्रकार माझ्या मतें प्रौढ भाषेस शोभणार नाहींत. निदान त्यांचा उपयोग फारच विरळ प्रसंगीं करणें इष्ट दिसतें. बहुत प्रसंगीं त्यावांचून चालण्या सारखें असतें व केव्हां अधिक समर्पक वाक्यें घालितां येतात. तसेंच, कांहीं शब्द अर्थानें, व मृदुवर्ण रचनेनें सुंदर असतात हें खरें, पण त्यांचाहि उपयोग उचित स्थळा शिवाय केला, व तो वारंवार केला तर माधुर्य जाऊन, त्यांत नीरसपणा येतो.

(१) अमुक दोष—हाडीं खिळले आहेत. हांडामासांत खिळले आहेत.

(२) अमुक प्रकरणांत किंवा बाबतींत—त्याचा हात खंडा आहे.

(३) परपक्षाचें खंडण करतें वेळीं—हाणून पाडणें.

(४) अमुक गृहस्थ असें ह्मणतील किंवा करतील तर— शपथ.

शब्दाचें स्वारस्य न समजल्यामुळें विपरीत प्रसंगाकडेही याची योजना कोणी करतात. जसें त्याच्या हातून एकादी तरी चुकी किंवा एकादें दुर्वर्तन होईल तर-शपथ.

(५) अवक्यास—मज्जाव झाली.

(६) पदार्थ—कुच कामाचा.
मनुष्य— कुच कामाचें

(७) एकाद्या गृहस्थाविषयीं बोलतांना किंवा लिहितांना, स्वारी जी निघाली,

(८) अता कोणी--मायचा पूत. कोणाची माय व्याली.

हें भाषण अश्लील आहे. ह्या शिव्याच आहेत. वृत्तींत झालेली क्षुब्धता दाखविण्याचा हा अगदींच अडाणी मार्ग.

(९) हरीचा लाल-योग्य स्थळीं याचा उपयोग केला तर, तो, मनांतील अर्थ अधिक खुलवितो.

केसरीकाराच्या २१ चुका इंदु प्रकाशांत दाखविल्या आहेत, त्यांत या शब्दाची योजना त्या विद्वान लेखकानें खुबीनें केली आहे.

(१०) आमचें—मा बाप सरकार हें उपहास युक्त शब्द आहेत. अपशब्द, अभद्र भाषण, शिव्या, व शाप, यांचा उपयोग जे करितात, त्यांचाहि उपहास केल्याशिवाय, न त्यांस हलकेपणा दिल्या शिवाय ते रहात नाहींत.

(११) माय भूमि, माय धर्म, माय भाषा. जन्मभूमि, मातृभूमि, स्वधर्म, स्वभाषा, जन्मभाषा हेंच प्रशस्त शब्द होत.

(१२) डोकें, डोकीं, डोचकीं. अगदीं अप्रशस्त. व्याख्यान सुश्राव्य होत असतां, मध्येंच "ह्या दोन विद्वानांचीं डोकीं एक ठिकाणीं मिळतील तर," "शेक्सपीयरचें डोकें" "रानड्यांचें डोकें" "गणिताचें डोकें" "व्याकरणाचें डोकें" असल्या पदांचा उपयोग करणें चांगलें नव्हे. मस्तकें, शिरकमलें, अथवा बुद्धि, बुद्धिबल, बुद्धिमत्ता वगैरे शब्द चांगले. मेंदू, मगज, हे देखील नकोत.

आणखी पाहिजे तर, अद्वितीय—लोकोत्तर— असामान्य— विशाल— उज्वल— प्रासादिक—बुद्धि, असेहि शब्द आहेत. इंग्रजी भाषेंतील हेड (Head) हा शब्द याच अर्थाचा द्योतक असावा असें वाटतें.

(१३) रोटी बेटी व्यवहार, अन्न व्यवहार, विवाह संबंध, शरीर-संबंध या शब्दांनीं कार्यभाग अधिक चांगला होईल असें वाटतें.

(१४) जंग जंग पछाडणें. प्रसंग कोणचा आहे, कोणता संस्कार चालवायाचा आहे, हें मनांत न आणितां, अर्थाविषयींच्या अज्ञानामुळें, वाटेल ते वेदमंत्र ह्मणण्याची भिक्षुक मंडळींत चाल आहे, त्या प्रमाणेंच, वरील पदाचा, व तद्वर्गीय पदांचा अर्थ न समजून, वेळ मारून नेण्याची चाल आहे, ती मराठी भाषेच्या अभिवृद्धीस उत्तेजक होणार नाहीं.

(१५) किती तरी. जसें, किती तरी चांगला, किती तरी वाईट, किती तरी फायदे होते वगैरे. आणि,

(१६) कां होईना. यांचा उपयोग फार बेतानें करावा हें बरें.

(१७) पूर्वींचे लोक आह्मा सारखेच किंबहुना—कांकणभर अधिक होते.

(१८) जर कोणामध्यें, धमक असेल तर. याचा उपयोग बहुत प्रसंगीं अस्थलीं होतो तो होऊं नये. मानसिक धैर्य, नीतिधैर्य या शब्दांची जागा यांस दिली जाते तें वाईट आहे.

याचा अनाठायीं केलेला उपयोग बहुधा पुणें येथील कांहीं पत्रांत दिसून येतो.

(१९) झक मारणें, याचा वास्तवार्थ कांहींही असो (आणि तो निबंधमालेंत दिलेला आहे) पण लौकिकांत याचा जो अर्थ समजतात त्यावरून या शब्दास सभ्य लेखांत जागा मिळूं नये, असें पुष्कळ लोकांचें ह्मणणें आहे. असें असतां, ल्यांड रेव्हिन्यु बिलासंबंधानें लिहितांना, आपणास देशाभिमानी व विद्वान समजणाऱ्या एका पत्रकर्त्याच्या अंगांत शुष्क देशाभिमानानें संचार केल्यामुळें याचा उपयोग त्यानें केलाच. अरेरे! मराठी भाषेस सौंदर्य आणण्याची ही तऱ्हा! आणि सभ्यपणाची हीच रीति काय!!

(२०) आपला, आपली, आपलें इ० अव्ययें.
मी आपला, माझा आपला, तुझी आपली, त्याचें आपलें, यांचा उपयोग कधीं कधीं अशा रीतीनें केलेला पहाण्यांत येतो कीं ही सर्वनामें किंवा अव्ययें आहेत हें समजत नाहीं.

(२१) असें नाहीं कां होणार? मीं नसतें कां केलें? यांतील "कां" हें सर्वनाम क्रियापदापुढें जोडल्यानें पौरुष दर्शक व मध्यें जोडल्यानें अवलास्वर दर्शक होतें; तरी पौरुष दर्शक अर्थाचे प्रसंगींही याचा उपयोग केव्हां केलेला आढळतो, तसा न केला तर ठीक.

तसेंच आणखी, घोकंपट्टी, मारामार, अभिनंदन, "तें कांहीं पुसूंच नका," "सांगण्याची सोय नाहीं" "बोलण्याची

सोय नाहीं " दत्त ह्मणून उभा " " भीक घालीत नाहीं " वगैरे वाक्यें व शब्द यां विषयीं लिहितां येईल.

एकाद्या गोष्टीस दोष देण्याचें मनांत असतें, व तुलने करितां दुसऱ्या गोष्टी विषयीं उल्लेख करावयाचा असतो, व तिचा दृष्टांत द्यावयाचा असतो. ही दुसरी गोष्ट अर्थात सर्वमान्य झालेली असते अशा प्रसंगीं या दुसऱ्या गोष्टीचा उल्लेख फार गंभीरपणानें करावा लागतो. तींत वांकडे तिकडे जातां येत नाहीं, विनोदाचा स्वरहि तींत उपयोगीं नाहीं. मग तिची टवाळकी करण्याचा नुसता भास दिसला तरी तें किती वाईट होईल ? ही दुसरी गोष्ट कदाचित सर्वांशीं निर्दोष नसेल, तींत व्यंगें असतील. व तिचें स्वरूप निरुपायानें तसें राहिलें असेल, अथवा तींतील व्यंगें दूर करण्याचे यत्न जारी असतील. पण गुणाविषयीं श्रेष्ठता व दोषांचीं तुच्छता, हीं पाहून लोकांनीं ती गोष्ट मान्य केली असेल, ह्मणून याच प्रसंगीं तिच्यांतील ही खोडी दाखवीत बसूं नये आपण तिची निराळी परीक्षा करूं तेव्हांच तसें करणें ठीक होईल.

" अमुक गृहस्थ इंग्रजी शिकलेले आहेत. यांचे लेख लोकांस पसंत पडतात. ' ते कांहीं बी० ए० चा किंवा एम० ए० चा शिक्का, किंवा टिक्का घेऊन बाहेर पडले नाहींत' " अशा वाक्यांत चांगल्या गोष्टीचा आपण मुद्दाम उपहास करतों असें दिसेल, व स्वार्थ साधण्या करितां खोटसाळ इरादा धरिला असें लोकांस वाटेल, अशा वाक्यांत रागाचा व रुसवेरणाचा भास दिसतो. सरकारानें वेगवेगळ्या परीक्षा ठेविल्या आहेत, व त्या त्या पायरी पर्यंत जाण्यास अंगांत, पायरी पायरीनेंच अधिक गुण यावा लागतो. दोन पायरींचे दम्यांन अंतर असतें, तें नसेल तर दोन ही संख्याच संभवणार नाहीं.

हे विचार नम्रतापूर्वक पुढें केले आहेत यांत बरें किंवा वाईट काय आहे तें पाहावें. दुसऱ्यांस शिकविण्याचा भाव यांत दाखविला आहे असें कृपा करून कोणी मनांत आणूं नये अशी विनयपूर्वक प्रार्थना आहे.

अकोला
२०।११।१९०१ वि. आ. का.

वऱ्हाडसमाचार

मित्ती कार्तिक वद्य ७ शके १८२३

आत्मविचार

कुंभकोनच्या भागाकडील एक सद्गृहस्थ धर्मविषयक व्याख्यानें देण्यासाठीं येथें आले आहेत. रा. रा. नारायण स्वामी हे मद्रास इलाख्याची जी थिओसाफिकल सोसायटी आहे तिचे मुख्य चिटणीस आहेत. आणि या भागाला त्यांची माहिती पुष्कळांस आहे. ईश्वरविषयक विद्या प्रसृत करण्याचा वरील मंडळीचा विचार व उद्योग पुष्कळ वर्षां पासून चालू आहे. वरील मंडळीची मुख्य संस्थापना म्याडम ब्लाव्हाटस्की यांच्या हातून झाली. विदुषी आनी बिझांट बाई याच उद्योगांत आपल्या जीविताचा विनियोग करीत आहेत. ही ईश्वरवादी मंडळी हिंदुधर्माच्या वेदान्तशास्त्राला मोठी उच्च पदवी देतात आणि त्याचाच प्रसार करण्याचा मुख्य हेतु आहे. या मंडळीचे चिटणीस रा. रा. नारायणस्वामी हे वेदान्तावर व्याख्यानें देण्यासाठीं मुद्दाम आकोल्यास आले आहेत. त्यांच्या या उपकाराबद्दल आमची आकोलेकर मंडळी कृतज्ञ होतील अशी आम्हास बळकट आशा आहे. कृतज्ञता श्रवणद्वारा पाहिजे, ती द्रव्यद्वारा नको आहे. राजश्री नारायण स्वामी हे जुने वकील आहेत पण यांनीं आतां भगवीं वस्त्रें धारण करून धर्मोपदेश सुरू केला आहे. आह्मी ह्मणतों कीं ते हल्लीं लोकांस आपल्या बरोबर घेऊन यांच्या वतीनें ईश्वरापाशीं वकिलीच करीत आहेत. यांच्या व्याख्यानांचा आस्वाद इंग्रजी जाणणाऱ्यांसच घेता येतो ही दुःखाची गोष्ट होय. नाहीं तर, त्यांची विचारसरणी आमच्या धर्मनिष्ट मंडळीलाही अत्यंत पसंत पडेल सांप्रतच्या शास्त्रीय विचारांशीं आत्मविचारांची सांगड ते चांगली घालतात. गेल्या शनिवारीं यांचें पहिलें व्याख्यान झालें काल सकाळीं दुसरें व्याख्यान झालें. अशी सुंदर व्याख्यानें श्रवण करण्याची संधी इंग्रजी समजणाऱ्या गृहस्थांनीं दवडूं नये अशी आमची मुद्दाम शिफारस आहे.

पहिल्या व्याख्यानांत रा. रा. नारायण स्वामी यांनीं प्रतिपादन केलें कीं, विद्यमान शास्त्रीय विचार व शोध यांची गती दृश्य विश्वापुढें फारशी नाहीं, परंतु त्या त्या शास्त्राला आधारभूत अशीं कांहीं अज्ञेय प्रमेयें लागतात. या अज्ञेयाची मीमांसा ही आत्मानात्म विचाराकडे सुजाण माणसाला नेते. हे विचार सांप्रत कालीं जगभर प्रचलित झाले आहेत आणि ते विचार ह्मणजे आपली सर्व संपत्ति व आपला सर्व दायभाग आहेत. आपल्याच विचारावर इतर राष्ट्रें आत्मोन्नति करीत आहेत आणि आपण तत्संबंधानें अगदीं दूर जाऊन अनोळखी होत आहों. तेव्हां आपल्या पूर्वार्जित विद्येचा अभ्यास करून आपण इतर राष्ट्रा बरोबर टक्कर मारावी आणि ईश्वराच्या कृपाप्रसादाला सत्पात्र व्हावें असा हा उत्कृष्ट काल आहे. कालच्या व्याख्यानांत त्यांनीं आपल्या मंडळीचे हेतु व तिची कार्यमाला यांच्या संबंधानें विशेष खुलासा केला.

सामाजिक परिषद्

राष्ट्रीय सभा व सामाजिक सभा हीं आपल्या राष्ट्रगाड्याचीं चक्रें आहेत आणि हीं दोन्हीं समान्तरानें सारखीं चालतील तेव्हांच राष्ट्राची उन्नति होणार आहे. या दोन्ही सभांना आतां काल फार थोडा राहिला आहे. या सामाजिक परिषदेचे मुख्य ज्ञानमूर्ता संस्थापक कै० महादेव गोविंद रानडे हे दिव्यदेहाला पोचले आहेत तथापि त्यांची ज्ञानदृष्टी आपला भावी मार्ग प्रकाशित करील यांत कांहीं संदेह नाहीं. यंदाच्या सभेचें अध्यक्षस्थान बंगाल्याचे सुप्रसिद्ध राजा विनय कृष्ण बहादूर हे मंडित करणार आहेत. हे मोठेसे सुधारक नाहींत खरे, पण यांच्या अंगीं विशेष गुण हा आहे कीं, जन्या गोष्टीला धरूनच ते कालमानाला अनुसरून आवश्यक बदल व फेरफार करीत असतात. सामाजिक सुधारणे संबंधानें हल्लीं जे विचार राजमान्य ठरले आहेत त्यांचे हे मुख्य पुरस्कर्ते आहेत. जुन्या गोष्टींचा धिक्कार करून नव्या गोष्टी प्रचलित करणारे हे सुधारक नव्हेत. गेल्या पंचवीस वर्षांत जे सुधारक वेडे वांकडे वागले त्यांच्या कृतीनें सुधारणेला जोर न येतां सुधारणा अगदीं तिरस्कृत झाली व ती लंगडी पडली. या अनुभवानें नवा रस्ता दाखविला आहे. आपले जुने शास्त्रविचार पूर्ववत् कायम धरावयाचे आणि प्रस्तुत कालला अनुरूप अशा नवीन गोष्टी शास्त्राधाराला मिळत्या करून नंतर त्या प्रचलित करावयाच्या अशा सध्यांचा सुधारणाक्रम चालू आहे. बंगाली पत्रकर्ते ह्मणतात कीं, सामाजिक उन्नतीला अनुकूळ असेच धर्मविचार आहेत आणि त्यांचें यथायोग्य चालन झालें पाहिजे. बर्कचा सिद्धान्त असा आहे कीं, जी संस्था फेरफारच पावत नाहीं ती सदा टिकणारी नाहीं. चलन ही खूण जशी जीवंतपणाची आहे तशी प्रत्येक सजीव संस्थेची खूण ह्मटली ह्मणजे कालक्रमानें त्या संस्थेच्या पूर्वरूपांत अंतर पडलेंच पाहिजे. हिंदु समाजाची रचना हिंदुधर्मावर आहे आणि उभयतांची योग्यता प्रगतीला उत्तम आहे हीच गोष्ट सामाजिक सभेला कृतीनें सिद्ध करून द्यावयाची आहे. पूर्वीचा धिक्कार व तिरस्कार जाऊन आतां जुन्या नव्या गोष्टींचें संमेलन यथोचित होत आहे ही आनंदाची गोष्ट होय. कै० महादेव गोविंद रानडे यांनीं सामाजिक सुधारणेला हीच नवीन दिशा लाऊन दिली आहे.

ही नवी दिशा आमच्या प्रांता संबंधानें रा. रा. विष्णु मोरेश्वर महाजनी यांनीं आपल्या कृतीनें अंमलांत आणिली आहे. वऱ्हाडचे सुधारक ह्मणून जे गृहस्थ आहेत ते निराळेच आहेत. पण सामाजिक सुधारणेचा पुढाकार या लोकांच्या हातीं नसून राजश्री आण्णासाहेब यांच्याच हातीं आहे ही गोष्ट सुद्धां अकारण नाहीं. रा. रा. मोरो विश्वनाथ जोशी हे सुधारकांमध्यें प्रसिद्ध खरे पण त्यांचे विचार त्यांच्या मुखानें आकोल्यास झालेल्या व्याख्यानांत लोकांनीं ऐकिले आहेत. अनुभवानें सुसंस्कृत व परिणत झालेले यांचे विचार ऐकून श्रोतृवृंद आनंदित झाला होता. प्रत्येकानें आपल्या संबंधानें सुधारणेची मुखत्यारी चालवावी परंतु आपल्या कृतीनें इतरत्र संताप व दुःख उत्पन्न न होईल असा संक्रम ठेविलाच पाहिजे. अशी राजश्री जोशी यांचा वर्तनक्रम साक्ष देईल. राजश्री रंगनाथ नरसिंह मुधोळकर हे सुधारणेंतून एका वेळच्या बिकट प्रसंगीं घसरले असें ह्मणतात, तरी त्यांनीं आपल्या अनुतापसूचक कृतीनें सुधारणेची योग्य परीक्षा दाखविली. ज्या चालीरितीनीं व पूर्वार्जित संस्कारांनीं हा देह बनला आहे त्यांच्या बंधनाला झुगारून देहाची गती फारशी पुढें जात नाहीं एवढीच गोष्ट राजश्री मुधोळकरांची अक्षम्य चूक दर्शविते. हीं विशिष्ट उदाहरणें सांगण्याचा हेतू इतकाच कीं कोणी आपल्या पांडित्यानें विनाकारण अपात्र मंडळीस सुधारणेच्या जाळ्यांत हरिणा प्रमाणें फसवूं नये, आणि यथाकाल समाजांत सुधारणा गोडीगुलाबीनें प्रचलित करावी व असें करितांना प्रत्येक सुधारकानें आत्मकृतीनें इतरास बोध करावा. ही गोडीगुलाबी हीच नव्या सुधारणेची मुख्य विजयश्री आहे आणि तीच व्यक्तीनें पुराणप्रिय व सुधारणाप्रिय मंडळींनीं सारखी समजून घेतली पाहिजे.

ऱ्हास कालाचा सद्बोध

(बाळापुरा संबंधानें दुःखोद्गार)

बाळापूर हें शहर फार जुनें व प्रसिद्ध आहे. बाळापुराच्या नामनिर्देशानेंच आकोला शहराची लोकांस ओळख करून देण्याचा हल्लींचा प्रघात आहे. आमचे एक सन्मित्र या जुन्या शहरीं तीस पसतीस वर्षांनीं पुन्हा गेले तेव्हां त्या बाळपणाच्या आवडत्या व रमणीय शहराची अवस्था व दुर्दशा पाहून त्यांचे नेत्र भरून आले व त्यांचा कंठ सद्गदित झाला. त्यांच्या तोंडचे उद्गार विशेष स्मरणीय आहेत ह्मणून आह्मी मुद्दाम त्याचा उल्लेख करीत आहों. श्रीरामचंद्र पुन्हा दण्डकारण्यांत गेले तेव्हां त्या वनाच्या पूर्व खुणा कांहीं पटेनात. फक्त शैलांची रांग मात्र तेंच हें पूर्वस्थळ अशी बुद्धि दृढ करीत होती, तद्वत् प्रकार बाळापुरा संबंधानें आहे, त्या शहराचा हा ऱ्हास काळ आहे. सर्वत्र पडझड पाहून उदासीनता वाटते. तथापि इमारतींची विनाशस्थिती भूतकालीन गोष्टींची व वैभवाची चांगली आठवण देते. हें शहर मूळचें व्यापाराचें होतें, बाळापुरची पेठ प्रसिद्ध होती. जुने वाडे कालगतीनें ओस पडले आहेत. इमारतीचे दगड, विटा, लांकूड इत्यादि सामानाला मात्र किंमत कांहीं तरी येते. बाळापुरची रचना बेटाप्रमाणें आहे, जुना हुन्नर, कलाकौशल्य व व्यापार हीं प्रचलित होतीं तेव्हां हें शहर खरोखरच फार उत्कृष्ट असलें पाहिजे. इंग्रजींत जुने धंदे व व्यापार नष्ट झाले आणि त्यामुळें हें शहर ऱ्हास पावलें. व्यापारी गांव जेवढे पूर्वीं होते त्यांचीं दशा सर्वत्र अशीच आढळेल, शेतीवाडीच्या संपत्तीनें गांव ह्मणून कांहीं थोडी शोभा अवशिष्ट आहे. बाळापुरच्या मोमीनपुऱ्याकडे दृष्टी फेंका ह्मणजे सर्वत्र हुन्नरवाली मुसलमान मंडळी रसातळास गेल्या सारखे दिसेल. पगड्या, सतरंज्या, पातळें, धोतरें पटके हे जिन्नस ही मंडळी चांगले तयार करितात. कदाचित् किंमतीला थोडे महाग हे पदार्थ पडले तरी त्यांचा टिकाऊपणा तो महागपणा नाहींसा करील. हल्लीं गिऱ्हाईक नाहीं, भांडवल नाहीं आणि या लोकांच्या उद्योगाला कोणी पुरस्कर्ता नाहीं ह्मणून ही

हुन्नरवाली कसबी मंडळी जीवन्मृत असल्या सारखी झाली आहे. हे दुखोद्गार कळवून स्वस्थ बसण्याचा आमचा विचार नाहीं. सांप्रतचा ऱ्हास काळ बदलून उन्नतीचा काळ आणण्याची गोष्ट आमच्या लोकांच्या हातची आहे हें आह्मांस पुनः पुनः सांगण्याचें आहे. गेल्या दुष्काळांत या मोमीन लोकांस सरकारी थोडीशी पैशाची मदत यथायोग्य देण्यांत आली होती तेव्हां त्यांच्या कुटुंबांतील बायका पुरुष व मुलें मिळून सर्वांनीं जो कपडा तयार केला तो आह्मी पाहिला आहे आणि आह्मी निश्चयानें कळवितों कीं, तो माल फार चांगला होता. थोड्याशा उत्तेजनानें उत्कृष्ट तऱ्हेचा माल ह्मणजे धोतरजोडे, पटके, पातळें, सतरंज्या वगैरे सर्व प्रकारचा माल येथें तयार होण्या सारखा आहे. बाळापुरची पूर्व शोभा पुन्हां आणण्याचें कार्य वऱ्हाडच्या मंडळींचें आहे आणि त्यांतल्या त्यांत ही गोष्ट करणें आमच्या जिल्ह्याचें पहिलें कर्तव्य आहे. आपल्या शेतांत जर गहूं पिकले नाहींत आणि जवारीच पिकली तर जसें आपण घरीं भाकरी खाण्याचा प्रघात ठेवितो तशीच गोष्ट आपल्या जिल्ह्यांत असली पाहिजे. सर्वांनीं मनोनिग्रहानें बाळापूरचा माल घेण्याचा निश्चय केला पाहिजे. जरतारी रुमाल बांधण्यापेक्षां जरतारी पटके बांधले, तेथीलच धोतरजोड वापरले किंवा तेथीलच पगड्या वापरल्या तर कांहीं दोष घडेल असें आह्मांस वाटत नाहीं. देशी कलांस उत्तेजन कांहीं विलायती कपडा वापरल्यानें मिळत नाहीं हें सांगण्याचें प्रयोजनच नाहीं. आह्मी सुचविलेली गोष्ट करण्या इतका आपलेपणा आमच्या जिल्ह्यांतील लोकांमध्यें आणि वऱ्हाडच्या रहिवाश्यांमध्यें नाहीं हें कृतीनें सिद्ध आहे. पण तो आपलेपणा असूंच शकणार नाहीं असें आह्मास वाटत नाहीं आणि तो आपलेपणा ईश्वरकृपेनें जागृत होईल व इष्ट कार्य सिद्धीला पावेल अशी आह्मांस पक्की उमेद आहे.

संघशक्ति

हा काल संघशक्तीचा आहे. एकएकटा मनुष्य हल्लींच्या काळीं कांहींच करूं शकणार नाहीं पण एक एक मनुष्य मिळून जितकीं पुष्कळ माणसें एकवटतील तितकी संघशक्ति मोठी बलवत्तर होणारी आहे. संघशक्ति उत्पन्न करण्याला कार्यमाला उत्कृष्ठ पाहिजे. कार्याची योजना झाल्यानंतर भांडवलाचें एकीकरण पाहिजे. भांडवलाचा विनियोग करण्याला कार्यानुसार एकवटणारी मनुष्यशक्ति पाहिजे. परस्पर विश्वास, स्नेह व प्रामाणिकपणा हे संघशक्तीचे प्राणवायु आहेत. उपसाहित्यें ह्मणजे भांडवल, मनुष्यबळ व कार्यमाला हीं होत. गेल्या अंकांत आमच्या एका मित्रांनीं शेतीचीं स्थळें व तद्विषयक कांहीं मार्ग दाखविले. अलिकडे गुदस्तापासून वऱ्हाड हायस्कुलांतील माजी विद्यार्थ्यांच्या समाजानें एक भांडवल उभारण्यासाठीं सूचना केली होती आणि यंदा वर्गणीच्या रकमेचे आंकडे आमचे येथील डाक्टर दत्तात्रय कृष्ण कोल्हटकर हे घेत आहेत. पुष्कळशी शिकलेली मंडळी उद्योगाच्या अभावामुळें पोटासाठीं आर्जवानें व मानखंडनेहि नाना यत्न करित असतात. सारांश मनुष्यबळ पुष्कळसें उपलब्ध आहे, व अशा नानाविध दिशांनीं चळवळी चालू आहेत. या चळवळी सर्वत्र विचारांत आहेत. त्या सर्वांची एकजूट बांधणारा मुत्सद्दी आह्मांस पाहिजे. असा मुत्सद्दी व कार्यकर्ता आह्मांस मिळण्याचा काल लांब आहे असें आह्मास वाटत नाहीं. दरिद्रावस्था आपलें कार्य बजावीत आहे पण तिच्या बरोबर स्वावलंबनाचा व स्वतंत्रपणाचा अभिमान आह्मांमध्यें पाहिजे तितका नाहीं ही दुःखाची गोष्ट होय. मानधन आह्मी नाहीं आणि अपमानानें जगण्यापेक्षां मरण बरें असें आमच्या मतांत बाणत नाहीं तोंपर्यंत चांगली संघशक्तिहि उत्पन्न होणार नाहीं. ईश्वर करो आणि आमचा पूर्वकालीन तापटपणा पुन्हां आह्मांमध्यें परतो !

The Berar Samachar

MONDAY DECEMBER 2 1901

The state of our people is every thing but prosperous and progressive. We know that this opinion runs counter to the roseate view of the Government. We beg to repeat our opinion with a strong conviction about its truthfulness. It corresponds accurately to the exact nature of the circumstances under which our people show signs of gradual decay. The famine-report of this province is replete with praises for the noble a liberal action of the Government in the matter of relieving the people from the throes of death immenent onstarvation and want of proper and sufficient meals. We do not, for a moment, wish to minimize the great feat of, administering relief and comfort to the famine-striken people. It was a novel experiment on the part of the Government and the unstinted success which has marked the august organization of relief-camps on a grand scale, speaks volumes for the benevolence of the Government. Whole population was as it were on relief—camps. Such a scene of misery and helplessness was decidedly unique in character in the history of the province. We have often offered our heart-felt congratulations to the Government for this greatest triumph of the modern times in the cause of humanity. All praise is thus due to the Government for their timely, prompt and liberal measures of surmounting the worst evils of a famine the like of which was never heard of in the annals of history. We take our loyal stand on this frank admission of the wonderful resources of our benign Government and begin to join issue with them on the question of the real condition of the people. We emphatically deny the correctness of the official view of the people's circumstances. The prospects of a prosperous time never burst forth from the utter ruin in which families after families have been thrown in the evils of the deadly famine. The resourcefulness of the people does not stand the test of actual facts. The vision of an elastic recuperative power is an illusion due to the happy contentedness of the people and their sweet resignation to the state of things that hemms them on all sides. The fact in stubborn and cannot be amiss for any thing else. The people are extremely poor. There is no vitality left in them. They run somehow through the course of life because they cannot help doing otherwise. There is no provision for an evil day. No prudence, thrift and self—denial on their part are a sufficient agency to secure a good simple and comfortable living. The struggle for bread has driven the people to extremes and the competition and the freedom which reign supreme in the calm and peaceful times of the British rule have overdone their work. The interests of the poor ignorant masses were put to stake. In India some people made their fortunes upon the weakness of the people and the result is that with a costly administration of a foreign agency some few people have sprung up upon the ruins of the general class of people. We have often shown that the people cannot recoupe their original stamina and cannot sustain in them a recuperative power in the face of the dying industries of the nation. All our commercial and industrial activities are unproductive of material wealth. In agriculture also where all people have congested the ranks of peasantry, we have shown that the system of letting out land at a fixed multiple of the Government rental has caused inmense losses to those who live on mere labour in agriculture. The other evil that kills our peasantry is their indebtedness. This is a canker that has eaten up the vitals of the people. Indebtedness over head and ears is an admitted fact. Indebtedness of a bad type cannot exist along with the prosperity and material progress of the people. It is this evil which the Government want to provide against. It is in this connection that a Committee was appointed to report upon the advisability or otherwise of founding agricultural banks. The report of the Committee is now before the public. The report is full of interest and contains a series of excellent suggestions. It is replete with directions for practical guidance and determines with accuracy of detail and exactness of procedure the system in which the work of an agricultural bank should be conducted. We are prone to request the Government to adopt the report in its entirety and give a practical shape to the suggestions in it with an ample supply of funds. The machinery of the Government will strengthen the hands of the agricultural banks. The phrase 'agricultural bank' is thrown away in view of the more suggestive term 'Co-operative mutual credit societies' both urban and rural. We hope that our local Government will also be prompt and earnest in having a bank on the scheme laid down by the Committee. Such a bank will reduce the heavy rate of interest that has been rampant in Berar. The rate of interest is very high and almost prohibitive of all good and beneficial transactions between a money-lender and his borrower. We have stated in detail our reasons for not agreeing with the Government on the point of people's condition. We assert once more that it is not prosperous and progressive. We do so with a view that we might enlist the earnest sympathies of the Government and might call for their liberal aid in order that our life should be more comfortable and worthier of the golden traditions of a British subject.

Mr. Stead rightly observes the fact that the world is greatly indebted to India for extending the bounds of human knowledge. He says:—

"The third way in which I think it is possible for me, as an Englishman, to help India is by constantly thinking and seeing and writing what is the very truth concerning the debt which we owe to the great sages and poets and philosophers, who have done so much to spiritualise the existence of the Indian peoples. The materialism which dominates the Western world may some day have its corrective in the purified spiritual philosophy which has its home in India. I speak of things, of course, at second or third hand, and it may be that distance lends enchantment to the view, but to one who is buried fathoms deep in the dense materialism of the West, there seems a certain majesty in the image which we see in the far East, of whole races to whom the world of thought is the only real world and the world in which we live is regarded but as the passing shadow."

वऱ्हाड

हवामान—थंडी चांगली पडते. रोगराई ह्मणण्या सारखी नाहीं. पिकें चांगल्या स्थितींत आहेत.

मे० कुमार श्री हरभामजी डिपुटी कमिशनर यांची स्वारी फिरत असून येत्या ७ वे तारखेला जळगांवाला जाऊन तेथें त्यांचा मुक्काम ४–५ दिवस होणार आहे.

मे० ब्याटन साहेब जुडिशिअल कमिशनर यांनीं गेल्या शनिवारीं येथील कचेऱ्यांची तपासणी केली आणि त्यांनीं वकील मंडळीची भेट घेऊन त्यांस पक्षकारांची जबानी किंवा साक्ष संपूर्णतेनें व मुद्दाम घेत जावी असा आपला अभिप्राय सांगितला. साहेब बहादूर आज उमरावतीस कचेरी भरवतील.

आज पासून विद्यासमाजाच्या कामाला आरंभ होऊन चार दिवस काम चालेल. येत्या ६।७ तारखांस विद्यार्थ्यांच्या खेळाचे सामनेही प्रेक्षणीय होतील.

रा० रा० नारायणस्वामी हे आज रोजीं सायंकाळीं ५॥ वाजतां तिसरें व्याख्यान वेदान्त विषयावर देणार आहेत. इंग्रजी भाषा जाणणाऱ्यांनीं व्याख्यानास जाण्याचें विसरूं नये.

तारीख ३ रोजीं सायंकाळीं उमरावतीस रा. रा. विष्णु मोरेश्वर महाजनी यांच्या अध्यक्षतेखालीं सामाजिक सभा भरणार आहे.

येथील संगीत नाटककार मंडळीनें परवां रात्रौ 'विकल्प विमोचन' नाटकाचा प्रयोग करून दाखविला. प्रयोग चांगला साधला होता. शेक्सपिअर सारख्या विख्यात कवीचें एक उत्कृष्ट नाटक एका रात्रीं कळतें ही गोष्ट देखील लहानसहान फायद्याची नाहीं. नाटकगृहांत स्त्रियाकरितां नेमलेल्या जागे संबंधानें व्यवस्थापक मंडळी विशेष काळजीची व्यवस्था ठेवितील तर बरें होईल.

वर्तमानसार

लढाईची खबर

लढाईच्या कामांत कांहीं इतकाहि खळ पडलेला नाहीं. बोअर लोकांस परिपूर्ण पादाक्रान्त व हतवीर्य करून सोडण्यासाठीं विलायतेहून नवीन दमाच्या फौजा रवाना होत आहेत हें ऐकून मनास खेद वाटतो. अशा तयारीनें लढाईचा अग्नि शांत होत नाहींच पण उलट त्या आगींत तेल मात्र पडत आहे. इंग्रजा सारख्या पराक्रमी राष्ट्रानें हातघाईस आलेल्या, चिरडीस पेटलेल्या व मृतप्राय झालेल्या राष्ट्रास रागानें तरवारीच्या धारेवर धरणें बरें नव्हे. त्यास आश्वासन देऊन, गोड शब्द बोलून, चार गोष्टी सांगून त्यांचें शांतवन करावें, त्यांस क्षमा करावी, व गत गोष्टींचा विसर पडेल अशी योजना करावी. असें न करितां जे सर्व तऱ्हेनें दुःखी कष्टी होऊन गेले आहेत, ज्यांचा अंतरात्मा स्वातंत्र्यासाठीं तिळतिळ तुटतो आहे, व जे मोठ्या धैर्यानें कसें तरी लढाईस तोंड देत आहेत अशा लोकांवर जास्त शस्त्रप्रहार करणें, व त्यांच्या मानी स्वभावास टोंचणें ह्मणजे मेलेल्यास मारणें, किंवा जखमेवर जखम करणें होय. अशा कृतींत थोर लोकांस पुरुषार्थ तो कोणचा लाभणार आहे?

बोअर लोक हे खऱ्या छातीचे शूर वीर होत यांत शंका नाहीं. स्वदेश स्वातंत्र्यासाठीं त्यांनीं जें प्रेम व्यक्त केलें व त्या प्रीत्यर्थ त्यांनीं जीं अचाट शूर कृत्यें केलीं तशीं सर्व पृथ्वीच्या पाठीवरील एकाहि राष्ट्राच्या इतिहासांत नसतील. अशाच लोकांची खरी स्वातंत्र्यप्रीयता होय व हेच लोक त्या स्वातंत्र्य सौख्याचें सुख उपभोगण्यास खरे अधिकारी होत. पण अशाच लोकांस त्यांच्या दुर्दैवानें अशी कष्टदशा प्राप्त होत असते. अशा लोकांच्या पाठीवर ईश्वर उभाच असतो व तो त्यांस फार दिवस दुःखात ठेवणार नाहीं.

बोअर लोकांचा पराक्रमी वीर डी वेट हा मेला गेला वगैरे कांहींच पत्ता नव्हता पण तो समरांगणावर पुन्हां दंड ठोकून उभा राहिलेला ऐकून इंग्रज शिपायांस बरीच भीति पडली असेल.

हेग आरबिट्रेशन कोर्टापुढें बोअर लोक अपील करणार आहेत. पण या पासून कांहीं कार्यभाग होईल असें वाटत नाहीं तरी लढाईस बराच काळ लोटला आहे. ह्मणून कदाचित ती बंद होण्याची कांहीं गुरुकिल्ली कोणी दाखवील तर कोण जाणें. धोंडा मारून पहावा, लागला तर लागला, नाहीं तर चुकलेला आहेच.

विलक्षण चमत्कार—सातारा जिल्ह्यातलि संस्थान चाफळ येथें रामदास स्वामींनीं स्थापन केलेल्या श्री रामाच्या मूर्तीस आतांशा घाम येऊं लागला असून त्यामुळें देवाच्या अंगावरील पोषाख भिजून चिंब होतो व मारुतीचे अंगास फोड आले असून ते हातास बिलबिलीत लागतात. देवाचे द्वारीं चौकी पहारा बसविला असून सचैल स्नान केल्याखेरीज आंत कोणास जाऊं देत नाहींत. चाफळ गांवीं हल्लीं प्लेग सुरू आहे; आणि तेथें हा विपरीत प्रकार घडून आल्यामुळें लोक फार घाबरले आहेत.

कपडे धुण्याचें यंत्र—मुंबईस लवकरच यंत्रानें कपडे धुण्याची एक कंपनी निघणार आहे. ही चांगली चालल्यास धोब्यांना गिरणीचा आश्रय करावा लागणार आहे.

मुंबईस एका पारशाचा मुलगा मेला. त्याला रीती प्रमाणें व्यवस्थेच्या ठिकाणीं नेल्यावर मुलाचे श्वासोच्छ्वास चालूं झाले. तेव्हां तेथेंच त्याला औषधोपचार चालू केले. मुलगा चांगला सावध झाला आणि त्याला मग गाडींत घालून घरीं आणलें. पण पुढें प्रहरांनीं पुन्हां त्याचें प्राणोत्क्रमण झालें.

विलायतेंत असलेले प्रसिद्ध रँगलर रा॰ रा॰ परांजपे हे येत्या महिन्यांत पुण्यास येणार अशी बातमी आहे.

परीक्षा नापास झाल्यामुळें, मुंबईतील एका पार्शी मुलाला वेड लागलें आहे. परीक्षा पास होण्यावर इतकी आसक्ती ठेवणें बरें नाहीं.

येत्या वर्षाचे प्रथम दिवशीं सालाबाद प्रमाणें लोकांना पदव्या दिल्या जाणार नाहींत. एडवर्ड राजेसाहेब गादीवर बसतील तेव्हांच नवीन पदव्यांची यादी प्रसिद्ध होईल असें बाहेर आलें आहे.

विलक्षगच—फरीदपूर परगण्यांत एतद्देशीय वैद्यानें एका रोग्याला सर्टिफिकीट दिलें होतें रोगी खरा होता. त्या रोग्यानें ते माजिस्ट्रेट कोर्टांत गुदरलें, माजिस्ट्रेटनें तें सर्टिफिकीट दिल्याबद्दल त्या वैद्याला नोटीस काढली, आणि तो हजर झाल्यावर पुनः असें न करण्याविषयीं त्याला माजिस्ट्रेटनें समज दिली! पण यांत वैद्यानें कोणचा अपराध केला कोण जाणें!

सुमात्राच्या अरण्यामध्यें मोठाले कोळी आढळतात. त्यांची लांबी ८ इंच असून त्यांनीं पाय पसरले ह्मणजे त्यांची लांबी १७ इंचापर्यंत भरते.

अती वृद्ध मनुष्य—अलबानिया मधील खुटी गांवीं हा रहात होता, हा नुकताच मरण पावला. याचें नांव इस्मायल हुगो असें होतें. त्याचें वय १६० वर्षांचे असून त्याच्या मागें २०० मुलाबाळांचा परिवार आहे शिवाय चमत्कार हा कीं, त्याचे सर्व दात व इंद्रियें चांगल्या स्थितींत होतीं. इतका दीर्घायुषी व सदृढ मनुष्य पुण्यवाना खेरीज कोण सांपडणार आहे.

विद्यार्थी जनांचा अतिक्रम—आथेन्स येथें गॉस्पेलचें नवीन भाषांतर झालें आहे. तें धर्मविरुद्ध काम झालें अशा समजुतीनें तेथील विद्यार्थ्यांनीं, ज्या वर्तमानपत्रकारांनीं त्या भाषांतराची शिफारशी केली होती त्यांजवर हल्ला केला, व पोलीस व शिपायी लोक यावर गोळीबाराहि केला. विद्यार्थी लोकांनीं अशी भलतीच उठाठेव करण्या इतक्या महत्वाची ती गोष्ट नव्हती.

सूचना—ट्रान्सव्हालच्या लढाईमुळें इंग्रज लोक पैशानें, मनुष्यानें इभ्रतीनें वगैरे चोहों बाजूंनीं फार वैतागून गेले आहेत. व ही लढाई संपवून स्थिरस्थावर केल्याशिवाय त्यांना दुसरी गोष्ट कांहीं सुचणार नाहीं हें उघड आहे. तर अशा प्रसंगीं मोठा खर्च करून राष्ट्रीय सभेच्या तोंडून हिंदुस्थानानें आपलें रडगाणें गावयूं नये हें बरें. इंग्रज प्रभू विशेष राजीखुषींत असतांनाच आपलें ह्मणणें त्यांस रुचेल व कांहीं तरी लौकर फायदा होईल.

मुंबई बँकची ठेव ठेवण्याची बँक

या सेव्हिंग बँक मध्यें खालील अटीवर ठेव ठेविली जाईल.

कोणत्याही एका वर्षात ह्मणजे जानेवारीच्या १ ले तारखे पासून तों दिसेंबरच्या ३१ तारखे पर्यंत फक्त एक हजारा पर्यंत रुपये ठेविले जातील.

दोन अथवा अधिक मनुष्यांच्या नांवानें देखील एक ठेव ठेवितां येईल. व त्यांच्या हयातींत, तसेंच त्यांचे मागें त्यांच्या पैकीं एकास अथवा अधिक जणांस ठेव काढतां येईल.

एका वर्षात एक हजार रुपया पर्यंत ठेवलेल्या रकमेवर दरसाल दर शेकडा ३ तीन रुपये व्याज दिलें जाईल. मात्र ५००० पाच हजारा वरील रकमेस व्याज नाहीं.

मुंबई ब्यांक आकोला १९ जुलै १८९८ } A. G. Watson Agent.

खरेदीकरा!

रास्कोपची थेट व खरीं पेटंट वाचेस

नकली मालास भुलून पैसे खर्चू नका!!!

रेल्वेच्या व इतर अवजड कामास हेंच वॉच अत्यंत उपयुक्त आहे. हें वॉच पहिल्या प्रतीचें बिनचूक वेळ दाखविणारें असून इतर वॉचेस प्रमाणें यांस नेहमीं रिपेरची जरूर नसून या बद्दल विशेष काळजी व लक्ष पुरविण्याची अवश्यकता नाहीं. ह्मणून जंगलांत बाहेर फिरणारे लोकांचें तर हें सोबतीच आहे असें अनुभवास आलें आहे. याजकरितां ज्याला आपली वेळ बरोबर राखण्याची जरूरी आहे अशा लोकांस ह्मणजे इंजिनियर, काँट्र्याक्टर, ओव्हरसियर, फारेस्ट कान्सरव्हेटर व इतर प्रवासी लोकांस हें वॉच घेणें विषयीं आह्मी खात्रीपूर्वक शिफारस करितों. आमची **रास्कोपच्या पेटंट वॉचेस** संबंधीं याहून जास्त लिहिण्याची जरूरी नाहीं कारण त्यांच्या गुणांची प्रचीती तींच आपोआप दाखवितात, इतकें लिहिलें असतां बस्स आहे. हीं घड्याळें आपली स्वतःच शिफारस आजपर्यंत करीत आलीं आहेत, करीत आहेत व पुढेंही अशीच करीत राहतील. प्रत्येक वॉच फार काळजीपूर्वक तपासून, चालवून तें वेळ बरोबर दाखवितें अशाबद्दल ग्यारंटी देण्यांत येते, व त्याबद्दलची जोखीमदारी आमचे शिरावर आहे.

सूचनाः—पुढील नमुना २१ लाईनचें मोठ्या आकाराच्या वॉचचा आहे.

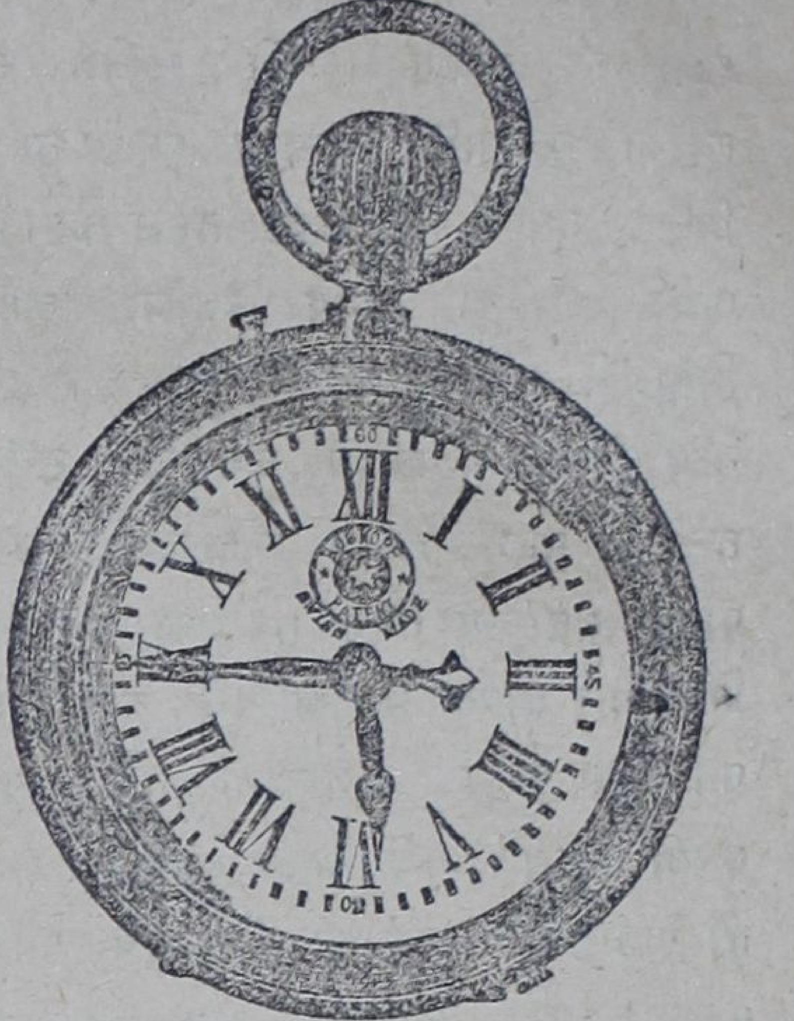

मोठे, मध्यम १६ रु. १७ रु. लहान.

रोल्ड गोल्ड ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१९ लाईन ओपनफेस.....................४०
१९ „ हंटिंग.....................६०

गोल्ड ५ वर्षांच्या ग्यारंटीचें.

१८ लाईन ओपन फेस फिरत्या झांकणाचे १५०
१९ „ हंटिंग, नकशीचे २५०

मेटलचें तीन वर्षे ग्यारंटीचें.

रास्कॉप पेटंट २१ लाईन एक्स्ट्रा स्ट्रांग १८
१९ „ सेंकंद कांट्यासह............२०
१९ „ मध्यभागी सेंकंद कांटा असलेलें २२
१९ „ हाफ् हंटिंगचें..............२०
१९ „ हंटिंगचें २०
१४ „ रिस्ट वॉच १०

इनूगन्‌मेटल ३ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१९ लाईन ओपन फेस...........२०
१९ „ हंटिंग.....................२५
१४ „ रिस्टवॉच.....................१२

सिल्व्हर वाच ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१४ लाईन रिस्ट वॉच ३०
१४ „ हंटिंग.......................३५
१८ व १९ „ ओपनफेस............३०
१९ „ सेंकंद कांट्यासह............३२
१९ „ मध्यभागीं सेंकंद कांटा असलेलें ३५
१९ „ ओपनफेस सुंदर नकशीचें....३५
१९ „ हंटिंग ४०

लेडीज वॉचीस १४,१८ क्यारेट गोल्ड रुपये ६५–२०० पर्यंत.

सी. हीनीगर आणि कंपनी.

ओरिजिनल जिनीयन रास्कोप पेटंट वॉचेसचे सोल एजंट.

५ हार्नबी रोड, मुंबई.

☞ हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाड समाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

सहामाही „ २ „ ८८
साल अखेर „ ७ „ १ ८८
किरकोळ अंकास ८४

नोटिशी बद्दल
१० ओळीचे आंत रु० १
दर ओळीस........ ८१ र६
दुसरे खेपेस ८१

Six monthly......... 3 .... 8 as
Single copy .... 4 as

Advertisement
Below 10 lines ...... 2 Rs
Per line over 10 ......4 as
Repetition Per line....3 as

REGISTERED N. No. 4

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

VOL XXXV AKOLA MONDAY 9 DECEMBER 1901 NO 47

वर्ष ३५ आकोला सोमवार तारीख ९ माहे दिसेंबर सन १९०१ इ० अंक ४७

नोटीस

बेशमी छगनलाल ऊर्फ सुगनलाल लछपनदास श्रावगी गुमास्ते कुळमुखत्यार हल्ली वस्ती जामोद यासः—

नोटीस खाली सही करणार याज कडून देण्यांत येते कीं तुम्ही अमचे दुकानावर गुमास्ते व कुळमुखत्यारीचें काम केलें व संमत १९५८ चे मित्ती कार्तिक शुद्ध १५ मेस तुम्हास दुकान संबंधी हिशोब मागितला असतां समजून देत नाहीं व त्यांत घोटाळा आहे असें आम्हास दिसून आलें आहे. तर ही नोटीस पावल्यापासून तुमची नौकरी बंद व मुखत्यारपत्रही रद्द केलें आहे. तर नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसाचे आंत आमचे दुकानचा चार्ज समजून देणें व आमची सहीची पावती घेणें व दुकान संबंधी असामी वगैरे कोणतेच प्रकारें खर्च लागेल तो तुमचेवर व तुमच्या इस्टेट वारसास लागू असे. तसे न केल्यास सर्व प्रकारे दुकानचा बोजा तुमचेवर आहे आणि नोटिसीचा खर्च तुमचेवर आहे ता. २।१२ १९०१ इसवी.

सही
हेमलाल माधोदास राहणार
जामोद तालुके जळगांव.

नोटीस

बेशमी रा. रा. बालाजी केशवजी देशमुख मुंगशी ता. मुर्तिजापूर यासः—

मी खालीं सही करणार या लेखानें असें कळवितें कीं, आपण तारीख २४ आक्टोबर सन १९०१ च्या शुद्धवऱ्हाडी पत्रांतून जी नोटीस दिली ती पावली. आपल्या सारख्यांनीं असली रिकामी उठाठेव करण्याची जरूर दिसत नाहीं. असो. आपण फार दूरचे नातेवाईक आहात व आपला माझ्या नवऱ्याच्या इस्टेटीवर मागें पुढें कधींहि हक्कवारसा पोचणारा नाहीं. शिवाय माझ्या नवऱ्यानें खुद्द जातीनें सर्व इस्टेट मिळवलेली आहे त्याच्या मागें त्या सर्व इस्टेटीची मीच सर्वस्वी मालकीण आहे. त्याचो माझ्या मनास येईल तशी व योग्य वाटेल तशी योग्य व्यवस्था करण्याचा माझाच अधिकार आहे. यांत हात घाल. ण्याचा दुसऱ्या कोणासहि हक्क पोंचत नाहीं. तर माझ्या कल्याणाची इच्छा दाखवून आपला मानभवी कावा साधण्याचा आपण वृथा खटाटोप करून स्वतांस व दुसऱ्यास शिणवूं नये हें बरें. कळावें तारीख ९ दिसेंबर सन १९०१ इसवी.

सही
सहीची निशाणी आबाई मर्द
बुटाजी देशमुख राहणार हैसांग तालुके अकोले
इच्या हातची असे.
दस्तूर विठोबा बापूजी देशमुख
तालुके जिल्हे आकोले.

लायब्ररीस मदत.

जळगांव येथें ३ जिनींग फ्याक्टरीज् आणि, प्रेस आहे ह्याचा येथें व्यापार बराच चालतो. गेल्या हंगामांत ह्या सर्वांनीं (मालकांनीं) नियम केला कीं लायब्ररीच्या नांवानें ८८। आणा दर बोज्या मागें घेऊन हंगामा अखेर संस्थेच्या नांवानें जपलेली रकम तिला अर्पण करावयाची व याप्रमाणें त्यांनीं गेल्या हंगामावर लायब्ररीस अर्पण केलेली रकम देतोः—

जळगांव जिनिंग कंपनी	३६८—॥
ग्याडम् प्रेस	२६८—॥
गोवर्धनदास कंपनी	९८॥=॥
गजानन कंपनी कडून येणें आहे.	——
एकूण	१६१८=॥

या त्यांच्या उदारतेबद्दल त्यांचे मेंबर लोकांवर फार आभार आहेत आणि या स्तुत्य उद्योगाबद्दल त्यांची स्तुती करावी तेवढी थोडीच होणार आहे. हा यांनीं आरंभलेला क्रम ते असाच चालूं ठेवतील अशी आशा आहे.

यंदा येथें नवीन होत असलेल्या कारखान्याच्या मालकांनीं, त्यांच्या बांधवांनीं घालून दिलेला कित्ता गिरवावा एवढी त्याजपाशी विनंती आहे.

आपला
सेक्रेटरी
दि. ने. ज. ला. जळगांव.

तेल्हारे तारीख ३।१२। ९०१

रा. रा. वऱ्हाडसमाचार कर्ते यांसः—

वि. वि. मे. कु. श्री हरबामजी साहेब डेपुटी कमिशनर यांचा वयांप तेल्हारे येथें ता. ३० नवंबर व १ दिसेंबर रोजीं होता. मे. हरबामजी साहेबानीं तेल्हाऱ्यास रीती प्रमाणें कोर्टाची तपासणी केली व गांव सफाई पाहिली. त्याच प्रमाणें शाळा पोलिस स्टेशन वगैरे संस्थांचीही पाहणी केली.

सांगण्यासारखी मुख्य महत्वाची गोष्ट म्हटली म्हणजे यांनीं आपण होऊन गांवांतील सर्व शेटसावकार, वकील व इतर संभावित लोक यांच्या भेटी घेतल्या. त्या कामाकरितां मुद्दाम वेळ नेमून दिली होती. ता. १ दिसेंबर रोजीं भेटी घेतल्या त्या वेळीं कांहीं मंडळींच्या स्वतंत्र रीतीनें भेटी घेतल्या गेल्या. त्यांत काय प्रकार झाला तो माहीत नाहीं परंतु इतकें खरें कीं गांवांतील लोकांस कोणा कामगारापासून किंवा इतर कोणापासून कांहीं त्रास होतो कीं काय अशा तऱ्हेची कांहीं माहिती विचारली असावी असा साधारण लोकांचा समज आहे.

हिवरखेडा कडून हल्लीं आगगाडी नेली आहे ती तशी न नेतां तेल्हाऱ्याकडून न्यावी अशा अर्थाचा येथील लोकांनीं डेपुटी साहेबास एक अर्ज दिला आहे.

ता. २ दिसेंबर रोजीं सकाळीं ८ वाजतां साहेबास सार्वजनिक पानसुपारी जनरल लायब्ररींत देण्यांत आली. त्या वेळीं नेहमीं प्रमाणें मोठा थाटमाट केला होता. फुरसत नसल्यामुळें पानसुपारीस येण्याचें ड. साहेबांनीं नाकारिलें होतें. परंतु पुढें आपल्या विनंतीस मान देऊन ते आल्यामुळें लोकांस फारच आनंद झाला येथील सुप्रसिद्ध वकील मि. भागवत व व्यास मारवाडी यांचीं भाषणें झालीं.

मि. भागवत यांनीं आपल्या भाषणांत आगगाडीचे संबंधानें उल्लेख पुनः केला. त्यावर उत्तर देतानां साहेबांनीं सांगितलें कीं मी त्याबद्दल विचार करीन परंतु आगगाडी येथें येणें किंवा न येणें हें लोकांवरच सर्वस्वी अवलंबून आहे. लोकांनीं व्यापार वाढवावा. व नवीन कारखाने घालावे म्हणजे सध्याची रेल जरी आली नाहीं तरी पुढें मागें खामगांवा प्रमाणें रेलचा फाटा तरी होईल.

मि. एदलजी साहेबांनीं साहेबांचें म्हणणें लोकांस मराठींत समजावून दिलें. नंतर साहेबांचा जमलेले मंडळीसह फोटो घेतला. पुढें नवीन जिनाचें काम पाहून साहेब निघून गेले.

तेल्हारेकरांची व्यवस्था पाहून डेपुटी साहेब फार खुष झाले असावे असें दिसलें. मे. हरबामजी साहेब लोकांत मिळून मिसळून वागतात आणि त्यांस प्रेमानें वागवितात यामुळें त्यांजविषयीं लोकांचे मनांत आदरबुद्धी आणि प्रेम हीं तेव्हांच उत्पन्न होतात.

आपला
एक प्रेक्षक

व्यापाराची चढाओढ

(टाइम्स आफ इंडिया वरून)

इंग्लंड व अमेरिका या देशामध्यें तंबाखूचे व्यापाराची जी चढाओढ चालली आहे तिकडे सर्व लोकांचें लक्ष लागलें आहे. परंतु या योगानें अमेरिकेचे व्यापाऱ्यांस कांहीं फायदा मिळेल असें दिसत नाहीं. कारण इंग्लंडचे व्यापाऱ्यांसच फायदा होण्याचा रंग दिसत आहे. तंबाखूचे व्यापारास धक्का बसत चालला आहे हें अमेरिकेचे व्यापाऱ्यांचे नजरेस आल्यावरून त्यांणीं इंग्लंडचा तंबाखूचा व्यापार आपले हातांत घेण्याचा निश्चय केला आहे व या कामीं १०।२० लाख रुपये बुडाले तरी हरकत नाहीं असा त्यांनीं ठराव केला आहे. हा हेतु पूर्ण करण्या करितां यांनीं अशी व्यवस्था केली आहे कीं— (१) प्रथमतः इंग्लडांतील मोठ्या तंबाखूचे व्यापाऱ्यांची दुकानें पुष्कळ रकम देऊन विकत घ्यावी व खुद्द इंग्लंड मध्ये चिरुट व बिड्या यांच्या वखारी स्थापन करावयाच्या म्हणजे त्यास आगत माला वरील कर देणें पडणार नाहीं. अशी व्यवस्था करून यश येणार नाहीं तर (२) मालाची किंमत कमी करावयाची व किरकोळ विक्रीदारांस कांहीं सवलती देऊन इंग्लंडातील गिऱ्हायकी वाढवावयाची. इंग्लंडचे लहान व्यापारी गरीब झाले आहेत सबब यांची सर्व दुकानें घ्यावयाची. या प्रमाणें इंग्लंडचा सर्व तंबाखूचा व्यापार आपले काबूत आणावयाचा. पण इंग्लडचे व्यापाऱ्यांनीं इकडे लक्ष दिले नाहीं. नंतर अमेरिकेंतील तंबाखूचे दुकानांचे मुख्य अधिकारी मि० बुचानन ड्यूक हे इंग्लंडांत आले व त्यांनींही इंग्लंडचा व्यापार आपले हातीं घेण्याचा दुसरा प्रयत्न केला. याच गृहस्थांनीं पूर्वीं एकदां अशा कामीं लाखों रुपये खर्च केले होते. प्रथमतः जगांतलि मोठा तंबाखूचा व्यापारी मेसर्स (Wills) वुईलस यांचें दुकान विकत घेण्याचें ठरविलें. हें दुकान वुईलस घराण्यांतील लोकांचे फक्त आहे व त्यांचें भांडवल १९ लाख रुपयांचे आहे. अमेरिकेचे ड्यूक साहेबानीं ९० लाख रुपये या दुकानाचे किंमतीबद्दल देण्याचें कबूल केलें परंतु वुईलस साहेबांनीं दुकान विकण्याचें नाकारिलें. हें दुकान वुइलस साहेबांचे घराण्यांत १५० वर्षें चालत आहे व त्याबद्दल त्या घराण्यांतील मंडळीस फार अभिमान वाटत आहे. नंतर मेसर्स जान प्लेअर्स कंपनीचें दुकान विकत घेण्याचें ठरविलें. परंतु तेथेंही ड्यूक साहेबास यश आलें नाहीं. नंतर अमेरिकन व्यापाऱ्यांनीं इंग्लंडचे किरकोळ व्यापाऱ्यांमध्यें प्रयत्न सुरू केले व असा ठराव केला कीं जो व्यापारी चिरुटांची एक पेटी एकदम खरेदी करील त्यास कांहीं चिरूट बक्षीस द्यावयाचे. परंतु या योगानें इंग्लंडचे किरकोळ व्यापारी वळले नाहींत नंतर त्यांनीं किंमती कमी करण्याचा निश्चय केला व आजपावेतों चिरूट श्रीमंत लोकांत खपत होते ते सर्व लोकांत खपावे अशी व्यवस्था करावयाचा हेतु होता. एका पेटीची किंमत १ शि. १० पे. होती ती १ शि. २ केली. या नंतर १० पेन्स केली. या योगानें चिरूट मात्र स्वस्त विकायास लागले परंतु इंग्लिश व्यापाऱ्यांचे कांहींच नुकसान झालें नाहीं.

इंग्लिश व्यापारी हा वेळ पावेतों स्वस्थ होते परंतु आंतून यांनींही प्रयत्न सुरू केले. तेरा कंपन्या मिळून एक जंगी "इमपिरिअल टुबाको कंपनी" नांवाचे दुकान काढलें व या कंपनीनें प्रयत्न सुरू केले. अमेरिकन व्यापाऱ्यांनीं मात्र आजपावेतों बोलण्यापलीकडे कांहीं केलें नाहीं. इंग्रजी व्यापाऱ्यांनीं १९ दिवसापूर्वीं एक सरक्युलर काढून जाहीर केलें कीं जो आमची चिरूट विकत घेईल त्यास बक्षीस दिलें जाईल,

परंतु त्यांनीं एकंदर काय व्यवस्था करायाची ठरवली हें पूर्णपणें अद्याप बाहेर पडलें नाहीं, तरी त्यांनीं अशी व्यवस्था केली आहे कीं, त्या योगानें अमेरिकन व्यापाऱ्यांची कांहीं डाळ शिजणार नाहीं. लंडन व लिव्हरपूल येथें दोन वर्षे पुरेल इतका तंबाखूचा साठा आहे. तेव्हां इंग्रजी लहान व्यापारी अमेरिकेचे व्यापाऱ्यांस मिळाल्या शिवाय अमेरिकेचे व्यापाऱ्यांस यश येणार नाहीं. इंग्रजी व्यापाऱ्यांनीं असाही ठराव केल्याचें ऐकतों कीं जो व्यापारी अमेरिकेची तंबाखु विकणार नाहीं त्यांस कांहीं सवलतीनें चिरूट व बिड्या विकत मिळतील. इंग्रजी व्यापाऱ्यांनीं अमेरिकेमध्येंहि प्रयत्न सुरूं केले आहेत. ह्यांनीं "न्यूयार्क" येथील "युनिव्हर्सल टुबाको" कंपनीस आपलेकडे मिळवून घेतलें आहे. या कंपनीचे भांडवल २० लाख रुपयांचें आहे व अमेरिकेचे तंबखूचे व्यापाऱ्यांशीं बरोबरी करणारी हीच कंपनी आहे. सारांश या दोन देशामध्यें या व्यापारा संबंधानें जी चुरस लागली आहे तिजकडे सर्व लोकांचें लक्ष लागलें आहे. या भांडणांत अमेरिकन व्यापाऱ्यांस जर यश आलें तर अमेरिकेचें दुसरे व्यापारी ऋशीच खटपट करून तंबाखूचा सर्व व्यापार अमेरिकेचे हातीं नेतील असा संभव आहे.

वऱ्हाडसमाचार

मित्ती कार्तिक वद्य १४ शके १८२३

राष्ट्रीय सभा

राष्ट्रीय सभेच्या १७ व्या वार्षिक समारंभाला तारीख २६ रोजीं गुरुवारीं प्रारंभ होईल. अध्यक्षस्थानीं मि. एदलजी वाचा हे विराजमान होणार आहेत. यंदाच्या सभेमध्यें औद्योगिक शिक्षण व देशी व्यापार या दोन प्रश्ना संबंधानें विशेष खल होणार आहे राजकीय हक्का संबंधाचे विषय नेहमीं प्रमाणें निघतीलच पण वरील दोन विषयाला प्रथम स्थान दिलें पाहिजे अशी दिवसानुदिवस अधिक खात्री होत आहे. राष्ट्रीय सभेच्या कार्यमाले मध्यें जो फेरफार होणार आहे त्याचें दिग्दर्शन आह्मी पूर्वींच केलें आहे. यंदाचा सभेच्या समयाला एक औद्योगिक प्रदर्शन भरणार असून प्रदर्शनाची संस्था राष्ट्रीय सभेला जोडण्याचा विचार करण्यांत येईल. राष्ट्रीय सभेला प्रतिनिधी धाडण्या संबंधानें सभा भराविण्या विषयीं प्रांतिक संस्थांस विशेष आग्रहाचा संदेश स्वागत मंडळीनें धाडला आहे. कलकत्यास सर्व प्रतिनिधींची व्यवस्था ज्यांच्या त्यांच्या धर्मा प्रमाणें उत्कृष्ट तऱ्हेची ठेवण्या विषयीं फार काळजी घेण्यांत आली आहे. प्रत्येक प्रतिनिधीला १० रुपये फी पडेल. प्रत्येक प्रांतांतून किती किती मंडळी प्रतिनिधी ह्मणून व प्रेक्षक ह्मणून येतील याचा अंदाजा अगोदर मागविण्यांत आला आहे. राष्ट्रीय सभेची वेळ फार समीप आली आहे तर आह्मांस अशी उमेद आहे कीं आमची प्रमुख मंडळी प्रतिनिधी निवडण्याच्या कामाला लवकर लागतील व ठळक ठळक शहरी जाहिरसभा भरवून प्रतिनिधी निवडण्यांत येतील.

सामाजिक सभा

येत्या मंगळवारी सायंकाळीं उमरावतींस प्रांतिक सामाजिक सभा रा. रा. विष्णु मोरेश्वर महाजनी यांच्या अध्यक्षतेखालीं भरली होती. मे. क्यांडी साहेब डायरेक्टर हे मोठ्या आगत्यानें सभेला येत असतात तसे ते यंदाही गेले होते. यंदाच्या सभेंत एक विशेष हा होता कीं पुष्कळशा स्त्रिया सभेला आल्या होत्या इतकेंच नाहीं तर त्यांनीं यथाशक्ति समाजाच्या कार्यमालेलाही मदत केली. गंगाभागिरथी वेणुबाई नामजोशी व विठाबाई दंडे यांनीं स्त्रीशिक्षणा संबंधानें आपापल्या निबंधांत स्वकीय विचार गोड व सरळ भाषेंत प्रदर्शित केले. तसेंच पुनर्विवाहित सौभाग्यवती अन्नपूर्णाबाई गोखले व इंदिराबाई परचुरे यांचे दोन निबंध झाले. एक फुरसतीच्या वेळच्या उपयोगा विषयीं व दुसरा परोपकाराविषयीं होता. चार भगिनींनीं निबंधद्वारा केलेला प्रयत्न फार स्तुत्य व वर्णनीय आहे आणि त्यास प्रोत्साहन देण्यासाठीं मे. क्यांडी साहेब यांनीं त्यांचें अभिनंदन आपल्या भाषणांत फार सुरेख केलें. स्त्रिया शिक्षकाच्या कामाला मिळाव्या ह्मणून ट्रेनिंगचा वर्ग काढण्याचा साहेब बहादुरांचा विचार आहे. या वर्गाला सुमारें १९०० रुपये सालिना खर्च येईल. त्यापैकीं जिल्हा बोर्ड व मुनसिपालिटी, या दोन प्रकारच्या संस्थांकडून ९०० रुपये व प्राव्हिनशिअल फंडांतून ५०० रुपये मिळून १४०० रुपये मिळत आहेत आणि १०० रुपये वर्गणी लोकांकडून जमा करावी असा मे० क्यांडी साहेबांचा विचार आहे. राजश्री आण्णा साहेब, महाजनी यांचें प्रारंभीं जें भाषण झालें तें फार चांगलें झालें. प्रस्तुत स्थितीवरून त्यांस सुधारणेच्या प्रगती विषयीं मोठीं आनंदकारक चिन्हें दिसत आहेत. दुर्व्यसनें नवीन मंडळींत लोपलीं आहेत असेंही त्यांनीं सांगितलें. त्यांच्या भाषणाचा मथितार्थ असा होता कीं सर्व सुधारणेचा पाया ह्मटला ह्मणजे प्रीती व प्रेम याजवर आहे आणि तोच प्रेमभाव सदृढ व चिरकालीन करण्या विषयीं त्यांनीं मोठ्या आस्थेनें व आग्रहानें उपदेश केला.

एकदाचा त्रास चुकला

प्लेगाचा विस्तार दक्षिण महाराष्ट्रांत फार मोठा झाला आहे, या पण रोगापासून आमचा प्रांत अजिबात मुक्त आहे ही गोष्ट मोठ्या समाधानाची आणि ईश्वरी प्रसादाची होय. मुंबई इलाख्यांतील प्लेगाच्या भयंकर वार्ता ऐकून मन विव्हल होऊन जातें आणि ईश्वराची मर्जी असें ह्मणूनच चित्ताला स्थिरता आणावी लागते. हा रोग संसर्गानें वाढतो आणि उंदीर या रोगाला प्रथम बळी पडतात पण ते मरतां मरतां या रोगाचें बीज फार सत्वर प्रसृत करितात. या रोगाचीं हीं दोन लक्षणें ध्यानांत धरूनच जेथें हा रोग नाहीं तेथें प्रतिबंधक उपाय योजण्याची मोठी गरज पडते. अशा प्रतिबंधक उपायांची योजना आमच्या प्रांताला अगदीं आवश्यक आहे आणि ह्मणूनच मलकापुरास रेलगाडीनें मुंबईच्या भागातून येणाऱ्या उतारूंची पाहणी फार चौकसपणानें होत असते. मुंबईच्या भागाचा मनुष्य तापकरी नाहीं आणि त्याला प्लेग झालेला नाहीं अशी खात्री डाक्टर लोक करून घेतात आणि नंतर ज्या त्या उतारूंना वऱ्हाडात पुढें प्रवास करूं देतात. ही चौकशी मलकापुरास चांगली होते आणि ती तशी झालीच पाहिजे.

पण मलकापुराहून सुटलेला उतारू पुढें ज्या ज्या ठिकाणीं उतरेल तेथें तेथें त्याच्या मागें पुन्हा दहा दिवसांचा त्रास मागें लागत असे. हा त्रास असा कीं तो ज्या स्टेशनावर उतरेल तेथें त्याला एक छापील नोटीस देण्यांत येत असे. या नोटिशींत असा हुकूम असे कीं, सभ्य व कुलीन स्त्रिया खेरीज करून सर्वांनीं सरकारी दवाखान्यांत दहा दिवस सतत एक वेळ जाऊन डाक्टरास आपला हात दाखवावा, आणि डाक्टरानें तो मनुष्य तापकरी किंवा रोगी नाहीं असा निश्चय दररोज केला पाहिजे. जो कोणी दहा दिवसांच्या हजिरींत चुकेल त्याजवर फौजदारी मोकद्दमा होऊन त्याला दंडाची शिक्षा देण्यांत असे. हा खटाटोप सद्हेतूनेंच होत होता तेव्हां त्या संबंधानें कोणी कटकट करीत नसे.

वरील खटाटोप आतां कायद्यानें मना केला आहे. दहा दिवस डाक्टरखान्यांत हाजिरी देण्याला जाण्याची गरज नाहीं असा स्थानिक सरकाराकडून हुकूम आला आहे. हजिरीचा परिपाठ आज चार पांच वर्षांपासून चालू आहे पण त्या पासून ह्मणण्यासारखा कांहीं फायदा दिसला नाहीं. लोकांस त्रास मात्र फार होत असे. आतां असें ठरलें आहे कीं पोलिसांनीं सर्व चौकशी करावी, उतारूंचीं नांवें उतरून घ्यावीं, उतारू जेथें जातात तेथें तपास ठेवावा आणि प्लेगाचा आजारी कोणी येऊन तो या रोगाला वऱ्हाडांत आणीत नाहीं अशा विषयीं खबरदारी घेत जावी. डाक्टराकडील हजिरी चुकली पण पोलिसाच्या बंदोबस्तानें निराळा त्रास उत्पन्न न होवो ह्मणजे झालें.

आमचे सांप्रतचे व्हाइसराय साहेब ह्यांना आपल्या अंमला खालीं सुखानें नांदत असलेले देश पाहून तेथील लोकांचीं सुखदुःखें काय आहेत याचें परिशीलन करण्याची विशेष हौस आहे. आपली प्रजा सदासर्वदा सुखसंपत्तींत रुळत रहावी व तिला कोणच्याहि प्रकारचे दुःख व कष्ट होऊं नयेत अशी उत्कट इच्छा राज्यकर्त्यांच्या अंतःकरणांत वागावी हें त्या प्रजेचें खरोखरी भाग्य होय. आपल्या प्रजाजनांचें सर्वतोपरी कल्याण असावें अशाबद्दल ज्यांची एक तंद्री लागून गेली आहे असे राजे, विरळाच अवतरतात. याच परम कोटींतले आपले लार्ड कर्झन साहेब होत. इंग्रजी अजिंक्य साम्राज्याच्या चरणावर जे देश येऊन पडले त्या देशांचें स्वातंत्र्यच नष्ट झालें पण हें स्वातंत्र्य तखलोपी होतें व याच्या बद्दल इंग्रजीच्या सुखसंपन्न व वैभवशाली साम्राज्यपदाच्या निरंतरच्या दर्शनसुखाची जोड त्यांस प्राप्त झाली हें त्या देशांचें पूर्व संचितच उदयास आलें यांत शंका नाहीं. इंग्रजी सारख्या विख्यात साम्राज्याचे सुख सोहाळे उपभोगण्याची ज्या परराष्ट्रांस संधी मिळाली ते कसे दैवशाली होते व त्यांचा उत्तरोत्तर कसा उत्कर्ष होत गेला ही अपूर्वाईची कथा अज्ञ जनांच्यासाठीं जेव्हां व्हाइसराय साहेब स्वमुखानें व अमृता सारख्या गोड वाणीनें सांगतात व सर्व श्रोतृजनांस आनंदवून सोडतात तेव्हां इंग्रजी करणी आणि उपकृती अगम्य आहे व त्यांस आपण मोठ्या भक्तीनें शरण गेलें पाहिजे असें वाटून त्यांच्याच ठायीं तल्लीनत्व होतें व तिकडेच सर्वांची तंद्री लागते.

ज्या ज्या देशांत इंग्रजीनें आपला पुण्यपद ठेविला त्या त्या देशास आपल्या पोटांत घालून तिनें पावन केलें नाहीं असें झालें नाहीं. इंग्रज लोक हे श्रीरामचंद्राच्या काळची वानर सेना होय, व त्यांस रामचंद्रांनीं कलीयुगीं तुह्मी चक्रवर्ती व्हाल असा वर दिला होता. त्या वराच्या सामर्थ्यानेंच आज इंग्रजीचा सर्व जगाचा उद्धार करण्यासाठीं अवतार झाला आहे असें ह्मणतात. ज्या पुण्य भूमीवर हा अवतार प्रगट होतो त्या स्थलीं अज्ञान अंधःकार लवलेशहि उरत नाहीं. ज्ञानांजन शलाकेनें सर्वांची दिव्य दृष्टी प्राप्त होते. तेथें कमलावर आपल्या अनंत हस्तांनीं सौख्य व संपदा वाटीत असते, तेंच सुधारणेचें रम्य व प्रिय स्थान ह्मणून नाणवलें जातें. लोकांच्या संतत संपत्तीस विलक्षण भरतें येतें. पूर्वींची अल्लड रानटी स्थिती जाऊन लोकांच्या उन्नत वृत्ति वर उचंबळतात. आनंद सागराच्या लहरीवर शांततेचा वारा वाहूं लागतो. रेल्वे, तारायंत्रें, व पोस्ट आफिसें सैरावैरा चोहोंकडे नाचू व खेळूं लागतात. रोगावर्षणादि दुःखें दाही दिशांनीं पळून जाऊन भूमिमाता आपल्या सुफल वृक्षांनीं सर्व देश प्रफुल्लीत करून सोडते. एकंदरींत सर्व देश ऐश्वर्यसंपन्न व सुगुणसंपन्न असा बनतो. हीं ईश्वरी प्रसादाचीं व्यक्त चिन्हें डोळ्यांनीं पाहून साश्चर्यानंदानें मन थक्क होतें. असा प्रसाद कालावशात आपणांस लाभावा ह्मणून कोणचा देश तपश्चर्या करीत बसणार नाहीं बरें !

महाजनांच्या सांनिध्य सहवासानें इतरजन उच्चतर पदास चढतात याचें कारण त्या थोर लोकांच्या अंगीं जी दैविक शक्ति वास करते ती होय. ती जोंपर्यंत ऱ्हासास लागली नाहीं तों पर्यंत वाटेल तें करून दाखविण्याचें सामर्थ्य व तेज तिच्यांत असतें. आणि ह्या मुळेंच इंग्रज लोकांची सद्दी वरील प्रमाणें दैविक चमत्कार करून दाखवते. हे चमत्कार कर्झन साहेबांनीं उकलून सांगितले नसते तर मूढ जनास ते खरोखरीच कळते ना. इंग्रजांस आपण शरण गेलों ह्मणजे आपण नित व परतंत्र झालों असें वेडगळ मनास वाटून तें संचित झालें असतें.

पण चमत्कार पहा कीं, आपल्या बुद्धीस संकुचित विचारवासनांनीं जो मोह घातलेला असतो तो जाऊन आपल्या दृष्टींत एकदम सर्व जगाचा समावेश होईल इतकी ती विस्तृत होते. आपलें पूर्वींचें टीच भरच राज्य होतें तें आपण साम्राज्यास पोहोंचविलें, आपण यःकश्चित राजे होतो ते आतां सार्वभौम झालों व ह्या घडामोडींत अनंत सुखांचें भांडारगृह आपण उघडलें ह्मणून लागलीच आपणांस धन्यता वाटूं लागते अशा तऱ्हेनें आपल्या विचारकल्पनामध्यें महदंतर पडतें. असें स्वर्गीचें सौख्य अनुभवींत असतां हजारों वर्षांची बाणलेली प्रवृत्ति एकाएकी मनांत उभी राहून आपण आपलें स्वातंत्र्य हरविलें ह्मणून मनास जे काळकूट विषझोंबतें त्याच्या वेदना कधीं काळीं तरी नाहींशा होतील असें आह्मांस वाटत नाहीं.

The Berar Samachar

MONDAY DECEMBER 9 1901

The Educational Conference at Amraoti was a great success. Like its predecessors it turns out a large amount of useful and instructive work. We congratulate the Conference upon the excellent manner in which it acquits itself of the charge of degenerating into a social gathering. The proceedings of the four days' sessions will afford a volume of useful instruction and will do credit to any assembly of a similar type. The doubts and misgivings of the Hon'ble the Resident will appear to be without any solid foundation for them. They will not stand the proof of actual facts. The deliberations of the Conference were conducted in a most systematic manner with zealous interest and moderation of views. The questions for discussion were not purely of an academic character. The actual needs of the province were put before a large assembly of about 250 teachers. Their temperate and final conclusions are in perfect accordance with their practical experience and are well calculated to suggest a number of useful and instructive lessons for future guidance. We cannot but admit that the nature of these discussions must be of a generally educational character. The essays read and the speeches delivered before the Conference are no doubt educative in influence and are like so many commentaries upon the present system of education. We do not agree with the Hon'ble the Resident in his view about the probable degeneration of such a Conference. We think that the local Government do not grudge the people the occasion it affords of holding a social gathering. The latter assembly does a great help to the cause of education and we cannot too well magnify its importance as a means of inviting the general public to take interest in educational matters and to show a right appreciation of what the Government have been doing to harmonize the different and varying views of administering education to the people.

There is a general awakeing in the matter of education. The teachers as a class do show a great amount of interest and exchange their views in a free manner. The proceeding of the Conrerence breathes a spirit of mutual confidence and evidences a free tone of criticism. This new that marks the administration of Mr. Candy. He is a noble taskmaster. His forgiveness temperates his measures of punishment and is therefore highly instrumental in bringing out a general improvement. His sense of appreciation is so nice that all bow down to his opinion. Except in the matter of race and creed, Mr. Candy is a *native* nobleman and a sober administrator. To him we owe the great success that we realize in the matter of physical education. The Athletic Association owes its existence to his exertions and the rising generations of the day will thank him for the great benefits he has been conferring on them. The idea of training female teachers originates with him and is likely to bear fruit in no distant future. The manua training at a workshop attached to the Akola High school will soon be a novel feature of his career. We shall not miss also distinct and striking manner in which he has applauded the past and present services of Mr. V. M. Mahajani to the educational department. We wish Mr. Candy all success in the movements he has undertaken and pray to God that his services be continued to us for a good numbe of years.

—:0:—

We know that the Bar and th Bench in Berar do their work in a harmonious manner but it is as well to remember the good advice of Mr. Beaman, Chief Judge of Sind. He observes thus:—

" When there was, as there always should be, a feeling of mutual respect between the Bench and the Bar, the business of the court was sure to be expeditiously, harmoniously and efficiently conducted. Not only was work made easy and pleasant within the walls of the Court but the non-professional element, the mass of the public who are vitally interested in the prompt and efficient administration of justice, would be likely to endorse, with their approval, the manner in which their litigation was being handled. The Judge's duty was to try to conciliate the talents of the Bar, to get the utmost assistance from them, to invite their sympathy and to extend the same courtesy, and, where necessary, kind encouragement to all the youngest advocate as well as the trusted veteran. "

These are noble sentiments, nobly expressed, and worthy of the traditions of British justice and fair play. We would recommend Mr. Beaman's remarks to our Anglo-Indian Judges, the Majority of whom arrogate al wisdom and legal knowledge to themselves, and look down upon the Bar as a body of obstructionists rather than helpers in the administration of justice.

वऱ्हाड

हवामान—थंडी चांगली पडते. कपाशीचा हंगाम चांगला जोरांत आहे. दुसरीं पीकेंहि बरीं आहेत रोगराई कांहीं नाहीं. सार्वजनिक आरोग्य समाधानकारक आहे.

मे० कुमार श्री हरभामजी डिपुटी कमिशनर यांची स्वारी जळगावास गेला असून त्यांचा तेथें १३ तारखेपर्यंत मुक्काम आहे. पुढील या महिन्याचे मुक्काम येणें प्रमाणें:—

तारीख.	
१४-१५	पिंपळगांव.
१६	वडसिंगी.
१७-१८	निरोड.
१९-२०	पातुर्डा.
२१	पंचगव्हाण.
२२	अंदुरा.
नाताळ—	आकोला.

येथील सिव्हील सर्जन डाक्टर रेली साहेब हे जळगांव, तल्हारा व आकोट या बाजूकडे वार्षिक तपासणीच्या कामाला गेल्या शुक्रवारीं येथून रवाना झाले.

मि. जे. ए. क्राफर्ड हे ह्मैसूरच्या रेसीडेन्सीचें काम संपतांच वऱ्हाडांत परत न येतां येत्या १३ वे तारखे पासून तीन महिन्यांची हक्काची रजा व तिला जोडूनच १८ महिन्यांची फर्लो रजा घेऊन विलायतेस जाणार आहेत.

रा. रा. भास्कार विनायक वेंचलेकर हे मुंबई ब्यांकेच्या हेड आफिसमध्यें मुंबईस होते त्यांची बढती येथील ब्यांकेच्या आफिसांत मुख्य सराफाच्या जागीं झाली हें कळविण्यास मोठा आनंद वाटतो. हे गृहस्थ हुषार, विनयशील व प्रेमळ स्वभावाचे आहेत.

मि. शेख महमद इस्मायल एक्स्ट्रा असि. कमिशनर यवतमाळ यांस तीन महिने हक्काची रजा व तिला लागूनच पंधरा महिन्यांची फर्लो रजा मिळून अठरा महिन्यांचा रजा मिळाली आहे.

त्यांच्या रजेंत रा. रा. त्रिम्बक गणेश परांजपे एक्स्ट्रा असि. कमिशनर यांस वाशिमाहून यवतमाळास बदलल्या अन्वयें ते मंगरूळ मार्गानें यवतमाळाकडे गेले. यांस गरीबांची कदर मोठी असून निस्पृहीपणानें व न्यायबुद्धीनें ते वागतात त्याबद्दल लोक त्यांची आठवण ठेवितील.

मि. किंग एक्स्ट्रा असिस्टंट कमिशनर हे रजेवरून परत येऊन आपल्या बदलीच्या ठिकाणीं वाशिमास रुजूं झाले.

आणि वाशिमचे आफिशिएटींग एक्स्ट्रा असि. कमिशनर रा. रा. लक्ष्मण गोपाळ देशपांडे यांचें पुनरागमन तहशिलदारीवर होऊन त्यांची नेमणूक बाळापुरास झाल्यामुळें बाळापूरचे आक्टींग तहशिलदार रा. रा. दौलत झाबाजी देशमुख यांस नायब तहशिलदारीवर मलकापुरास जावें लागत आहे. देशमुख मंडळींत हे एकटेच तहशीलदारीच्या हुद्याला चढले आहेत आणि ते कार्यवशात् पुन्हां त्यां जागेला चढतील असा भरंवसा आहे.

रा. रा. रंगनाथ विष्णु डोंक्रस आफि. एक्स्ट्रा असि. कमिशनर, यवतमाळ यांस १ ले वर्ग माजिस्ट्रेटीचे अधिकार देण्यांत आले.

गेल्या सप्टेंबर महिन्यांत आमच्या प्रांतीं १०६०० माणसें जन्मलीं व ७७३२ मृत झालीं, जननाचें प्रमाण वाढलें असून मरणाचें प्रमाण पुष्कळ उतरलें आहे ही समाधानाची गोष्ट होय.

आह्मांस लिहिण्यास फार वाईट वाटतें कीं रा. रा. विश्वासराव रघुनाथ जोशी यांस उमरावतीस ता. १ दिसेंबर रोजीं प्रातःकाळीं अकरा वाजतां तापाच्या आजारानें देवाज्ञा झाली. हे उमरावती हायस्कुलांत अध्यापक होते त्यांची शिक्षणकला फार चांगली होती. पेनशन घेतल्या नंतरही हे आपला काल नेहमी उद्योगांत घालवीत असत. यांच्या मृत्यूमुळें त्यांचे चिरंजीव राजश्री मोरोपंत जोशी व इतर आप्तमित्र यांस फार दुःख होईल. हे शरीरप्रकृतीनें सदृढ असून यांस सतार वगैरे गोष्टींचा नाद असे. सार्वजनिक कार्यांतही हे पुष्कळ लक्ष ठेवीत असत.

नाट्यकला प्रवर्तक मंडळीनें परवां रात्रौ तारा नाटकाचा प्रयोग करून दाखविला खेळ बरा झाला. आज रात्रौ हाच खेळ पुन्हा होणार आहे. व्यवस्थापकांनीं विनयानें मंडळीशीं वर्तन केल्यास विशेष चांगलें दिसेल.

आज पासून सेशन कचेरी आकोल्यास भरणार आहे आणि या खेपला पुष्कळ खटले असल्यामुळें नाताळच्या सुटी पर्यंत काम चालेल असा अंदाजा आहे.

नाताळची सुटी ख्रिश्चियन सुटी ह्मणून त्या त्या धर्माच्या लोकांस दिली जात असे पण यापुढें ती सुटी सर्व धर्माच्या लोकांस देण्यांत येईल.

मि. निजामुद्दीन अहमद साहेब हिंदुस्थानी डिपुटी इनस्पेक्टर हे तीन महिन्यांची रजा घेऊन आलाहाबादेस गेले आहेत.

गेल्या २४ वे तारखेला बारशीटाकळी येथील शाळेंत मुलांस बक्षीसें वाटण्याच समारंभ झाला त्यावेळीं मि. सैफुद्दीनखान तहशीलदार हे ही हजर होते. लोकांनीं ४८ रुपयें वर्गणी जमविली आणि रा. रा. आनंदरावबापू देशमुख यांनीं दरमहा १ रुपया गरीब मुलांच्या फी साठीं देण्याचें अभिवचन दिलें. मि० सय्यद फकरूद्दीन काजी साहेब यांनीं शाळेच्या संबंधानें मोठ्या आस्थेनें ही गोष्ट घडवून आणिली.

नोटीस.

बेशमी शेखचांद वल्लद शेखबन्नू गायकसाई, राहणार बारशीटाकळीं यांसः—

या लेखानें कळविण्यांत येते कीं सनदी काजीपणाच्या हक्का संबंधानें आजपर्यंत तुह्माकडे १७१ रुपये १० आ० ६ पै निघतात. ही रकम आठ दिवसांत आणून पोचती करावी नाहीं तर कोर्ट मार्फत सर्व खर्चासुद्धां वसूल केली जाईल. कळावें. ता. ८।१२।०१ इसवी.

सही (उर्दूत)

काजी सय्यद फकरूदीन वल्लद

सय्यद अमिनोद्दीन ऑफि

अल्ला अनहो.

नोटीस.

शेख बन्नु उर्फ शेख छोटु वल्लद शेख चांद गाय कसाई राहणार बारशीटाकळी.

यांस.

या लेखानें कळविण्यांत येते कीं सनदी काजीपणाच्या हक्का संबंधानें तुह्माकडे ८९ रुपये ८ आणे ९ पै निघतात. ही रकम ८ दिवसांत न आल्यास कोर्ट मार्फत खर्चासुद्धां वसूल केली जाईल. कळावें, ता. ८।१२।०१ इसवी.

सही (उर्दूत)

काजी सय्यद फकरूदीन वल्लद

सय्यद अमिनोद्दीन ऑफि

अल्ला अनहो.

वर्तमानसार

लढाई

ट्रान्सवालच्या लढाईची धामधूम अद्याप चालूच आहे. बोअर लोकांच्या अंगीं जो स्वदेश स्वातंत्र्याचा अग्नि पेटला तो त्यांस पुरते जाळून खाक केल्या शिवाय प्रशांत होईल असें वाटत नाहीं. आपल्या वतीनें मध्यस्थी करण्यासाठीं बोअर लोकांनीं आरबिट्रेशन कोर्टापुढें अपील केलें होतें व त्याचा निकाल सर्वांनीं माकीत केल्या प्रमाणेंच झाला. मध्यस्ती करून ह्या लढाईचें तोंड काळें करण्याचें कोणच्याहि राष्ट्राच्या अंगीं धैर्य, हिंमत व शक्ती नसावी हें मोठें आश्चर्य होय. दोन्ही राष्ट्रांची समेटी करून देण्याची सुबुद्धि कोणाच्याहि मनांत बाणली नाहीं हें बरें झालें नाहीं. आतां मात्र हताश झालेल्या बोअर लोकांचा शेवटचा आशा तंतु पार तुटला, त्यांस इंग्रजांस शरण आल्या शिवाय दुसरे गत्यंतर उरलें नाहीं. नाहींतर 'स्वातंत्र्य स्वातंत्र्य' असा घोष करीत करीत आपला देह धारातीर्थींच त्यांनीं ठेविला पाहिजे. शेवटचा हाच पुण्य मार्ग त्यांनीं मोठ्या भक्तिभावानें अंगिकारला आहे. व तोच ते पूर्ण तडीस नेतील यांत कांहीं अंतर नाहीं. कारण शत्रूस शरण जाण्याच्या नीच विचारानें बोअर लोकां सारख्या मानी वीरांच्या अंतःकरणांत काय काहूर उठत असतील व त्यांचें काळीज कसें करपून जात असेल हें सहृदय वीरा शिवाय कोणास उमगणार आहे!

हट्टास पेटलेल्या बोअर लोकांचें निर्दालन करून त्या शूर पुरुषांचा ह्या पृथ्वी तलावर मागमूसहि उरूं न देण्याचा आमच्या दीन दयाळ इंग्रज प्रभूंनीं ह्या उप्पर आग्रह धरूं नये. त्यांच्याच वीरपणानें मिळतें घ्यावें, थोडीशी आपणच पड खावी व त्यांच्याशीं गोड बोलून त्यावर प्रीति करावी. अशा रीतीनें ते आपोआपच आपलेसे होतील. आणि अशा लोकांना मोठ्या मानमरातबानें स्वसंग्रहीं ठेवून त्यांस ब्रिटिश साम्राज्याचे आधार स्तंभ करण्यांतच खरें चातुर्य व मुत्सद्दीपणा होय. अशा उदार व प्रेमळ मार्गानींच परकी राष्ट्रें निरंतरची आपल्या अंकित होतात आणि अशा करण्यानें इंग्रज शाहीचा कोणत्याहि प्रकारें प्रेस्टिज कमी होत नसून उलट तो उज्वलतरच होत जाईल.

गणिताचा चमत्कार—बारा रुपयापेक्षां कमी अशी रकम मांडा. तिच्या खालीं रुपयांच्या आणि पयांच्या आंकड्यांची अदलाबदल करून मांडा. वजाबाकी करा. बाकी राहील तीतल्या रुपयांच्या व पयांच्या आंकड्यांची अदलाबदल करा. आणि मिळवणी करा ह्मणजे बेरीज १२ रुपये, १४ आणे आणि ११ पै येईल. पहाः—

रु. आ. पै	रु. आ. पै.
११-९-६	९-१४-२
६—९-११	२-१४-९
५-१६-६	२-१६-९
६-१६-५	९-१६-२
१२-१४-११	१२-१४-११

१६६ रत्तल वजनाचें बालक—न्युनरीस येथें एका युरोपियन गृहस्थाचें बालक साडे तीन वर्षांचें असून त्याचें वजन १६६ रत्तल आहे व त्याची प्रकृती दृढ व निरोगी अशी आहे. त्यांची एक २१ महिन्यांची थोरली मुलगी आहे, तिचें वजन ९० रत्तल आहे.

कसर न लागण्यास उपायः—कापूर व कुटलेली लवंग गरम कपड्यांत पसरल्यास कसर लागत नाहीं.

दारू व कांच खाणारा मुसलमान—लिव्हरपूल येथें मिसर देशांतून अहमद बिन अली या नांवाचा एक मुसलमान गेला आहे. तो मिठाई प्रमाणें उडविण्यांत येणारी दारू व कांचेचे तुकडे मोठ्या प्रेमानें खातो, त्याच प्रमाणें अतिशय प्रखर जळतें लांकुड मुखांत कोंबतो. सुई आणि कोणत्याही प्रकारचें अणकुचीदार शस्त्र शरीराच्या कोणत्याही भागांतून वेदना झाल्याशिवाय आरपार काढतो.

एक आवडतें मांजर— एमिन्स येथील एका बाईनें मृत्युपत्र केलें. त्यांत आपल्या आवडत्या मांजरास दरसाल खाण्याकरितां ह्मणून १२ पौंड द्यावे आणि त्यास औषधोपचार करण्याचें जो डाक्टर पतकरील त्यास दरसाल ४ पौंड द्यावे असा ठराव करून टाकला. बाई मेली व तिचा तो मृत्युलेख प्रसिद्धही झाला, तेव्हां तिचे वारस पुढें आले व मांजर वारस होण्यास पात्र नाहीं अशी तक्रार करूं लागले. तंटा कोडतांत गेला, जज्जानें वारसांच्या ह्मणण्या प्रमाणें हुकुमनामा दिला तरी मांजरास वर्षाचे ४ पौंड द्यावे असें ठरविलें. मावर अपील झालें व त्यांत त्या मांजरास संभाळण्या करितां गुरांच्या डाक्टरास दरसाल १२ पौंड, द्यावे असें ठरलें, शु० सू०

अमेरिकेंत नांगराला हत्तीही जोडूं लागले आहेत.

सात आठवडे पर्यंत फळें जशींचीं तशीं ठेवण्याची युक्ती निघाली आहे,

पुणें येथें नारायण राजसिंह या नांवाचा एक १२।१३ वर्षांचा मुलगा असून तो गायनकलेंत इतका प्रवीण आहे कीं मोठ्या वयस्क अशा गवयांनींही त्याचें गाणें ऐकून मान तुकावली.

चमत्कार—नार्थ कॅनरा किनाऱ्यावरील बेलीकरीचा एक गृहस्थ लिहितो कीं, थोड्या दिवसापूर्वी तिकडील समुद्राचें पाणी विलक्षण तप्त झालें तें रक्तवर्ण झालें व तें रक्तवर्ण झालें होतें ह्यामुळें कोठ्यावधी मासे मरून किनाऱ्यावर पडले होते. व मांनीं वीस मैलभर प्रदेश भरून टाकला आहे. त्या मृत मत्स्यांची मोठी दुर्गंधी सुटली आहे.

सर्कशींत अपघात—रंगून येथें ता. १९ रोजीं हार्मस्टनच्या सरकशीचा खेळ चालला असतां नित्याप्रमाणें वाघाचे पिंजऱ्यांत त्याचा खेळ दाखविण्याकरितां एक मनुष्य शिरला परंतु वाघ चवताळून त्यानें त्या मनुष्याला पुष्कळ फाडलें. मोठ्या शिकस्तीनें त्याला बाहेर काढून दवाखान्यांत पाठविला व तेथे त्याच्या जखमा बांधविल्या.

मुंबई बॅंकची ठेव ठेवण्याची बॅंक

या सेव्हिंग बॅंक मध्यें खालील अटीवर ठेव ठेविली जाईल.

कोणत्याही एका वर्षांत ह्मणजे जानेवारीच्या १ ले तारखे पासून तो दिसेंबरच्या ३१ तारखे पर्यंत फक्त एक हजारा पर्यंत रुपये ठेविले जातील.

दोन अथवा अधिक मनुष्यांच्या नांवानें देखील एक ठेव ठेवितां येईल. व त्यांच्या हयातींत, तसेंच त्यांचे मागें त्यांच्या पैकीं एकास अथवा अधिक जणांस ठेव काढतां येईल.

एका वर्षांत एक हजार रुपया पर्यंत ठेव ठेल्या रकमेवर दरसाल दर शेकडा ३ तीन रुपये व्याज दिलें जाईल. मात्र ५००० पाच हजारा वरील रकमेस व्याज नाहीं.

मुंबई ब्यांक आकोला १९ जुलै १८९८ } A. G. Watson Agent.

खरेदीकरा !

रास्कोपची पेटं व खरीं
पेटेंट वाचेस
नकली मालास भुलून
पैसे खर्चू नका!!!

रेल्वेच्या व इतर अवजड कामास हेंच वॉच अत्यंत उपयुक्त आहे. हें वॉच पहिल्या प्रतीचें बिनचूक वेळ दाखविणारें असून इतर वॉचेस प्रमाणें यांस नेहमीं रिपेरची जरूर नसून या बद्दल विशेष काळजी व लक्ष पुरविण्याची अवश्यकता नाहीं. ह्मणून जंगलांत बाहेर फिरणारे लोकांचें तर हें सोबतीच आहे असें अनुभवास आलें आहे. याजकरितां ज्याला आपली वेळ बरोबर राखण्याची जरूरी आहे अशा लोकांस ह्मणजे इंजिनियर, कॉंट्राक्टर, ओव्हरसियर, फारेस्ट कान्तरव्हेटर व इतर प्रवासी लोकांस हें वॉच घेणें विषयीं आह्मी खात्रीपूर्वक शिफारस करितों. आमची **रास्कोपच्या पेटंट वॉचेस** संबंधीं याहून जास्त लिहिण्याची जरूरी नाहीं कारण त्यांच्या गुणांची प्रचीती तींच आपोआप दाखवितात, इतकें लिहिलें असतां बस आहे. हीं घड्याळें आपली स्वतःच शिफारस आजपर्यंत करीत आलीं आहेत, करीत आहेत व पुढेंही अशीच करीत राहतील.

प्रत्येक वॉच फार काळजीपूर्वक तपासून, चालवून तें वेळ बरोबर दाखवितें अशाबद्दल ग्यारंटी देण्यांत येते, व त्याबद्दलची जोखीमदारी आमचे शिरावर आहे.

सूचनाः—पुढील नमुना २१ लाईनचें मोठ्या आकाराच्या वॉचचा आहे.

मोठे, मध्यम १६ रु. १७ रु. लहान.

रोल्ड गोल्ड ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१९ लाईन ओपनफेस	४०
१९ ,, हंटिंग	५०

गोल्ड ५ वर्षांच्या ग्यारंटीचें.

१८ लाईन ओपन फेस फिरत्या झांकणाचे	१५०
१९ ,, हंटिंग, नकशीचे	२५०

मेटलचें तीन वर्षे ग्यारंटीचें.

रास्कोप पेटंट २१ लाईन एक्स्ट्रा स्ट्रांग	१८
१९ ,, सेकंद कांट्यासह	२०
१९ ,, मध्यभागीं सेकंद कांटा असलेलें	२२
१९ ,, हाफ हंटिंगचें	२०
१९ ,, हंटिंगचें	२०
१४ ,, रिस्ट वॉच	२०

इनग्नमेटल ३ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१९ लाईन ओपन फेस	२०
१९ ,, हंटिंग	२६
१४ ,, रिस्टवॉच	२२

सिल्व्हर वाच ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१४ लाईन रिस्ट वॉच	३०
१४ ,, हंटिंग	३६
१८ व १९ ,, ओपनफेस	३०
१९ ,, सेकंद कांट्यासह	३२
१९ ,, मध्यभागीं सेकंद कांटा असलेलें	३६
१९ ,, ओपनफेस सुंदर नकशीचें	३६
१९ ,, हंटिंग	४०

लेडीज वॉचीस १४,,१८ क्यारेट गोल्ड रुपये ६६-२०० पर्यंत.

सी. हीनीगर आणि कंपनी.
ओरीजिनल जिनीयन रास्कोप पेटंट वॉचेसचे सोल एजंट.
९ हार्नबी रोड, मुंबई.

☞ हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाड समाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

REGISERED N. No. 4

सहामाही „ २ „ ८८
साल अखेर „ ७ „ १ ८८
किरकोळ अंकास ८४

नोटिशी बद्दल
१० ओळीचे आंत रु० १
दर ओळीस.........८१ ८६
दुसरे खेपेस ८१

Six monthly......... 3 .... 8 as
Single copy .... 4 as

Advertisement
Below 10 lines ...... 2 Rs
Per line over 10 ......4 as
Repetition Per line...3 as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

VOL XXXV AKOLA MONDAY 16 DECEMBER 1901 NO 48

वर्ष ३५ आकोला सोमवार तारीख १६ माहे दिसेंबर सन १९०१ इ० अंक ४८

मुंबई बॅंकची ठेव ठेवण्याची बॅंक.

या सेव्हिंग बॅंक मध्यें खालील अटीवर ठेव ठेविली जाईल.

कोणत्याही एका वर्षांत ह्मणजे जानेवारी च्या १ ले तारखे पासून तों दिसेंबरच्या ३१-तारखे पर्यंत फक्त एक हजारा पर्यंत रुपये ठेविले जातील.

दोन अथवा अधिक मनुष्यांच्या नांवानें देखील एक ठेव ठेवितां येईल. व त्यांच्या हयातींत, तसेंच त्यांचे मागें त्यांच्या पैकीं एकास अथवा अधिक जणांस ठेव काढतां येईल.

एका वर्षांत एक हजार रुपया पर्यंत ठेव लेल्या रकमेवर दरसाल दर शेकडा ३ तीन रुपये व्याज दिलें जाईल. मात्र ५००० पाच हजारा वरील रकमेस व्याज नाहीं.

मुंबई ब्यांक आकोला १९ जुलै १८९८ } A. G. Watson Agent.

नोटीस

मे० अनवरशा वल्लद रजबशा फकीर राहणार आकोट. यांस:-

खाली सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी आमचा मुलगा नामे इब्राहीमशा यांस मुलगी देण्याचें कबूल केलें व त्या संबंधीं तुमची व आमची मंगणी चार चौघा देखत झाली होती त्या संबंधानें आह्मी रुपये दीडशेच्या खर्चांत आलों. हें मोठ मोठे लोक जाणत आहेत. आमची सोयरीक तोडून खोलापूरच्या अनवरशा नांवाच्या फकीरास तुह्मी आपली मुलगी देऊं करून मंगणीही पक्की झाली, हें तुह्मी बरें केलें नाहीं. करितां नोटीस पावतांच आमच्या मुलाचें तुमच्या मुलीशीं तुह्मी लग्न करून द्यावें अगर तसें आपले हातून होत नसल्यास मंगणी प्रीत्यर्थ जो एकंदर १५० रुपये खर्च झाला तो भरून द्यावा. असें ६ दिवसांत न केल्यास तुह्मी माझा विश्वासघात केल्याबद्दल फिर्याद करून या नोटीशीच्या खर्चा सुद्धां व कोर्टखर्चा-सुद्धां रुपये तुमचे पासून भरून घेईन. कळावें, तारीख १०।१२।०१ इसवी.

सही.
चांदशा वल्लद रजबशा
फकीर राहणार आकोला
दस्तुर खुद्द.

मराठी भाषे विषयीं कांहीं विचार,

नंबर २

ज्या शद्बांच्या योजनेनें भाषेस वक्रता येते, कटुता येते, अथवा अन्य तऱ्हेनें तिच्या सौंदर्याची हानि होते तशा शद्बांचा

(२२) "गम्मत" "मौज" "मजा" "मज्या" हे शद्ब रोजच्या बोलण्यांत अलीकडे वरचेवर येऊं लागले आहेत. एक दोन वाक्या नंतर यांतील कोणता तरी एक शद्ब वापरल्या वांचून विद्वानांचेंहि चालत नाहीं या शद्बांचा गैरउपयोग होतो हें आपल्या लक्षांत येत असूनही प्रत्येक पावलीं त्यांचा आदर करणें भाग पडत आहे. अडचण क्षुल्लक खरी, तरी ती दूर करणें आपणास वाटतें तितकें सोपें काम नाहीं.

सांप्रत वरील शद्बांचा उपयोग केल्याशिवाय कोणाचेंच चालत नाहीं. ह्मणून कोणी कोणास, त्याकरितां दोष देण्याचें कारण नाहीं. परंतु त्यांचे जागीं योग्य शद्बांची योजना करण्यास आपण झटावें.

सांपत मराठी भाषेंत हे शद्ब आहेत ह्मणून त्यांत अर्थही आहे. आणि त्यांचा उपयोगही होऊं शकतो हें उघड आहे.

परंतु, अर्थानुसारें उपयोग क्वचित् प्रसंगीं केलेला आढळतो, ज्यांत अर्थ उदासीन राहतो असेहि या शद्बांचे प्रयोग विरळाच आढळतात, पण अनर्थसूचक प्रयोग मात्र सदैव पाहण्यांत येतात.

एक गृहस्थ ह्मणाला.

(१) "गम्मत" अशी कीं, त्या सांथीच्या सपाट्यांत माझ्या मित्राचा एकुलता एक मुलगा मरणोन्मुख झाला.

मग,

(२) हें वर्तमान ऐकून मुलाचा बाप जहाजांत बसून घाबऱ्या घाबऱ्या मुंबईस येत असतां "मजा" ही कीं, जहाज फुटलें व अतिशय हाल व अपेष्टा सोसून दैव योगानें तो कसा तरी मुक्कामास येऊन पोंचला.

पण येऊन पोंचतो तों,

(३) "गम्मत" काय झाली कीं त्याच्या घरास आग लागून तें साफ जळून गेलें हें पाहण्याचें त्याच्या प्रारब्धीं आलें.

(४) अजारी मित्रास पुसलें ताप कमी आहे ? थंडी केव्हां भरते ? तो ह्मणाला ताप अमुक वेळीं येतो, किंवा थंडी अमुक वेळीं भरते असें नाहीं "गम्मत" ही कीं सदोदित ताप व सदोदित थंडी.

(५) म्यां ह्मटलें, मुलाचें कसें काय आहे ? तो ह्मणाला, तें काय सांगावें ! तो फार अशक्त झाला आहे, औषध घेत नाहीं, ह्मणून एक चमचाभर बळेंच पाजिलें, पण "मजा" काय झाली कीं मुलानें डोळे पांढरे केले.

(६) म्या ह्मटलें, बरें, पथ्यापाण्याची सोय ? तो ह्मणाला ती ठीक आहे. पण "मजा" ही कीं, खाणें पुढें आणिलें कीं उलटी व्हावयास पाहते आणि त्यामुळें "गम्मत" अशी झाली आहे कीं, १५ दिवसांत माझ्या पोटांत अन्न नाहीं त्यामुळें

गृहस्थहो ! ही कसली गम्मत आणि कसली मजा !

खालील मासला चालूं विषयास बराच लागू पडतो ह्मणून तो दिला आहे.

एका गांवांत एक शास्त्रीबोवा राहत असत. त्यांच्या जवळ तारतम्य ज्ञानाचा बराच अभाव होता. त्याच गांवांत एका गृहस्थाच्या मुलीचें लग्न होतें ह्मणून मोठा समारंभ चालू होता. लग्न मंडपांत स्त्री-पुरुषांची गर्दी झाली होती. निमंत्रणाप्रमाणें शास्त्री बोवाही त्या ठिकाणीं गेले. वेळू किंवा बांबू (वंश) तोडून त्यांचा सुरेख मंडप उभारला होता. मंगल वाद्यें वाजत होतीं, व वधुवरांचें क्षेमकुशल चिंतून त्यांनवर पौरजन आशीर्वादांची वृष्टि करीत होते. अशा प्रसंगीं मंडपाकडे शास्त्री बोवांची दृष्टि पोंचली आणि ते यजमानास ह्मणाले "अहो! वंशच्छेद कां केला? " या अभद्र भाषणाचा यजमानास राग आला व पुष्कळ वाईटही वाटलें. त्यानें मजूर बोलावून तो मंडप मोडून टाकिला व ते सर्व वेळू दूर नेऊन टाकविले. तेव्हां शास्त्री बोवा ह्मणाले "आतां मात्र निर्वंश झाला" !!

"गम्मत" "मजा" यांच्या जागीं:—

"गोष्ट अशी घडली कीं" "प्रकार असा झाला कीं" "हकीकत अशी होती कीं" सुदैवानें किंवा दुर्दैवानें "परिणाम असा झाला कीं" "पण आश्चर्य वाटतें कीं" "आनंद होतो कीं" "दिलगिरी, किंवा दुःख किंवा खेद वाटतो कीं" "ह्मणजे सारांश हा कीं" "तात्पर्य असें कीं" अशीं, किंवा अशांसारखीं वाक्यें घेऊन अडचण दूर करण्याचा यत्न करावा.

जसें—संकटाचे वेळीं जे माझ्या उपयोगीं पडतील असा मला भरंवसा होता, त्यांच्याकडे मी गेलों असतां, "आश्चर्य" हें कीं (गम्मत किंवा मौज नव्हे) त्यांनीं माझें साहित्य केलें नाहीं.

ज्यांच्या उपचारांवर माझा पूर्ण भरंवसा होता त्याहि वैद्यांचे उपचार करून पाहिले पण दुर्दैव हें कीं, दुर्भाग्य हें कीं, मोठ्या दुःखाची गोष्ट ही, कीं ते सर्व उपचार व्यर्थ झाले.

अल्प ज्ञाना प्रमाणें कांहीं काव्य रचून राज सभेंत प्रविष्ट केलें, तें पंडितांस मान्य होईल अशी माझी अटकळ मुळींच नव्हती. पण महदाश्चर्याची गोष्ट ही कीं, मला सांगायास आनंद वाटतो कीं, तें माझें काव्य विद्वानांचे कृपेस भाजन झालें—

२३ 'दांडगा, दांडगी, दांडगे'

हे शद्ब नेहमीच वाईट अर्थाचे सूचक आहेत. ह्मणून चांगल्या अर्थाकडे यांचा आपण उपयोग केला तरी पहिल्यानें ते गौणत्वच ध्वनित करितील.

वे. शा. स. काशीनाथ वामन शास्त्री लेले यां विषयीं—

"त्या वरून त्यांचें वाचन व परिशीलन फार दांडगें आहे."

देश सेवक ४।११।१९०१

यांतील लेखकास दोष देण्याचा हेतु नाहीं कांकीं, तों समग्र लेख मानसिक उत्कर्षाची साक्ष देत आहे, वरील शद्बा पुरताच विचार करणें आहे.

जों पर्यंत एकाद्या शद्बाचा उपयोग वाईट अर्थीं केला जातो, तों पर्यंत विपरीत भाव दर्शविण्यास तोच शद्ब चालणार नाहीं. "दांडगा" या शद्बाचा वाईट अर्थ अगदीं काढून टाकिला आणि चांगल्या अर्थीं तो शद्ब प्रचारांत ठेविला तर निराळी गोष्ट. पदार्थांच्या संज्ञा अमुक असाव्या असा कांहीं नियम नाहीं. ज्या ज्या संज्ञेनें जो जो पदार्थ दर्शित होईल तेंच त्याचें नांव. लांकडाच्या किंवा धातूच्या विवक्षित आकाराच्या वस्तूस पेटी न ह्मणतां पुस्तक ह्मटलें व पुस्तकास पेटी हें नांव दिलें तर वावगें नाहीं. पण ह्या संज्ञा मूळा पासून लावायास पाहिजेत इतकाच भेद आहे.

तरी आणखी एका गोष्टीचा विचार कर्तव्य आहे. संज्ञांचा नुसता पालट करून चालणार नाहीं. पदार्थांची स्थिति व त्यांचे धर्म या वरून ह्या संज्ञा उत्पन्न होत असतात. दांडगा ह्मणजे उद्धत, उद्धट. या शद्बांचे उच्चारांतच कठोरपणा आहे. कोमल, मृदु, सकुमार, नाजुक, यांच्या उच्चारांतच कोमलपणा आहे. दूध किंवा पाणि, टपटप गळतें, व बंदुकीचा धाडकन आवाज होतो असें ह्मणतात. या वरून त्या क्रियेचें ज्यांत अनुकरण आहे, अशाच विवक्षित वर्णांची निवड आपोआप होत असते असें दिसून येतें. कठोरता दाखविण्या करितां विसर्गांची, द्वित्त अक्षरांची, जोडाक्षरांची व ख, छ, ठ, थ, फ, इत्यादि कठिण वर्णांची बहुधा योजना होत असते ह्मणून, लीनता, सदयता, वगैरे भाव दाखविण्या करितां, उद्धटपणा, दांडगेपणा, निष्ठुरपणा, या संज्ञांचा उपयोग सहसा करितां येणार नाहीं. तरी या गोष्टी लक्षांत घेऊन शद्बांची फिरवा फिरव कर[illegible] गोष्ट तदर्थी नवीन शद्ब रचण्यास [illegible] ईश्वराचे तथापि इष्ट धर्मांचा वाचक व[illegible]ची नाहीं. शद्ब असेल त्याची योजना सर्व स[illegible] नेऊन

"मोठा व्यासंग, जबर व्यासंग, [illegible] पाड वाचन, मोठें परिशीलन, दीर्घोद्योग मोठे परिश्रम इ० शद्ब "दांडगें" च्या ठिकाणीं योजून पहावे,

(२४) "सुरेख", या शद्बाच्या घटनेंतच स्पष्टार्थ भरला आहे. ह्मणून याच्या अर्थाविषयींचें अज्ञान हें कारण नसून, थोडें अलक्ष हें कारण आहे. "सुरेख" हा

शद्ब बहुधा दृश्य घन पदार्थांस, आणि ज्यांच्या आकारांत कांहीं नियमित प्रमाण असोवें लागतें त्यांस लाविला जातो. प्रवाही व द्रवरूपी वस्तूंस आणि अदृश्य पदार्थांस लावीत नाहींत. तसेंच सर्वच दृश्य घनपदार्थांस तो लावायाचा नाहीं. कारण कीं निरनिराळ्या वस्तूंचे धर्म दाखविणारे निराळेच शद्ब आहेत, जसें-स्वादिष्ट, मिष्ट, गोड, रुचिकर, खर्पूस, खमंग, चांगलें, सुंदर, मजेचें, मजेदार, बहारीचें, बहारदार. अनावर, अमर्याद, अपार व सुरेख ही-तसबिरी, चित्रें, इमारती, मनुष्यें, जनावरें, मूर्ति, आणि अनेक आकृती धारण करणाऱ्या वस्तु जसें-खुर्ची मेज, पेटी, पडदे, पंखे, पात्रें. खेळणी, आयने, झुंबरें इ० यांस सुरेख हें समर्पक विशेषण होय.

पण अलिकडे उलट प्रकार प्रचारांत फार आढळतो. जसें-नदीचें पाणी फार सुरेख आहे, गवळ्याकडील दूध सुरेख नसतें, नाटक सुरेख झालें, भाजी सुरेख झाली, माहिमचा हलवा सुरेख लागतो, गाणें फार सुरेख झालें, त्याचा कंठ किंवा आवाज फार सुरेख आहे. इ०

सूक्ष्मत्वें करून गुण दाखविण्यास अडचण पडेल किंवा तशी इच्छा नसेल तेव्हां "चांगलें, बरें, उत्तम," या शद्बांनीं निर्वाह करावा हें बरें. व पाहिजे तर 'फार' 'अति' हीं आणखी विशेषणें जोडावीं.

विड्याचीं पानें सुरेख असतील पण बेचव असतील तर त्यांचा काय उपयोग ह्मणून विड्यांचे पानास तें विशेषण लावूं नये.

एक गृहस्थ ह्मणाला, आजचें दूध सुरेख असल्यामुळें त्याचा खवा हि सुरेख लागतो. हें ऐकून अशिक्षित, पण चाणक्ष माणूस ह्मणाला, हें बोलणें कानांस गोड लागत नाहीं. यांत काय चुकलें तें मला सांगतां येत नाहीं. पण कांहीं तरी चुकलें आहे.

भाषेच्या नियमांचा जेथें थोडाहि अतिक्रम होतो तेथें असाच परिणाम व्हावयाचा.

कोणी अशिक्षित पण थोडेसे मानी लोक शद्बांचा विपरीतार्थी उपयोग करितांना आढळतात, जसें—

"ह्या तुमच्या दुर्मिळ यातना पाहून फार दुःख होतें."

"अशा प्रकारची भव्य व सुंदर इमारत ... हें पोपें काम नाहीं तें फार दुःसह

... अलभ्य प्रतिज्ञा ऐकून ... त जी धडकी भरली ... करितां येणें अनिवार्य

...र. पण,

विद्वानांनीं व शोधकांनीं सक्षम अर्थाकडे दृष्टी दिली पाहिजे.

अकोला वि० आ० का०

१२।१२।०१

वऱ्हाडसमाचार

मिती मार्गशीर्ष शुद्ध ६ शके १८२३

राष्ट्रीय सभा

आज पासून अकरा दिवसांनीं ह्मणजे शुक्रवार तारीख २७ रोजीं राष्ट्रीय सभेच्या कामाला प्रारंभ होईल. बंगाल्यांत सर्वत्र प्रतिनिधी निवडण्या संबंधानें जाहिरसभा भरत आहेत आणि एकच जंगी चळवळ झाली आहे. बंगाल्याच्या मानानें इतर प्रांतांत राष्ट्रीय सभेच्या संबंधानें फार शिथीलता दिसते. कलकत्ता ही राजधानी फार लांबवर असल्यामुळें इतर प्रांतांचे प्रतिनिधींची संख्या अगदीं अल्प राहील. ही गोष्ट खरी कीं अलिकडे राष्ट्रीय सभेच्या कार्या विषयीं थोडी बहुत शिथीलता व औदासीन्य दिसून येतें. हा निराशेचा प्रकार नाकबूल करितां येत नाहीं. आमचे धुरंधर मुत्सदी या गोष्टीला ओळखून आहेत आणि ह्मणूनच त्यांनीं वस्तुस्थिीला यथोचित असा फरक सभेपुढें येणाऱ्या विषयांमध्यें केला आहे. आमच्या देशाचें पाऊल राजकीय बाबदींत पुढें पडण्याला पुष्कळ गोष्टी प्रतिकूळ आहेत आणि त्या पैकीं मुख्य प्रत्यवाय ह्मटला ह्मणजे आमची औद्योगिक गोष्टी संबंधाची पिच्छेहाट होय. आमच्या देशाची सांपत्तिक स्थिती सुधरल्या शिवाय आमची प्रगती होणार नाहीं अशी पक्की खातरी होऊन गेली आहे. सांपत्तिक स्थिती चांगली करण्याच्या गोष्टींकडे राष्ट्री सभेचें लक्ष सर्व तऱ्हेनें लागलें आहे. आपणांस हेंही विसरतां कामा नये कीं राष्ट्रीय गोष्टी घडून येण्याला दीर्घ काल लागतो. निराशेला आपण स्थळ देतां कामा नये. देशसेवेचीं कार्यें फार अवघड असतात. तीं फार खर्चाचीं असतात आणि त्यांच्या साठीं देशभक्तीचें वारें लोकांच्या मनांत सदा खेळलें पाहिजे. निराशेचा आश्रय केला ह्मणजे आजपर्यंत केलेल्या सहद्दुद्योगाला तिलांजली दिल्या सारखें होईल. गेल्या १७ वर्षांत खर्चाच्या व श्रमाच्या बाजूंनीं राष्ट्रभक्तांनीं मोठी झीज घेतली आहे. आपले मनोरथ सिद्धीस गेले नाहींत तरी जो आल्पसा उन्नत काल प्राप्त झाला आहे तो या सतरा वर्षांच्या परिश्रमाचें उत्कृष्ठ फल होय. स्वातंत्र्य, राजकीय हक्क आणि राजिक उन्नती या गोष्टी भगीरथ प्रयत्नांनीं सुफल होतात. आपल्या मार्गांत काटे पुष्कळ आहेत परंतु जीव धरून नेटानें व वीरश्रीनें हाच मार्ग चालूं लागलों तर ईश्वर निश्चयानें आपला भाग्यकाल फार दूरवर ठेवणार नाहीं निश्चयानें प्रयत्नाची कांस बळकट धरली पाहिजे. आह्मास आशा आहे कीं राष्ट्रीय सभेच्या मंगलकार्याची सर्वत्र एकच धांदल उडेल आणि आपल्या बिकट मार्गांतच कांहीं सुखाचीं व आनंदाचीं रम्य उपवनें लागून भावी मार्ग विशेष सुखकर वाटेल

यंदाच्या राष्ट्रीय सभे पुढें जे विषय मांडण्यांत येणार आहेत त्यांची वर्गवारी येणें प्रमाणें आहे:—

राजकीय विषय

(१) जमिनीचा धारा.

(२) दुष्काळ आणि लोकांची सामान्य स्थिती.

(३) सरकारी कर व खर्च.

(४) न्यायखातें व मुलकीखातें हीं पृथक् पृथक् करणें.

(५) उच्च व नीच प्रतीच्या सरकारी चाकरीवर नेटीवांची नेमणूक.

(६) जूरीची पद्धती.

(७) पोलीस खात्याची सुधारणा.

(८) प्रीव्ही कौंसिलाच्या कमिटींत फेरफार.

विद्याखात्याचे विषय

(१) युनिव्हरसिटीच्या रचनेंत फेरफार.

(२) प्राथमिक व हुन्नर शिक्षण.

औद्योगिक विषय

(१) इंडियन उद्योग व कलाकौशल्य यांचे संजीवन आणि इंडियाच्या संपत्तीची अभिवृद्धी.

शेती

वरील विषयांची यादी फार चौकसपणानें केली आहे आणि या विषयांवरील जीं संभाषणें होतील तीं संभाषणें त्या त्या विषयांत वाकबगार अशा प्रसिद्ध प्रसिद्ध लोकांच्या तोंडचीं ऐकण्यास मिळावीं ह्मणून मुद्दाम निराळी व्यवस्था करण्यांत आली आहे. निबंधांच्या रूपानें वरील विषयांची चर्चा व्हावी अशी योजना मुद्दाम केली आहे. यंदाच्या समारंभाला एक देशी कलाकौशल्याचें एक प्रदर्शन जोडलें आहे आणि ही संस्था कायमची जोडावी असा राष्ट्रीय सभेचा विचार आहे. निरनिराळ्या धंद्यांत, कलाकौशल्यांत, व हुन्नरांत जे निष्णात असतील किंवा तत्संबंधी ज्यांस गोडी व जिज्ञासा असेल त्यांनीं यंदाच्या समारंभाला जाण्यास चुकूं नये.

सामाजिक परिषद्

सामाजिक परिषदेचा सर्व कारभार न्यायमूर्ती चंदावरकर यांनीं आपल्या शिरीं घेतला आहे. कैलासवासी महादेव गोविंद रानडे यांच्या पश्चात् या संस्थेला असा अध्वर्यु मिळाला ही उत्कृष्ठ गोष्ट होय. यंदाच्या सभे पुढें येणाऱ्या विषयांचें टीप्पन नामदार चंदावरकर यांनीं नुकतेंच प्रकाशित केलें आहे, त्यावरून यंदाच्या विषयापैकीं बरेच विषय बंगाल इलाख्याच्या सामाजिक रचनेला अनुलक्षून आहेत. विषयांची संख्यावारी येणें प्रमाणें:-

(१) स्त्री शिक्षणाचा प्रसार प्राथमिक व पुढील दर्ज्याच्या शाळा अधिक स्थापून केला पाहिजे. आणि ज्या मुलींस गृहशिक्षणावरच अवलंबून राहवें लागतें त्यांस उत्तेजन मिळण्यासाठीं नवीन सोयी काढणें.

(२) बहुपत्नीत्व व कुलीनपणा या दोन गोष्टी संबंधानें घडणाऱ्या दुःखद प्रकाराचें दुरीकरण.

(३) जलपर्यटण, बहिष्काराची चाल बंद करणे.

(४) विधवा विवाह. ही सुधारणा प्रथम बंगाल्यांत सुरु झाली खरी पण या इलाख्यांत सांप्रत अगदीं ताटस्थ्य व उदासीनता हीं दिसून येतात तर त्या विषयीं चौकशी करणें.

(५) देवालयादिक धर्मसंस्थांना दिलेल्या जहागिरी, वतनें वगैरे संबंधानें लोकमत जागृत करून तत्संबंधीं पैशाचा विनियोग यथायोग्य करण्याविषयीं उपाय योजणें.

(६ ...

आणि पवि...

(७) निरनिराळ्या जातीच्या पोट-विभागांत लग्नसंबंध प्रचलित करणें.

(८) वधूवरांचीं वयें प्रौढ होईपर्यंत वधांची इयत्ता वढविणें आणि लग्नाचा, श्राद्धाचा व इतर धर्मकृत्याचा खर्च कमी करणें.

(९) धर्मांतर केलेल्या लोकांस पुनीत करून पुन्हां मूळधर्मांत संग्राहित करणें.

(१०) हिंदु समाजांतील मूळच्या लोकांचे व प्यारिआ लोकांचे हक्क.

येथ्रा सामाजिक सभेंत पहिला ठराव कैलासवासी रानडे यांच्या मृत्यूबद्दल दुःखप्रदर्शना संबंधानें होईल. त्याच्या मृत्युमुळें झालेली हानी पुन्हां भरून न येणारी आहे आणि त्या अर्थी पहिला ठराव यथायोग्य आहे या संबंधानें मतभेदच नाहीं.

शोकक्षोभ

मोठा माणूस अवचित मरवा हें शोकक्षोभाला कारण होय. फार दुःखाची गोष्ट कीं आमचे मित्र रा. रा. दामोदर गणेश पटवर्धन यांस दोषिक ज्वरानें गेल्या बुधवारीं देवाज्ञा झाली ! मंगळवारीं कचेरींत जाऊन काम करणारा गृहस्थ चोविस तासांत मृत्युमुखीं पडला ! राजश्री पटवर्धन यांस बापूसाहेब ह्मणून सर्वजण संबोधीत असत, बापूसाहेबांस एकाएकी मंगळवारीं ताप आला, त्या तापानें त्यांच्या मेंदूला धक्का बसला, आणि अखेरीस सर्व औषधोपचार व्यर्थ होऊन बापूसाहेब कैलासवासी झाले. राजश्री बापूसाहेब शरीरानें सदृढ असून प्रकृति निकोप होती. त्यांची मूर्ती उंच, भव्य व बांधेसूत अशी होती. नुकतीच पसतीशी उलटली होती. अशा या उमेदीच्या व तारुण्याच्या वयांत असा मृत्यूचा घाला एकाएकी पडला हा मोठाच दुःखद प्रसंग होय. त्यांच्या द्वितीय पत्नीवर आणि इतर आप्त बंधु, मित्र इत्यादि मंडळीवर हा दुःखाचा डोंगर कोसळला आहे आणि अशा या संकटकालीं परमेश्वराच्या नामस्मरणा शिवाय अन्य शांतवनाचा उपाय नाहीं.

राजश्री बापूसाहेब यांचा विद्याभ्यास मुंबईस झाला. यांची बुद्धि तीव्र, विचार उदार व वर्तन सरळ व प्रामाणिक असे. विद्येनें प्रौढ व विनयशील असून त्यांची

राहणी अगदीं बाळबोध होती त्यांच्या कुटुंबावर गेल्या तीन चार वर्षांत मोठमोठे प्रसंग गुदरले तरी हे न डगमगतां मोठ्या धैर्यानें वागले. यांची कुटुम्बीय मंडळी पुष्कळ आहेत आणि त्या सर्वांस घेऊन यांनीं आपली संसारयात्रा फार उत्कृष्ट केली. गेल्या दहा वर्षांत यांना वकिलीच्या धंद्यांत उत्तम यश येऊन द्रव्यप्राप्ती चांगली झाली. श्रीमंतीचा तोरा यांस नसे. वकिलीच्या धंद्यांत हे पहिल्या प्रतीचे वकील होते. आपला धंदा यांनीं फार सोज्वळपणानें केला आणि लोकप्रियता संपादन केली. आयुष्यांतील उत्कृष्ट भागाला सुरुवात होती [illegible] ळा ! [illegible] कार [illegible] वर्ण- [illegible] ग्रही व करारी स्वभाव असे. मुनसिपालटी व काटन मार्केट या दोन संस्था यांच्या कामा संबंधानें फार ऋणी आहेत. गेल्या दुष्काळांत यांनीं परिश्रम पुष्कळ घेतले आणि गरीब लोकांस मदत देण्याविषयीं धान्याची दुकानदारी यांनीं उत्कृष्ठ ठेविली होती. असा चांगला गृहस्थ लवकर निवर्तला ही आमच्या समाजाची मोठी हानी होय ! ईश्वर बापूसाहेबांच्या आत्म्यास परम शांति देवो !

The Berar Samachar

MONDAY DECEMBER 16 1901

The cost of administering this province is admittedly enormous and finds no parallel in the history of other provinces. It is proposed to curtail the expenditure and the Government of India are anxious to give the proposal a fair trial. The proposal is embodied in a volume and the official opinions are being gathered from the heads of the districts in this connection. The report which enumerates a number of proposals for reducing the expenditure is full of instruction and does credit to the authors thereof. The report is an official document and we are not allowed to have a peep into its great contents which form a commentary upon the present administration. It is a healthy sign of the times that there is so much anxiety and solicitude on the part of the Government. We congratulate the Supreme Government upon the bold step they have taken in bringing the expenses of administration within reasonable bounds of fairness and economy. The outside public beyond the pale of the official circle are greatly interested in the solution of spending the finances of the province on a sounder basis. The new state of things is generally looked upon with distrust. The present has got its charm and most of the people hardly like to give it up for something unknown. The longing for a change prevails however in the minds of the people. The official circle is opposed to the new changes. A wave of unrest sweeps over the official mind. The districts of the province will be re-adjusted on such a plan as to divide it into four districts. There will be the corresponding reduction in the staff of two district officers. This is the main portion of the proposal. We hope that an earnest and prompt step will be taken to convert the proposal into a solid fact. Reduction in expenditure means a corresponding reduction in the growing taxation of the people. The burden of taxes is rather too much for the poor means of the people as a whole and we hope that means and ways will be devised to re-adjust the heavy assessments on a liberal and moderate scale. The new conditions of life are most uncongenial to our possibilities of developing our own resources, our difficulties are beyond our control to some extent and we are therefore glad to see the Government so anxious to reduce the cost of the administration. We hope that with this reduction the Government will find means and resources to develop the educational requirements of the province and to afford to the public a substantial help in the institution of technical schools on a grand scale. Before we anticipate such nice results we would request the Government to make the proposal as widely published as possible. It will be a distinct gain if the people be taken in confidence and be called to help the Government with the expression of their opinions thereon.

—:0:—

The 'Bengalee' has a nice eloquent article on the revival of the Indian industries. We are almost induced to yield to the temptation of quoting some of its portion in its entirety:

"All civilization on our earth, in the future, must be oceanic, that is commercial. Success even in war is no longer dependent on courage or strength, but on wealth. And wealth, it goes without saying, is entirely dependent on commercial prosperity. The old alchemist tried in vain to discover the Philosopher's Stone, which was to transmute the baser metals into gold. But the strong practical common sense of Europe has found out the true alchemist. And the real alchemist is commerce which converts the products of a nation's industry into gold. This alchemy our people have yet to learn, and the sooner they set about the task of learning it the better for themselves and for the world. For we have a firm faith in the destiny of our race, and we believe, with all the fervour of a religious belief, that we have not yet finished our allotted task among the nations and that the future is fraught with a glorious promise for our fallen people. The archaic civilization, which had followed in the train of the spirituality of ancient days, will not help us in the midst of the new conditions of modern life That civilization has done its work. The mighty results, which that civilization had produced, are still among us. We are the custodians—ignorant it may be—of mighty secrets which will one day go forth from us among the nations and lead to the salvation of humanity. But in order that we may be able to fulfil our lofty destiny, in order that our voice may be heard by mankind with reverence, it is necessary that we should so qualify ourselves that there may be nothing antagonistic between us and the conditions of modern life. The wise men of old among us used to go out from the central power, which regulates this universe to the circumference which consists of the phenomena of which that universe appears to be made up. The wise men of the present day are trying to go in from the circumference of phenomena to the central power which governs them all. And the time has come when the centrifugal teachings of ancient days should meet the centripetal teachings of modern times. It is necessary, therefore, for us to assimilate modern conditions into our life, so that we may give to the modern world the mighty lore of the days, of old, and it is, therefore, that we hail with peculiar pleasure the movement which has just now begun among our people, which is the first pulsation of commercial life among us."

वऱ्हाड

हवामान—थंडी चांगली पडते, रब्बीची पीकें चांगलीं जोमांत आहेत. सार्वजनिक आरोग्य समाधानकारक आहे.

मे० इलियट साहेब कमिशनर हे चिखलीकडे फिरत आहेत आणि त्यांच्या बरोबर मि० रुस्तुमजी डिपुटी कमिशनर हेही फिरत आहेत.

रा० रा० लक्ष्मण गोपाळ देशपांडे हे बाळापूरच्या तहशिलीचा चार्ज घेऊन नंतर तीन महिन्यांच्या रजेवर जाणार आहेत. त्यामुळें रा० रा० दवलत झाबाजी देशमुख हेच आणखी ३ महिने तहशीलदार राहतील.

मलकापूर तालुक्यांतील अत्री येथील राही नांवाच्या विधवा माळणीला हरामाचें मूल झालें होतें. तें तिनें ठार मारिलें असा तिच्यावर येथील सेशनांत आरोप होता पण पुराव्या अंतीं फक्त मूल मेल्यावर गुप्त रितीनें पुरण्याला मदत केली अशा बद्दल शाबिती होऊन तिला एक वर्षाची शिक्षा झालीं.

चिखली तालुक्यांतील तारखेड येथील खुनी डाक्याची चौकशी परवां पुरी झाली. आज निकाल सांगण्यांत येईल.

अलिशान रेसिडेंट कर्नल बार साहेब हे पुढील महिन्यांत १६ वे तारखेला आकोल्यास येणार आहेत. साहेबांची स्वारी वऱ्हाडांत प्रथम येत असल्यामुळें दरबार, मानपत्रें वगैरे गोष्टींची गर्दी उडेल असा अंदाज आहे.

हैदराबाद (डेकन)

१३।१२।०१

हवामान—आकाश स्वच्छ आहे. थंडी कडक पडते. रोगराई अशी कोणतीच नाहीं. धारण उतरत आहे. गुरांस चारा व पाणी पुरेसें आहे.

मेजवान्या टोलेजंग तीन चार झाल्या, मौलवी सय्यदअली साहेब बिलग्रामी चीफ इंजिनिअर रियासत ई निजाम यांनीं पेनशन घेतल्यामुळें मेजवानी देण्यांत आली. दुसरी मेजवानी रेसिडेन्सी हालांत निजाम सरकारांस देण्यांत आली आणि तिसरी मेजवानी निजाम साहेबांनीं अलिशान रेसिडेंट साहेबांस 'चौमहिल्ला' राजवाड्यांत दिली. पाहुणे ८० जण होते. कर्नल बार हेच दोन वर्षे आणखी रेसिडेंट राहतील ह्मणून सर्वत्रांस संतोष वाटत आहे.

नामंजूरी—मि० ग्रिबेल यांनीं रेलवे लाईन तयार करण्या करितां निजाम सरकारच्या मार्फतीनें इंडिया सरकारास दरखास्त दिली होती पण ती नामंजूर झाली.

पेनशन—मौलवी मीर अफझल हुसेन चीफ जास्टिस हायकोर्ट हे पेनशन घेतील आणि यांचे जागीं वऱ्हाडचे डिपुटी कमिशनर पण हैदराबादेस असलेले न्यायमूर्ती महमद यासीनखा साहेब हे चीफ जस्टिस होतील.

नेमणूक— नवाब झफर जंग बहादूर यांचे प्रायव्हेट सेक्रेटरी मौलवी हाफिझलुत लुत फुल्ला वकील यांस नेमिलें.

नोटीस.

नोटीस बेशमी मेनाबाई जवजे मन्नुलाल जात गुजराथी राहणार बाळापूर यास नोटीस देणार केसोदास देवलाल गुजराथी राहणार बाळापूर नोटीस देण्यांत येते कीं तुमचा भ्रतार मन्नुलाल नारायणदास व तुह्मी आपली मुलगी मुन्नी इजला आमचा मुलगा गिरधारीलाल यास देण्याचे कबूल करून त्या प्रमाणें सोयरीक जोडली ह्मणून मी साखर पुडा करून तुमचे मुलीचे अंगावर दागिनें अजमास किंमत रुपये १००० चे घातले होते या गोष्टीस अजमासे ४।४॥ वर्षें झाली व त्या प्रमाणें गुदरत सालपर्यंत सर्व सण वगैरे उभयपक्षी झाले व मन्नुलाल मेल्यावर तुह्मी आपली नियत बदलून तुह्मी आतां आमचे मुलास मुलगी देत नाहीं असें कळविलें हे तुमचे कुळास व आपलें जातिस कलंक लावण्या सारखे कृत्य तुह्मी केलेत. या योगानें तुह्मी गुजराथी जातीस बट्टा लाविला व याचे बद्दल जातीचे पंचा समोर तुह्मास जबाब ध्यावा लागेल कारण पंच हे शहाणे लोक आहेत व ते ज्या गोष्टीनें आपले जातीस बट्टा लागेल व आपली जात कुणब्यापेक्षांही हलकट मानली जाईल असे कृत्य करण्यास तुह्मास रुकार देणार नाहींत. असो. माझा असा समज होता कीं हे बोलणें तुमचे तुह्मी परत घ्याल परंतु तुह्मी आपले मुलांचे दुसऱ्याशी लग्न करण्याचें ठरविलें आहे तर या नोटीसीनें तुह्मास कळविले जात आहे कीं तुह्मी आमचे सर्व दागीनें त्याचे किंमतीविलि व्याजासुद्धां परत करावे व तुमच्या या कृत्यामुळें आमची नुकसानी अब्रूनें व पैशानें सुमारे ३००० रुपयाची होत आहे ती तुह्मास भरून द्यावी लागेल. शिवाय तेजुलाल चुन्नीलाल यानें तुमची मुलगी आपले मुलास करण्याचे कबूल केल्यावरून आमची नुकसानीं करण्यास ह्याची तुह्मास प्रत्यक्ष मदत आहे सबब तेही वरील नुकसानीस जबाबदार आहे. करितां त्यासही या नोटिशीची एक प्रत पाठविलि आहे. धर्मशास्त्रानें जी एकदां दुसऱ्याची वाचादत्त बायको झाली तिच्याशी तिऱ्हाईत मनुष्यानें लग्न लावणें या सारखी नीच गोष्ट दुसरी कोणतीच नाहीं व ही ईश्वराचे ठिकाणीं कधींही रुजूं व्हावयाची नाहीं. असो. तुह्मी आपला बेत सिद्धीस नेऊन आह्मास दिवाणी कोर्टात जाणे भाग पाडल्यास खर्चा सुद्धां सर्व रकम भरून घेणें भाग पडेल हे तुह्मास आगाऊ कळविलें आहे ही नोटीस दिली ता. १५।१२।१९०१ मुक्काम अकोले.

दस्तुर

केशवदास देवलाल तर्फें वकील

रामचंद्र मार्तंड गुप्ते.

दिवाणी दावा नंबर २ क्लास नंबर १३
१९०१

अज्ञानाचें पालन करण्याचा आणि त्याचे मालमत्तेचें संरक्षण करण्याचा कायदा आक्ट नंबर ८ सन १८९० यांतील कलम ११ अन्वयें नोटीस.

विद्यमान विश्वनाथ नारायण दांडेकर साहेब बहादूर सिव्हील जडज्ज आकोला यांचें कोर्टांत.

गोपाळ, सुंदराबाई, व वेल्हाळबाई, बाप बळवंतराव वा। सोनाळे ता. जळगांव अज्ञान.

अर्ज अज्ञानाचें पालन करण्या बदल अगर त्याचें मालमत्तेचें संरक्षण करण्याबद्दल खुशालराव कृष्णराव देशपांडे वस्ती सोनाळे तालुके जळगांव अर्जदार यानें असा अर्ज दिला आहे कीं, मला अज्ञानाचें पालन करण्याचें अगर त्याचे मालमिळकतीचें संरक्षण करण्या करितां दाखला मिळावा ह्मणोन अर्ज केल्यावरून त्या अर्जाचे चौकशीची तारीख २१ माहे दिसेंबर सन १९०१ इसवी रोजीं अकोलें येथें नेमली आहे तर या नोटिशीनें सर्वांस असें कळविण्यांत येते कीं अर्जदाराशिवाय जे इतर नातलग मित्र आप्त अथवा ज्यांना अज्ञानाचें बरे व्हावें अशी इच्छा असेल त्यांनीं सदरीं अज्ञानाचें पालन अगर त्याचे मालमत्तेचें संरक्षण करण्या करितां दाखला आपणास मिळावा असें इच्छीत असतील त्यांनीं आमचे समोर सदरी तारिखेस येऊन हजर व्हावें. आणि आपणास कां नेमावें असें बद्दल जे कांहीं दाखले अगर दस्तऐवज अगर जो पुरावा असेल तो आपणास दाखला मिळण्या करितां हजर करावे.

आज तारीख १० माहे दिसेंबर सन १९०१ इसवी रोजीं आमचे सहीनिशी व कोर्टाचे शिक्क्यानीशीहि नोटीस दिली आहे.

V. N. Dandekar
Civil Judge Akola.

दिवाणी दावा नंबर ३१ सन १९००
दरखास्त रजीष्टर नंबर २०४ सन १९००
दिवाणी अपील नंबर.

अक्ट नंबर १४ सन १८८२ इसवी ह्यांतील कलम २८७ अन्वयें जप्त झालेली मिळकत लिलावानें विक्री करण्याबद्दल अलिशान रेसिडेंट साहेब बहादूर यांनीं जें नियम केले आहेत ह्या अन्वयें जाहीरनामाः—

नमुना क

विद्यमान सिविल जज्ज साहेब कोर्ट आकोला यांचे कोर्टांत.

वादी— इंद्रसिंग ऐदान दुकान आकोला मालक सांगीदास नंदलाल तर्फे मुखत्यार रामचंद्र हरी वाडदेकर

प्रतीवादी— बद्रीनारायण बलदेव दुकान हस्तेरा मालक बद्रीनारायण वल्लद धनराज राहणार हस्तेरा तालुके हातगांव जिल्हा नांदेड मोंगलाई.

सदरी दाव्यांत तारीख १८ माहे ९ सन १९०० रोजीं कोर्टाच्या हुकुमावरून प्रतीवादी यांनीं वादीस १५९८ रुपये ०६ आणे शिवाय होईल तो खर्च मिळून रकम द्यावी असा ठराव झाला असून ती रकम भरली नाहीं एवढ्या करितां त्याचा जप्त झालेला माल तारीख ६ माहे १ सन १९०२ रोजीं आकोला येथें या कोर्टाचे नाझर मार्फत अगर कुरकामीन १२ वाजतां खालीं लिहिलेल्या जंगम मालावरील प्रतीवादी याचा हक्क अगर त्या मालावर ज्यांचे हक्क शाबीत झाले आहेत त्या सुद्धां विकला जाईल व जो कोणी सर्वां पेक्षां जास्त किंमत बोलेल त्याजला ती मिळकत कोणाचीहि मुरवत न धरितां दिली जाईल.

जंगम मालाचा तपशील

गट नंबर	गटांतील जिनसांचें वर्णन आणि त्या वरील नंबर	कोठें जप्त केलें	हल्लीं कोठें ठेविलें आहेत.	पाहण्यास केव्हां मिळतील.	गटावर कोणी दावा सांगितला असल्यास तो दावा.
१	आकोला येथें खटाव वल्लद हेमराज भाटे राहणार आकोला ताजनापेठ याजकडेस प्रतिवादींचे रुपये १९३४७ घेणें आहे त्याजबद्दल प्रतीवादीस जेष्ट शुद्ध संमत १९५९ ह्या महिन्यांत रुजू करून दिली आहे. ते रुपये मनाईचे हुकुमानें जप्त.	आकोला	खटाव पाशीं	खटाव पाशीं	

१ असें कळविण्यांत येतें कीं, गटा संबंधीं जें वर्णन दिलें आहे त्याचे खरेपणाबद्दल कोर्ट जबाबदार नाहीं. तसेंच सदरी माला वर प्रतीवादींचा अगर ज्यांचे हक्क स्थापन झाले आहेत त्याच हक्का संबंधीं कोर्ट कांहीं खात्री लायक सांगू शकत नाहीं.

२ जर सदरी मालावर विक्री करण्या जोगा हक्क नाहीं असें असेल तर खरेदीदारांनीं रक्कम दिली असेल ती त्यांना परत मिळेल.

३ जर विक्री करणारे अमलदारास वाटेल कीं, सर्व जिंदगी अगर ती थोडी थोडी विकली असतां जास्त रक्कम येईल तर तो तसें करील. ती मिळकत स्थावर असेल तर कोर्टाची परवानगी घेऊन ती मिळकत एकत्र अगर निरनिराळी तो अंमलदार लिलाव करील. तसेंच कोर्टाचे परवानगीनें सदरी विक्री तहकुब ही करण्याचा त्याजला हक्क आहे.

४ वादीला लिलावांत बोलण्याची परवानगी आहे किंवा नाहीं हें कळविलें जाईल.

५ जंगम मिळकत लिलाव झाल्याबरोबर लिलावाची रकम दिली पाहिजे. रकम दिल्यावांचून ती विक्री पक्की होणार नाहीं.

६ स्थावर मिळकत ३ वार लिलाव झाल्याबरोबर लिलावाचे रकमेचा ¼ रकम लागलीच दिली पाहिजे. व बाकी लिलावाचे तारखे पर्यंत १५ दिवसांत दिली पाहिजे व सदरी विक्री कोर्ट मंजूर करी पर्यंत कायम समजण्याची नाहीं. तसेंच जी रकम अमानत ह्मणून दिलेली आहे ती बाकी रकम भरण्यास चुकला तर दंडा एवजी घेतली जाईल. आणि सदरी मिळकतीवर लिलाव घेणाराचा कोणताही हक्क न समजतां ती पुन्हा लिलाव केली जाऊन जी नुकसानी येईल ती खर्चासुद्धां त्याजपासून भरून घेतली जाईल. लिलाव होणारे कामांत कोणी हिस्सेदार असेल आणि तो वर लिलावांत येणारे रकमे इतकी रकम बोलत असेल तर ती विक्री त्याचें नांवावर कलम ३१० प्रमाणें ठरली जाईल. कलम २९९ प्रमाणें दुसरे धनकोसही हिस्से रसीनें उत्पन्नाची रकम वाटून देण्यांत येईल. आज तारीख १० माहे १२ सन १९०१ इसवी रोजीं आमचे सहीनिशीं व कोर्टाचे शिक्क्यानिशीं हा जाहीरनामा देण्यांत आला आहे.

V. N. Dandekar
सिव्हील ज्यडज्

खरेदी करा !

रास्कोपची थेट व खरी पेटेंट वाचेस

नकली मालास भुलून पैसे खर्चू नका !!!

रेल्वेच्या व इतर अवजड कामास हेंच वॉच अत्यंत उपयुक्त आहे. हें वॉच पहिल्या प्रतीचें बिनचूक वेळ दाखविणारें असून इतर वॉचेस प्रमाणें यांस नेहमीं रिपेरची जरूर नसून या बद्दल विशेष काळजी व लक्ष पुरविण्याची अवश्यकता नाहीं. ह्मणून जंगलांत बाहेर फिरणारे लोकांचें तर हें सोबतीच आहे असें अनुभवास आलें आहे. याजकरितां ज्याला आपली वेळ बरोबर राखण्याची जरूरी आहे अशा लोकांस ह्मणजे इंजिनियर, कॉंट्राक्टर, ओव्हरसियर, फारेस्ट कान्सरवेटर व इतर प्रवासी लोकांस हें वॉच घेणें विषयीं आह्मी खात्रीपूर्वक शिफारस करितों. आमची **रास्कोपच्या पेटंट वॉचेस** संबंधीं याहून जास्त लिहिण्याची जरूरी नाहीं कारण त्यांच्या गुणांची प्रचीती तीच आपोआप दाखवितात, इतकें लिहिलें असतां बस आहे. हीं घड्याळें आपली स्वतःच शिफारस आजपर्यंत करीत आलीं आहेत, करीत आहेत व पुढेंही अशीच करीत राहतील.

प्रत्येक वॉच फार काळजीपूर्वक तपासून, चालवून तें वेळ बरोबर दाखवितें अशाबद्दल ग्यारंटी देण्यांत येते, व त्याबद्दलची जोखीमदारी आमचे शिरावर आहे.

सूचनाः—पुढील नमुना २१ लाईनचें मोठ्या आकाराच्या वॉचचा आहे.

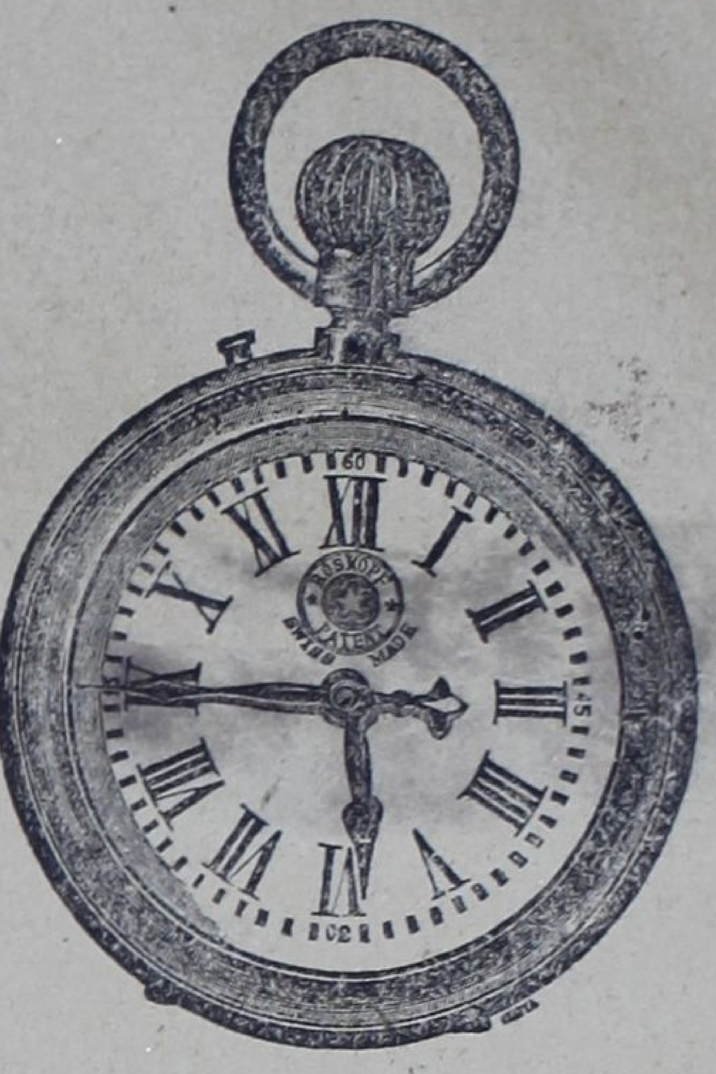

मोठे, मध्यम १६ रु. १७ रु. लहान.

रोल्ड गोल्ड ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचें
१९ लाईन ओपनफेस........४०
१९ ,, हंटिंग........५०

गोल्ड ५ वर्षांच्या ग्यारंटीचें.
१८ लाईन ओपन फेस फिरत्या झांकणाचे १५०
१९ ,, हंटिंग, नकशीचे २५०

मेटलचें तीन वर्षें ग्यारंटीचें.
रास्कोप पेटंट २१ लाईन एक्स्ट्रा स्ट्रांग १८
१९ ,, सेंकंद कांट्यासह........२०
१९ ,, मध्यभागी सेकंद कांटा असलेलें २२
१९ ,, हाफ हंटिंगचें........२०
१९ ,, हंटिंगचें........२०
१४ ,, रिस्ट वॉच........१०

इन्गनमेटल ३ वर्षांच्या ग्यारंटीचें
१९ लाईन ओपन फेस........२०
१९ ,, हंटिंग........२५
१४ ,, रिस्टवॉच........२२

सिल्व्हर वाच ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचें
१४ लाईन रिस्ट वॉच........३०
१४ ,, हंटिंग........३५
१८ व १९ ,, ओपनफेस........३०
१९ ,, सेंकंद कांट्यासह........३२
१९ ,, मध्यभागीं सेंकंद कांटा असलेलें ३५
१९ ,, ओपनफेस सुंदर नकशीचें....३५
१९ ,, हंटिंग ४०
लेडीज वॉचीस १४,,१८ क्यारेट गोल्ड रुपये ६५-२०० पर्यंत.

सी. हीनीगर आणि कंपनी.
ओरिजिनल जिनीयन रास्कोप पेटंट वॉचेसचे सोल एजंट.
९ हार्नबी रोड, मुंबई.

☞ हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाड समाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

REGISERED N. No. 4

सहामाही „ २ „ ८
साल अखेर „ ७ „ १ ८
क्रिरकोळ अंकास ८४

नोटिशी बद्दल
१० ओळीचे आंत रु० १
दर ओळीस........८१ ०६
दुसरे खेपेस ८१

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

Six monthly......... 3 .... 8 as
Single copy .... 4 as

Advertisement
Below 10 lines ...... 2 Rs
Per line over 10 ......4 as
Repetition Per line...3 as

VOL XXXV — AKOLA MONDAY 23 DECEMBER 1901 — NO 49

वर्ष ३५ — आकोला सोमवार तारीख २३ माहे दिसेंबर सन १९०१ इ० — अंक ४९

मुंबई बॅंकची ठेव ठेवण्याची बॅंक

या सेव्हिंग बॅंक मध्यें खालील अटीवर ठेव ठेविली जाईल.

कोणत्याही एका वर्षात ह्मणजे जानेवारीच्या १ ले तारखे पासून तों दिसेंबरच्या ३१ तारखे पर्यंत फक्त एक हजारा पर्यंत रुपये ठेविले जातील.

दोन अथवा अधिक मनुष्यांच्या नांवांनें देखिल एक ठेव ठेवितां येईल. व त्यांच्या हयातींत, तसेंच त्यांचे मागें त्यांच्या पैकीं एकास अथवा अधिक जणांस ठेव काढतां येईल.

एका वर्षात एक हजार रुपया पर्यंत ठेवलेल्या रकमेवर दरसाल दर शेकडा ३ तीन रुपये व्याज दिलें जाईल. मात्र ५००० पांच हजारा वरील रकमेस व्याज नाहीं.

मुंबई ब्यांक आकोला १९ जुलै १८९८ } A. G. Watson Agent.

खरेदीकरा !

रास्कोपची थेट व खरीं पेटेंट वाचेस नकली मालास भुलून पैसे खर्चू नका !!!

रेल्वेच्या व इतर अवजड कामास हेंच वॉच अत्यंत उपयुक्त आहे. हें वॉच पहिल्या प्रतीचें बिनचूक वेळ दाखविणारें असून इतर वॉचेस प्रमाणें यांस नेहमीं रिपेरची जरूर नसून या बद्दल विशेष काळजी व लक्ष पुरविण्याची अवश्यकता नाहीं. ह्मणून जंगलांत बाहेर फिरणारे लोकांचें तर हें सोबतीच आहे असें अनुभवास आलें आहे. याजकरितां ज्याला आपली वेळ बरोबर राखण्याची जरूरी आहे अशा लोकांस ह्मणजे इंजिनियर, कॉंट्राक्टर, ओव्हरसियर, फारेस्ट कान्सरव्हेटर व इतर प्रवासी लोकांस हें वॉच घेणें विषयीं आह्मी खात्रीपूर्वक शिफारस करितों. आमची **रास्कोपच्या पेटंट वॉचेस** संबंधीं याहून जास्त लिहिण्याची जरूरी नाहीं कारण त्यांच्या गुणांची प्रचीति तींच आपोआप दाखवितात, इतकें लिहिलें असतां बस्स आहे. हीं घड्याळें आपली स्वतःच शिफारस आजपर्यंत करीत आलीं आहेत, करीत आहेत व पुढेंही अशीच करीत राहतील. प्रत्येक वॉच फार काळजीपूर्वक तपासून, चालवून तें वेळ बरोबर दाखवितें अशाबद्दल ग्यारंटी देण्यांत येते, व त्याबद्दलची जोखीमदारी आमचे शिरावर आहे.

सूचनाः—पुढील नमुना २१ लाईनचें मोठ्या आकाराच्या वॉचचा आहे.

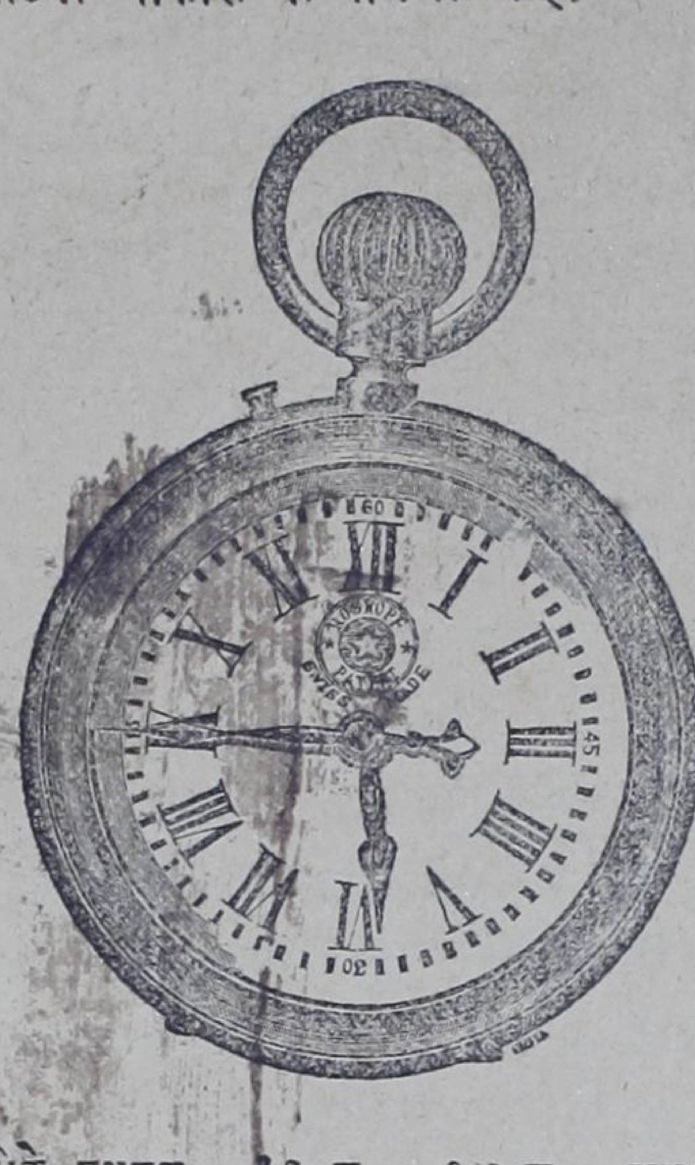

मोठे, मध्यम १६ रु. १७ रु. लहान.

रोल्ड गोल्ड ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१९ लाईन ओपनफेस	४०
१९ „ हंटिंग	५०

गोल्ड ५ वर्षांच्या ग्यारंटीचें.

१८ लाईन ओपन फेस फिरत्या झांकणाचे	१५०
१९ „ हंटिंग, नकशीचे	२५०

मेटलचें तीन वर्षें ग्यारंटीचें.

रास्काप पेटंट २१ लाईन एक्स्ट्रा स्ट्रांग	१८
१९ „ सेकंद कांट्यासह	२०
१९ „ मध्यभागी सेकंद काटा असलेलें	२२
१९ „ हाफ् हंटिंगचें	२०
१९ „ हंटिंगचें	२०
१४ „ रिस्ट वॉच	२०

इन्यूगन्मेटल ३ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१९ लाईन ऑपन फेस	२०
१९ „ हंटिंग	२०
१४ „ रिस्टवॉच	२०

सिल्व्हर वाच ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचे

१४ लाईन रिस्ट वॉच	३०
१४ „ हंटिंग	३५
१८ व १९ „ ऑपनफेस	३०
१९ „ सेकंद कांट्यासह	३२
१९ „ मध्यभागीं सेकंद कांटा असलेलें	३५
१९ „ ऑपनफेस सुंदर नकशीचें	३५
१९ „ हंटिंग	४९

लेडीज वॉचीस १४, १८, क्यारट गोल्ड रुपये ६५–२०० पर्यंत.

सी. हीनीगर आणि कंपनी,
ओरिजिनल जिनीयन रास्कोप पेटंट वॉचेसचे सोल एजंट.
५ हार्नबी रोड, मुंबई.

नोटीस

बेशमी मामुजी वल्लद नागोजी महाली राहणार मोझरी पोस्ट बारशीटाकळी तालुका आकोला यांसः—

खाली सही करणार इजकडून कळविण्यांत येते कीं मी तुमची लग्नाची बायको असून लग्न होण्याला बारा वर्षांवर अधिक काल लोटला त्या दिवसापासून आज तारखे पर्यंत तुमचे कडून मजला कोणीच नेण्यास आले नाहीं. आजपर्यंत तुमची वाट पाहिली. व अन्नवस्त्रास तुमच्याकडून मदत न झाल्या कारणानें मी सावकाराकडून कर्ज काढून निर्वाह करीत आहे. आता मजला कोणी कर्ज देत नाहीं. यावरून नोटीस देण्यांत येते कीं ही नोटीस पावल्या दिवसापासून आठ दिवसाच्या आंत साहूचा हिशेब चुकता करून मजला घेऊन जाणे. तसें न झाल्यास हीच नोटीस फारकत समजून रीती प्रमाणें मी दुसरा वरठाव करीन. मग तमचा नवरेपणाचा हक्क मजवर चालणार नाहीं. व या नोटिशीच्या खर्चासुद्धां व कोर्ट खर्चासुद्धां मागील पोटगीचे सर्व रुपये भरून घेईन. कळावें. तारीख १६।१२।०१ इसवी०

सही

रुखमी मर्द मामुजी महाली राहणार वनुजें तालुके मंगरुळपीर निशाणी खुद्द हातची बांगडी.

चिरुटांचा कारखाना

स्वित्सरलंड देशामध्यें जिनीव्हा सरोवराचे काठीं व्हीव्हे शहरामध्यें उत्तम तऱ्हेचे प्रेक्षणीय असें चिरूट तयार करण्याचे चार कारखाने आहेत. पैकीं एका कारखान्यांत ८०० मजूर लोक काम करीत होते त्यांत ७५० बायका असून बाकीचे पुरुष होते. १४ वर्षांच्या वयाच्या आंतील मुला मुलीस मजुरीस लावण्याची कायद्यानें मनाई आहे. व या कायद्याची अंमलबारी तेथील पोलीस अधिकारी विशेष बारकाईनें व सक्तीनें करीत असतात. चिरूट तयार करण्यास लागणारी सर्व तंबाकू दक्षिण व उत्तर अमेरिकेंतील निरनिराळ्या भागांतून पुरविली जाते. तशीच सुमात्रा, क्यूबा, आणि वेस्ट इंडीज या बेटांतूनहि थोडीशी तंबाकू येते. पण आपल्या हिंदुस्थानांतून मुळींच जात नाहीं. कारण आपल्याकडील तंबाकूची तेथील लोकांस कांहींच माहिती नाहीं व ही तंबाकू अमेरिकेच्या तंबाकूपेक्षां स्वस्ती पडेल वगैरेचा कोणीहि विचार केला नाहीं.

या कारखान्यांत १५ कोट चिरूट दरसाल तयार होतात त्यापैकीं १ कोट ५० लक्ष बाहेर गांवीं पाठविले जातात. व बाकीचे दशांतले देशांत खपतात. १० कोट चिरूट इंग्लंडांत खपतात. व या चिरूटांची मागणी इंग्लंडाहून फार येत आहे. कांहीं चिरूट आस्ट्रिया, दक्षिण अमेरिका व जर्मनी येथें जातात परंतु फ्रान्स, इतली, आस्त्रिया व रशिया या देशांत मुळींच जात नाहींत. कारण त्या देशांत तंबाकूवर फार कर द्यावा लागतो अमेरिकेतून जल मार्गानें तंबाकूचे गठ्ठ आणणें सोईकर जातें, कारण समुद्रावरील हवेच्या योगानें तंबाकू न सडतां ती चांगली रहाते. तंबाकूचे गठ्ठ दोन तीन वर्षें तसेच ठेवतात व नंतर त्याचा उपयोग करितात. या कारखान्यांत दर वर्षी २०० तंबाकूच्या गठ्ठ्यांचे चिरूट तयार केले जातात व तंबाकूच्या पानाचे जे तुकडे व तंतू रहातात ते दुसऱ्या कारखानदारास विकतात. व ते कारखानदार त्याच्या तंबाकू ओढण्याकरितां वड्या तयार करितात. तंबाकूच्या पानांचे चिरूट करण्यापूर्वीं तीं पानें पाण्यांत प्रथमतः कढवितात व तें पाणी कढून घट्ट झाल्यावर त्याचा डामरा सारखा काळा पदार्थ बनतो व हा पदार्थ पुन्हां अमेरिकेंत परत पाठवितात व तेथें त्याचा मेंढ्या धुऊन स्वच्छ करण्याकडे उपयोग करितात. यंत्राच्या साह्यानें जें काय होतें तें एवढेंच होतें. बाकीचें काम ह्मणजे पानांची व्यवस्था करणें, कढविणें धुणें, पानाच्या वळ्या करणें, त्या वाळविणें व चिरूट झाल्यावर त्यांचे गठ्ठ बांधणें वगैरे सर्व काम बायका हातांनीं करितात. पानांच्या वळ्या करण्याचें काम दोघी बायका मिळून करितात एक जण चिरूटाच्या आंतील भाग तंबाकूनें तयार करिते व दुसरी बायको तंबाकूचीं पानें थोडी ओलसर करून तीं पानें दगडावर पसरते व चाकूनें एका पानाचे नीट तीन तुकडे करिते. बहुतकरून दोन बायका एक दिवसामध्यें १५०० चिरूट तयार करितात. व फार काळजीनें ९ तास काम केलें तर २००० देखील चिरूट त्या तयार करितात. जितके चिरूट तयार करितात त्याप्रमाणें त्यास मजुरीहि मिळते. त्यांनीं जर १५०० चिरूट तयार केले तर त्यास ८ फ्रयांक्स ह्मणजे सहा शिलिंग ८ पेन्स मजूरी मिळते त्यापैकीं वळ्या करणारीस ४॥ फ्रयांक मिळतात व बाकीचे ३॥ फ्रयांक दुसरीस मिळतात.

एखादी बायको जर फार दक्षतेनें व हुशारीनें काम करून २००० चिरूट तयार करील तर तिला दररोज ५ फ्रयांक ह्मणजे ३ रुपये २ आणे रोज पडतो. बायका पैकीं बहुतेक इटली देशांतील राहणाऱ्या बायका आहेत. व त्यातील कांहीं तर ३५–४० फ्रयांक घेऊन मजुरी करितात. जितके मजुर पाहिजे आहेत तितकेच मजुर मिळतात. मजुरांची संख्या फाजील नाहीं. जरी इटली फ्रान्स आणि जर्मनी या देशांत पुष्कळ तंबाकू उत्पन्न होते तरी ती तंबाकू स्विस्सरलंडमध्यें येत नाहीं कारण तंबाकूचा वास तेथील लोकांना

आवडत नाहीं. शंभर चिरुटांची किंमत "व्हीव्हे". शहरांत २ शिलींग ६ पेन्स आहे परंतु हे चिरूट जर इंग्लंडांत पाठविले तर एका पौंडाची इतर खर्च वजा जाऊन दुप्पट किंमत येते.

हिंदुस्तानांतील तंबाखूचे व्यापाऱ्यास कांहीं उपयोग व्हावा या हेतूनें वरची कारखान्याची माहिती दिली आहे. व हिंदुस्थानांतील तंबाखू स्विसरलंडांत पाठविली तर कांहीं नफा होईल कीं नाहीं या बद्दल त्यांनीं कांहीं विचार करावा व असें झालें तर वर जी कारखान्याची माहिती मेहनत करून दिली आहे तिची सफलता झाल्यासारखें होईल. स्वित्सरलंड देशांतील लोकांस हिंदुस्थानांतील तंबाखू आवडेल किंवा नाहीं याचा विचार केला पाहिजे. हिंदुस्थानांतील तंबाखूचे केलेले चिरूट जर स्वस्त दरानें विकायाला सांपडतील तर येथील तंबाखूचा जास्त खप होईल, यांत संशय नाहीं. किंवा ज्या प्रमाणें हिंदुस्थानचे कापसांत "न्यु आर लीअन्स"चा कापूस मिळविल्यानें फायदा होतो त्या प्रमाणें हिंदुस्थान व अमेरिका या देशांतील तंबाखूचें मिश्रण करून जर चिरूट तयार करविले तर जास्त फायदा होण्याचा संभव आहे.

वऱ्हाडसमाचार

मिती मार्गशीर्ष शुद्ध १३ शके १८२३

एक दिवसाची सजा

जेव्हां माजिस्ट्रेट आरोपीस एक दिवसाची सजा देतात तेव्हां असा परिपाठ पूर्वी होता कीं, आरोपीला कोर्ट उठे पर्यंत कचेरींत बसवून ठेवून नंतर त्याला सोडून देत असत. पुढें मे. आबर्ड साहेब जुडिशिअल कमिशनर असतांना त्यांस ती गोष्ट चुकीची दिसली आणि यांनीं कोर्टांत बसवून ठेवण्याची रीत बंद केली. आतां अलिशान रेसिडेंट साहेबांनीं नवा हुकूम असा दिला आहे कीं, जेव्हां शिक्षेची मुदत एक दिवसापेक्षां अधिक नसते. तेव्हां कोर्टांनीं आपल्या कचेरींतच त्या गुन्हेगाराला अटकेंत ठेवीत जावें. त्याला तुरुंगात पाठविण्याची गरज नाहीं आणि यापुढें मूळच्या मामुली प्रमाणें व्यवस्था चालू होईल. हा हुकूम फार बरा झाला. जेव्हां शिक्षा एक दिवसापेक्षां कमी असते तेव्हां खरोखर आरोपीला तुरुंगांत पाठविण्याचा हेतु नसतो. कायद्याची महती राखावी, गुन्ह्याबद्दल शिक्षा व्हावी आणि आरोपीची अप्रतिष्ठा व्हावी इतकाच त्या शिक्षेचा अर्थ असतो. अशी थोडी शिक्षा फार क्वचित देण्यात येते आणि तशा त्या विरळा घडणाऱ्या प्रसंगा संबंधानें हा हुकूम चांगला झाला,

वरील गोष्टीच्या ओघानें आह्मांला एक सूचना अगत्य करावीशी वाटते. आरोपीला हातकड्या घालण्याची चाल कित्येक वेळां मोठाच अनर्थ करिते. आरोपीनें पळूं नये, व त्यानें दांडगाई करूं नये ह्मणून हातकड्यांचा उपयोग करीत असतात. परंतु जेथें आरोपी प्रतिष्ठित असून पळून न जाण्यासारखा व अगदीं निरुपद्रवी असतो आणि कायद्याच्या पारिभाषिक व्याख्येन गुन्हा घडलेला असतो व गुन्ह्याचें स्वरूपही विशेष भयंकर नसतें अशा प्रसंगीं हातकड्यांचा उपयोग बुद्धिपुरस्सर जुलमानें व द्वेषानें करण्यांत येतो असा पुष्कळांचा अनुभव आहे. आमच्या मतानें अशा प्रसंगीं हातकड्या घालण्याची व आरोपीची मिरवणूक काढण्याची चाल बंद करण्यांत येईल तर फार बरें होईल. आमची स्थानिक सरकाराला विनंती आहे कीं, त्यांनीं वरील बाबदींत नवीन नियम घालून द्यावे ह्मणजे पुष्कळसे अपमानाचे प्रसंग व छळ आपोआपच चुकतील.

खुर्दा

हल्लीं बाजारांत खुर्दा फार महाग झाला आहे. रुपयाला ६४ पैसे मिळावयाचे तेथें सराफ आळींत ६२ पैसे घ्यावे लागतात. खुर्द्या संबंधाची ही चणचण फार मोठी आहे. अशी अडचण अलिकडे पांच सात वर्षांत वाटली नव्हती. खुर्दा कां महाग झाला याचें कारण आह्माला पक्कें कांहींच समजत नाहीं. बाजारांत खुर्द्याची फार कमताई आहे ही गोष्ट सरकारच्या ध्यानीं आली असेल असें आह्मी मानतों. खुर्द्याची उणीव इतके दिवस जिल्ह्यांतील अधिकाऱ्यांच्या नजरेस आल्यावांचून राहण्यासारखी नाहीं. हल्लीं शेतीच्या कामाला, कपाशीच्या निरनिराळ्या कारखान्यांतील कामाला व इतर मोलमजुरीच्या कामाला मोठी तेजी आली आहे. मजुरी करणाऱ्या मोलकऱ्यांचा रोजमुराही पुष्कळ वाढला आहे. चार चार सहा सहा आणे प्रत्येक माणसाला मजुरी मिळते आणि त्या एका कारणामुळेंच खुर्दा फार महाग झाला असेल असें ह्मणतात. खरीं कारणें कांहींही असोत, सध्यां खुर्द्याच्या कमताई मुळें लोकांचा मोठा तोटा होतो. खुर्दा पुरेसा पुरविण्याचें काम सरकाराचें आहे. ब्यांकेवर खुर्दा मिळत नाहीं. सरकारी रजिनदारही खुर्द्या संबंधानें कांहींच हुकूम देऊं शकत नाहीं. खुर्द्याची ही अडचण गरीब लोकांपेक्षां मध्यम स्थितींतल्या लोकांस फार कष्टदायक झाली आहे. खुर्दा पुरविणें सरकारचें कर्तव्य आहे आणि तें बजावण्याला इतका काल लागला आहे या बद्दल आह्मांस मोठी दिलगिरी वाटते. मे० कुमार श्री हरभामजी साहेब या बाबदींत लक्ष्य पुरवितील आणि योग्य ती तजवीज करितील अशी आह्मांस पक्की उमेद आहे.

सर्वच देश असा बनत चालला आहे कीं श्रीमंतीच्या शोभे बरोबरच गरिबीची विकलता एकरूपतेनें दृष्टीस पडते. या दोन गोष्टींचे दर्शन इंडियाच्या एकाच चित्रांत होतें. परस्परांशीं विरुद्ध असे भाव एका स्थलीं व एककालीं दृष्टीस पडतात हाच काय तो इंग्रजी राज्यांतला मुख्य चमत्कार आहे. हें चित्र पाहण्याला दोन चष्मे लागतात. या उपनेत्रांच्या योगानें श्रीमंती व गरिबी एकदम कळून येतात. क्षणभर आपण विलायती साहेब बनूं. इंडिया ह्मणजे आपलें क्रीडाभूवन, संपत्तीची खाण, लक्ष्मीचें विलास मंदिर. अधिकारसौख्याचें शय्यागृह असें वाटेल. इंडिया ह्मणजे संपत्तीची नानामुखांनीं विलायतसमुद्रांत मिळणारी महानदीच आहे. इंडियांत रेलवे केल्या, तारायंत्रें केलीं, राज्य कारभाराच्या शाखा स्थापिल्या आणि सर्वत्र विलायतच्या भांडवलानें सर्व धंदे व कारखाने रोखले आणि देशी धंदे बुडवून विलायतच्या धंद्यांना व कलांना ऊत आला. असा हा इंडियारूपी चिंतामणी मिळाला आहे. व तो सुखसंपत्ती मिळविण्याला साधनभूमिका झाला आहे. स्वार्थाची पूर्ण राशी संपादण्याला देखील त्याच्यावर परमार्थाचा मुलामा द्यावा लागतो आणि त्या मुलाम्याच्या किंमती इतका इंडियन लोकांचा फायदा आपोआपच होत आहे.

साहेबी उपनेत्र काढून ठेऊं, आणि आपले नित्य अनुभवांतले इंडियनाचे उपनेत्र लावून आपल्या देशाचें निरीक्षण करूं. ह्मणजे सर्वत्र गरिबीचें साम्राज्य दिसून येतें. गरिबीची काळोखी रात्र इंडियावर अधिकाधिक येत चालली आहे. इंग्रज सरकारचें रामराज्य खरें, पण आमच्या लोकांचा पाय खोल खोल जात आहे. शेतीच्या उत्पन्ना शिवाय आमच्या पाशीं दुसरा संपत्तीचा मार्ग उरला नाहीं. आमचे उद्योगधंदे बुडाले, दुष्काळ वारंवार पडतात, राष्ट्रीय सभेला यश येत नाहीं आणि आह्माला कांहींच राजकीय हक्क मिळत नाहींत. सर्वत्र नजर फेंकावी तर नैसर्गिक संतोषवृत्ति, पिढीजात बुद्धिवैभव, गतवैभवाची स्मृती, निःशस्त्राचा नेभळेपणा इत्यादि गोष्टींचे खेळ आमच्या लोकांच्या चरित्रात दृष्टीस पडतात. आह्मी राजनिष्ठ आहों असें ह्मणण्यांतही कांहीं प्रौढी आह्मांस वाटत नाहीं. आह्मी इतके पांगळे आहों कीं, आह्मी राजनिष्ठ काय किंवा अराजनिष्ठ काय सारखेच ! आमची हीनता फार आहे आणि त्यामुळें आह्मी मानपानाला कोठेंच पात्र नाहीं. एका प्रकारची उदासीनता आमच्या लोकावर आली आहे. या उदासीनतेंतून आह्मांस आशेचीं किरणें दिसत आहेत. इंग्रजी भूल दूर होत आहे आणि मनाची स्थिरता परत येत आहे ही आनंदाची गोष्ट होय. आपली सांपत्तिक स्थिती सुधारल्या शिवाय आपले पाय नीटसे जामनीला लागणार नाहींत. धनसंपदाच इतर नानाविध संपत्तीचा मूळ पाया आहे. धनसंपदा वाणिज्य वृत्तीनेंच मिळविली पाहिजे. व देशी व्यापारधंदा निघाला पाहिजे. आणि मगच विलायतचे लोक आपल्या हातांत हात घालतील. सरकाराला जागृत करण्यासाठीं व इंडिया संबंधानें कर्तव्य बजावण्याला लावण्यासाठीं इंडियाचे वृद्ध पितामह दादाभाई नवरोजी सारखे राष्ट्रभक्त प्रयत्न करीत आहेतच तथापि आपण विलायतचा इतिहास वाचून देशी उद्योग, कारखाने, कलाकौशल्य इत्यादि देशीच गोष्टींची कांस धरली पाहिजे ह्मणजेच कांहीं भाग्योदय होण्याचा संभव आहे.

हिंदुस्थान देश हा श्रीलक्ष्मीचें माहेरघर आणि सौख्याचें आगर ह्मणून पुरातन काळापासून सुप्रसिद्ध आहे. पण दैववशात् कालचक्राच्या फेऱ्यांत त्यास वाईट दिवस प्राप्त झाले आहेत. दिवसानुदिवस माध्यान्ह वेळेची अंत वाढून निराशा होऊं लागली आहे. अशा निराशेनें त्याचें मन वैतागून जाऊन त्यानें ईश्वराचा धांवा मांडला व त्यानेंहि इंग्रज प्रभू सारख्या सद्गुरूंची गांठ करून दिली. गुरूंचीहि शिष्याचा सद्भाव व अचल निष्ठा पाहून त्यावर विशेष प्रीति जडली, आणि त्यांनीं त्याला उपदेशमंत्र सांगून त्याच्या मस्तकावर आपला सुंदर वरदहस्त ठेविला आहे. गुरूनें दिलेल्या गुप्त मंत्राचा निदिध्यास करण्याचें काम शिष्याचें आहे. हा गुरुमंत्र मनांत बाणून त्या अनुरोधानें शिष्यानें आपला आयुष्क्रम बदलला पाहिजे. पण तो मनांत चांगला ठसला नाहींसें दिसतें. ह्मणून त्याचा पुनश्च उच्चार करणें भाग झालें आहे.

आपण एके कालीं श्रीमंतीच्या सौख्यानंदांत रुळत पडलों होतों त्या लक्ष्मीच्या दुपारच्या शीतल सावलीचा भंवसा धरून आपण वागलों ही चूकी केली. लक्ष्मीच्याच ठायीं पंचप्राणवायू एकीकरण पावतात, व ती आपल्या पासून चालती झाली ह्मणजे आपलें राष्ट्र प्रेतवत पडेल ही गोष्ट आपण धुंदींत विसरून गेलों. पण ह्या विसराळूपणाचा अति अनिष्ट परिणाम आपण भोगीत आहों. आतां तरी आपण सर्वांनीं एक दिलानें झटून आपल्या जिवांत उरलेली धुगधुगी प्रचलित करण्याचें काम एकदम आरंभावें. एकदां प्राण निघून गेल्यावर संजीवनी मात्रांचे अमृतवल्लीच्या रसांत कितीहि वळसे दिले तरी ते निरर्थक होणार आहेत हें ध्यानांत धरा. जीवांत जीव आहे तोंपर्यंतच सर्वांनीं धांवधांव केली पाहिजे. लक्ष्मी ही श्रमसाध्य व उद्योगवश आहे. तिच्या पाशीची आपण अनिवार न्हाप धरला पाहिजे. रात्रंदिवस तिचेंच चिंतन नामस्मरण घेऊन केलें पाहिजे. तिच्याविणा अन्य सुखोपभोग विषवत् वाटले पाहिजेत. लक्ष्मीची वृत्ति फार चंचल आहे. ती आपला डोळा चुकवून व आपणांस भुरळ घालून आपल्या देखत देखत चालती होते ह्मणून ती अगदीं सात कुलपांत बंद करून ठेविली पाहिजे. व्यापाराच्या नगभर पसरलेल्या जाळ्यांत तिचे हातपाय अडकवून ठेविले पाहिजेत. उद्योगधंद्याच्या महाचक्रांत तिला एक सारखी फिरती ठेवली पाहिजे. तिला क्षणभरसुद्धां मोकळीक देतां कामा नये, व ऐषआरामाचें थंड वारें तिला कधींहि दाखवूं नये. कृपण व लोभी मनुष्या प्रमाणें तिला आपल्या जिवापाड जपलें पाहिजे, तिचा पाय विमार्गीं पडूं न देण्याबद्दल फार फार खबरदारी घेतली पाहिजे. हीच गुरुकिल्ली आपल्या गुरूनें आपणांस दाखविली आहे कीं, लक्ष्मीच्या प्रसादाचें दान क्वचितच प्रसंगीं करण्यांत यावें. बहुतेक सर्व कार्य भाग गोड व मधुर भाषणावरच आटोपतां घ्यावा. तात्पर्य, आपण अत्यंत लोभी, अत्यंत कृपण, अत्यंत कावेबाज, आणि अत्यंत उद्योगी व सराफी बनलें पाहिजे. त्यांत आपण चुकूं तर सर्वस्वी प्राणास मुकूं.

लार्ड कर्झन साहेबांस आपल्या राजसत्तेखालीं नांदत असलेले देश स्वतां पाहण्याची फार आवडी व हौस आहे. आणि ह्मणूनच ते ह्या वर्षी ब्रह्मदेशांत गेले होते. तेथें मोठमोठीं शहरें पाहिलीं, बड्या बड्या मानकरी लोकांच्या भेटी घेतल्या, सुखदुःखाच्या चार गोष्टी झाल्या, मानपत्रें व मेजवान्यांची गर्दी उडाली, येणें प्रकारें तेथील प्रजाजनांचा उल्हास, आनंद व सौख्य हीं अवलोकन करून लाट साहेब आनंदले व आपल्या राजनगरीस नुकतेच पुन्हां परत आले. नगरांत प्रवेश झाल्यावर त्यांच्या नजरेस एक अलौकिक चमत्कारच दृष्टीस पडला असेल यांत शंका नाहीं. आज काल आपली नगरी एका राष्ट्रीय महोत्सवांत अगदीं दंग झाल्यामुळें, सर्वत्र आनंदाची एकच धांदल झालेली आहे हें पाहून त्यास परम संतोष झाला असेल. आपण दूर देशाहून अगदीं ऐन वेळीं परत आल्यामुळें ह्या उत्सवाची मजा आपणास चांगली मनसोक्त पाहायास सांपडेल ह्मणून त्यांस विशेषच हर्ष झाला असेल.

इकडे कलकत्ता नगरीहि मोठी रमणीय व भरलेली दिसत आहे. हा आठवडा हिंदुस्थानच्या ह्या राजधानींमध्यें मोठ्या मौजेनें जाणार आहे. ह्या आठ चार दिवसांत राष्ट्रीय सभेचा, आज वर्षभर गाजत असलेला, टोलेजंग समारंभ पाडणार आहे. राष्ट्र सभेची सुमुहूर्त घटी एक दोन दिवसावर येऊन ठेपली आहे. अशा शुभ समयाची वेळ साधण्यासाठीं सर्व प्रांतोप्रांतीचे नामांकित, अग्रगण्य, शिष्ट, श्रीमंत, विद्वान् व पंडित असे बहुजन मुद्दाम जमणार आहेत. अशा प्रकारें सर्व हिंदुस्थानांतील शेलकीं शेलकीं अमोलिक रत्नें एकत्र जमलेलीं पाहून त्यांच्या दैदीप्यमान प्रकाशानें सर्वांचे डोळे आनंदाश्चर्यानें दिपून जातील, असा हा अलौकिक राजधानींतला उत्सवथाट पाहण्यास ज्यास सांपडेल त्यानें तो पाहण्यास विसरूं नये.

यंदा एका गोष्टीमुळें दुधांत गोड साखर पडली आहे. यंदाची कांग्रेस खुद्द राजधानींत आली आहे व ह्याच समयास प्रत्यक्ष लार्ड कर्झन साहेब स्व-नगरीस आले आहेत. लाट साहेबांस कांग्रेस तर्फे मोठ्या प्रेमाचें, व आग्रहाचें निमंत्रण झालें असेलच, ह्यां निमंत्रणाचा लाट साहेब अव्हेर न करितां मुद्दाम आपल्या दर्शनलाभानें तिला विभूषित करून तिचा गौरव करतील अशी सर्वांची मनीषा सांगत आहे. लाट साहेबास आपल्या प्रजाजनांच्या सुखदुःखाच्या गोष्टी ऐकण्याची व समजून घेण्याची नेहमीं प्रबळ उत्कंठा असते आणि ह्मणूनच सर्व हिंदुस्थानवासी प्रजाजन एकत्र जमून कांग्रेसच्या मुखानें ज्या गोष्टी उकलून सांगतील त्या प्रेमपुरस्सर ऐकण्याची आतुरता त्यांस असणें साहजिक आहे. ही त्यांची मनेच्छा परिपूर्ण झाली ह्मणजे आह्मी परमधन्य होऊं, व आमचा मनोदय वृक्ष सुफलभारानें वांकून जाईल. ज्या प्रमाणें श्रीरामचंद्राच्या पादपंकजाच्या स्पर्शानें अहिल्याशिळा उद्धरली त्या प्रमाणें कांग्रेसच्या मंडपास एकवार लार्ड साहेबांच्या चरणधूळीचा स्पर्श झाला तरी तिचा उद्धार होऊन ती दिव्य देही होईल व सर्वत्र इंग्रजीशाहीची दुंदुभी गाजून सर्व प्राणिमात्र आपल्या सुमन पुष्पांचा वर्षाव करतील ! पण हें स्वप्न खरें होईल काय ?

The Berar Samachar

MONDAY DECEMBER 23 1901

It is a healthy sign of the times that we have begun to realize our real position in the nations of the world. We form a component of the mightiest Empire. Our India is a diadem of the richest nation in the world. But for all this rich connection, we are as poor a nation as it can be. Ours is the partnership with the English nation. But it is conducted on no principles of equality and sympathy. The present relation is something like the fight between a dwarf and a giant. And as a matter of course all victories are in favour of the latter. There is no attempt or effort on the part of the Government to raise their Indian people to the level of the proud British citizenship. There are no longer the golden prospects which were once the center of all hopes and aspirations at the beginning of the British rule. The blessings of peace, plenty and property wear away as we see more and more of the western civilization. The spell of the west has lost its charm with us. We think that all our efforts in the direction of our own elevation are doomed to a signal failure unless we throw off all hazy notions of a political and social progress. The history of the English nation is a concrete lesson before us. There we learn the rudiments of a nation's progress. Our own history vividly puts forth the causes that bring a nation to be enrolled in the category of dying nations. We have seen full well that progress means a firmer step in the commercial activity. That is the central sun of a nation that controls its political and social progress. Wealth is the real lever of the world and we see that no people will ever rise in the scale of nations before they build up the social foundations of material prosperity. The growing poverty of the people is a conclusive proof of the fact that we as a nation are dying fast. We must rise and work steadily for our elevation on the basis of commercial and industrial enterprise and here we need the help of the state for such a great task. We must learn to sacrifice our comfort and pleasure for the sake of our own progress. We must, once for all, make up our mind to close our markets for the articles of foreign manufacture. We must absolutely discard the policy and the principle of free-trade for our infant industries of India. We can never hope otherwise to compete successfully in the commerce of the world with such formidable rivals as England, Germany, United states & Japan. Let our beginning be a humble one. Our first effort should be to reserve the Indian markets for the Indian industries alone. For herein lies the secret of a great and noble work. The dignity of such a work will be commensurate with the benefaction of some 300 millions of people. Our poverty will then disappear as we shall progress with the revival of commercial enterprise, the renewal of the indigenous industries and the welcome changes in our social polity brought about by new ideas of the regeneration of India. It is for this purpose that the National Congress of this year proposes to give a major portion of its deliberations towards the question of putting the industrial and commercial life in India.

—:0:—

The grand old man of India Mr Dadabhai Navaroji has hit upon the weak points in the nation's welfare. In connection with the British rule of 150 year's duration he loyally and rightly observes to the following effect:—

"The present Government of India was a Government of subterfuges and great promises but no performances. Was that state of things a credit to the British name after ruling India for 150 years? The Indian Government was alien and unsympathetic. British rule had created in India two Indias: (1) the India of the British, and, (2) the India of the Indians. Of course the former India was prosperous, but the latter famine-stricken and starving. He appealed to Englishmen to insist upon the Government resuming the policy which was established in 1833 and which was again proclaimed in 1858, 1877. The great hope of the Indian people was that they should aspire to British citizenship; and if they only got this equality, and the plundering of the resources of the country was put an end to, there would be no colony more loyal and ready to help the British nation in time of need. He appealed to them in conclusion to seperate the romance from the reality in the system of governing India, and if they did this they would save their own country as well as India from a great calamity."

वऱ्हाड.

हवामान—हवेंत गारठा विशेष आहे. आभाळ वरचेवर येतें व हवा बिघडली आहे. किरकोळ दुखणीं पुष्कळ वाढलीं आहेत.

आकोल्यास चालूं असलेल्या सेशन कचेरीचें काम गेल्या शनिवारीं संपूर्ण झालें. चिखली तालुक्यांतील तारखेड येथें गेल्या जुलै महिन्यांत रा. रा. लेहकू पाटील याच्या वाड्यावर मोठा डाका पडला होता आणि त्यांत एका मनुष्याचा खूनही झाला होता. सरासरी बाराशें तेराशें रुपयांचा विषय चोरीला गेला होता. डाक्याच्या व खुनाच्या मोकदम्या संबंधानें सहा आरोपी होते ते निर्दोषी ठरले. तसेच ह्या डाक्यांतील चोरीचा माल घेतल्या बद्दल आणखी तीन इसमांवर खटले चालले आणि ते तिघेही इसम पुरावा योग्यसा नसल्यामुळें निर्दोषी ठरले. ह्या डाक्याच्या प्रकरणांत पोलिसांनीं फार चांगली चौकशी केली होती पण ती लवकर सुरूं न झाल्यामुळें व पुरावा नीट न जुळल्यामुळें आरोपी सुटले. ज्यांच्या घरावर डाका पडला त्याच्या कुटुंबांतील माणसांना मात्र बेरझाल्या खालीं व कोर्टांत वारंवार साक्षी देण्याखालीं मोठाच त्रास झाला!

शेवटचा मोकद्दमा पुनोती खुर्द ता० आकोला येथील मारुती वल्द नारायण काकड या नांवाच्या माणसावर होता. जिल्हा माजिस्ट्रेटकडे १९०० सालीं जुलै महिन्यांत डाक्या संबंधानें खोटीच फिर्याद केली ह्मणून त्याच्यावर आरोप होता. दीड वर्षाच्या काला नंतर एकदांचा, त्याचें घर त्याच्या प्रतिपक्षकारानीं दिवसा लुटलें व त्याची फिर्याद खोटी नाहीं असा गेल्या शनिवारीं निर्णय होऊन आरोपी दोषमुक्त झाला.

मे. कमार श्री हरभामजी डिपुटी कमिशनर साहेब यांची स्वारी दवऱ्यांतून परत येऊन आज आकोल्यास त्यांची कचेरी भरणार आहे.

मि० हैदरअल्ली एक्स्ट्रा असि० कामिशनर यांच्या कोर्टास ५०० रुपया पर्यंतचा स्मालकाज कोर्टाचा अधिकार देण्यांत आला आहे.

रा० रा० श्रीधर रामचंद्र पिंपळखरे डिपुटी इनस्पेक्टर बुलढाणा हे तारीख २० दिसेंबर पासून अडीच महिन्यांच्या हक्काच्या रजेवर गेले असून त्यांच्या रजेंत रा० रा० शंकर नारायण डांगे बी० ए० यांस डिपुटी इनस्पेक्टर नेमण्यांत आले. त्यांचे जागीं रा० रा० शिवराम हरी गोखले एम० ए० यांस येथील हायस्कुलांतच फर्स्ट असिस्टंट नेमण्यांत आलें, आणि शेवटच्या जागीं रा० रा० वासुदेवराव घाटे बी० ए० यांस नेमण्यांत आलें.

रा० रा० गोपाळ वामन बापट एक्स्ट्रा असि० कमिशनर हे सेन्सस खात्याचें काम आटोपल्या नंतर पुढील महिन्याचे १५ वे तारखे पासून दोन महिन्यांच्या हक्काच्या रजेवर जाणार आहेत.

राष्ट्रीय सभेला धाडण्यासाठीं प्रतिनिधी निवडण्याची जाहिर सभा काल रोजीं सांयंकाळीं भरली होती, आणि प्रतिनिधी पाठविण्याचा ठराव झाला कालच्या सभेच्या निमंत्रणाची चिठ्ठी रा० रा० विष्णु मोरेश्वर महाजनी यांच्या सहीनें निघाली होती आणि ते राष्ट्रीय सभेच्या कामांतहि इतकें पुढें आहेत हें पाहून सर्वजणांस मोठा आनंद वाटला.

यंदाच्या म्याट्रीक्युलेशन परीक्षेंत वऱ्हाडांतील तिन्ही हायस्कुलाचे निकाल समाधानकारक झाले.

	परिक्षेला गेले.	पतार झाले.
उमरावती हायस्कूल	२५	१३
खानगी हायस्कूल	१४	४
आकोला हायस्कूल	१४	६

वाशिम, २०।१२।०१

सूचना—तहशिल कचेरीच्या उत्तरे कडील व पोस्ट आफिसचे समोरील अशा दोन्ही सडका फार खराब झाल्या आहेत त्या दुरुस्त करण्याकडे मुनिसिपालिटीनें लक्ष द्यावें.

बढती—बुलढाण्याचे जेलर मि. वासुदेवराव हे चीफ कानस्टेबल झाल्यामुळें येथील जेलक्लार्क राजश्री आनंदराव यांस बुलढाण्याची ज[illegible] मिळाली.

वदंता—मे. पीडो साहेब हे फर्लो रजेवर जाणार आहेत. असें ह्मणतात.

दुफळी— येथील लायब्ररीच्या सभासदामध्यें दुफळी होऊन द्वेष वाढला आहे आणि लायब्ररी मोडण्याच्या दशेंत आहे.

मि. किंग साहेब यांस पुसद तालुक्याचे १ ले वर्ग माजिस्ट्रेटीचें व ट्रेझरी आफिसरचें काम सांगण्यांत आलें आणि मि. हैदरअल्ली यांस सिव्हिल जज्जचें व मुनिसिपल व्हाइस चेअरमनचें काम दिलें.

बहाली— रा. रा. नारायण परशराम हे पुन्हां आपल्या मुनिसिपल हेड क्लार्कच्या जागीं बहाल झाले.

वर्तमानसार

हें कोणास रुचेल काय?–तुमचा धर्म, तुमचें राष्ट्रीयत्व, तुमचे संप्रदाय आणि तुमच्या जातींतील लोकांचीं सत्कृत्यें ह्या सगळ्यांमध्यें जें जें ह्मणून उत्कृष्ट असेल तें तें तुह्मीं कधींही सोडूं नका. तुमच्या सारख्या पुरातन काळच्या आणि मनोवेधक लोकांच्या रीतीभातींमध्यें आणि आचार विचारांमध्यें जें जें कांहीं अतिशय साधेपणाचें, सद्धर्माचें आणि यशस्वीपणाचें असेल त्या त्या प्रमाणें तुमच्यांतील जो कोणी मनुष्य चालत जाईल त्यालाच मी अतिशय मान देईन. एखाद्या साहेबाच्या पोषाखाची किंवा आचारविचाराची अस्सल बरहुकूम नक्कल करणाऱ्या माणसाला मी यत्किंचित देखील मान देणार नाहीं असल्या सुबोध अमृततुल्य वचनांचा वारंवार पाठ होऊन त्यांचें थोडेसें तत्व अंगीं भिनलें तरी महत्कार्य होईल.

लढाईची बातमी—मारामारी, व लहान सान चकमकी या खेरीज कांहीं विशेष नाहीं. उभयपक्षीं लढाईचा आतां कंटाळा आला आहे यांत शंका नाहीं. प्रत्येक पक्ष ह्या दोन वर्षांच्या कारकीर्दींत घडून आलेल्या गोष्टींचें सिंहावलोकन करीत आहे. प्रत्येकास असें वाटतें कीं, आपण इतक्या कालांत जें गमाविलें त्याचा थोडासा तरी मोबदला मिळविला पाहिजे. व तो मोबदला आतां माघार घेण्यापासून कधींच प्राप्त होणार नाहीं. बोअर लोकांच्या महात्म्या वीर पुरुषांनीं स्वातंत्र्य देवतेच्या ठायीं निस्सीम निष्ठा ठेवून त्या प्रीत्यर्थ आपले सोन्यासारखे जीव खर्चण्यास मुळींच दरकार केली नाहीं. तर या उप्पर त्या देवतेची निरंतरची अचल संस्थापना केली पाहिजे एक गोष्ट, अथवा आपण त्या देवीचा जयघोष करीत करीत एकदाचा हा मृत्युलोक सोडून कायमचें गेलें पाहिजे ही दुसरी गोष्ट. याविणा अन्य सुमार्ग त्यांस दिसत नाहीं. इंग्रजपक्षीय लोकांस तर आपल्या प्रेस्टीजास काळोखी लागते ह्मणून बोअर लोकांस पादाक्रांत केलेंच पाहिजे, यासाठीं कोणचीहि कितीहि हानी झाली तरी पुरवली. अशा प्रकारचे दोघांचेहि कडकडीत निर्धार आहेत. अशा प्रसंगीं दोघांनीं साम करण्याची सुबुद्धि धरली तर दोन्हीहि निर्धार अखंड राहून कार्यभाग होईल. पण हें अघटित कोण व कसें करणार?

शोचनीय मृत्यू—श्रीमंत तात्यासाहेब, सांगली संस्थानचे अधिपती, यांस गेल्याचे मागील आठवड्यांत देवाज्ञा झाली हें दुःखद वर्तमान ऐकून सर्व महाराष्ट्रीयांस फारच हळहळ लागली असेल हें निःसंशय आहे. पटवर्धनींतील ३–४ संस्थानांमध्यें सांगली संस्थानच विशेष भरभराटीचें व सुखी असें नांवाजलेलें आहे. पेशवाई नष्ट होऊन बराच काळ लोटला तरी त्या वेळच्या नाममात्रें करून मागें राहिलेल्या कांहीं गोष्टी येथें पहावयास सांपडत असत व त्यामुळें आपण पेशवाईचें स्वराज्यसौख्यच अनुभवीत आहों असा भास होऊन घटकाभर मन रमत असें. येथें इंग्रजी नवीन सुधारणाहि मोठ्या आनंदानें वास करीत आहे पण तिनें मत्सर बुद्धीनें येथील पूर्व गोष्टींचा अव्हेर अगर तिरस्कार कधीं इतकाहि केला नाहीं उलट नव्या जुन्या गोष्टी एकमेकांच्या हातांत हात घालून मोठ्या प्रेमभावानें येथें नांदत आहेत हें पाहून मनास साश्चर्यानंद वाटतो. ही अमोलिक राज्यद्युती श्रीमंतांनीं चांगली राखली. यांच्या सारखा संस्थानिक पुन्हां लाभणें कठीण आहे. श्रीमंत मोठे धार्मिक, नेमनिष्ट, व करारी होते. त्यांच्या साठीं सर्वांचा जीव तुडतुड तुटतो. पण ईश्वरीच्छेच्या कोण आड येणार!

वनस्पतींत स्त्रीपुरुषाचा जोडा—. बडोदे शहरामधील सरकारी छापखान्याचे हद्दींत एक खारकेचे झाड आहे ह्या झाडाला मोहोर प्रतिवर्षी हवा तितका येत असे. परंतु, फळ मुळींच धरत नसे. अशीं बरींच वर्षें निष्फळ गेल्यानंतर एके दिवशीं ही गोष्ट एका मुसलमान गृहस्थाला सहज कळली. तेव्हां त्या गृहस्थानें तें झाड अवलोकन केलें व नर दिल्यास फळें येऊं लागतील असें त्यानें सांगितलें. नंतर त्यानें आपल्या माहितीनें दुसऱ्या एका खारकेच्या झाडाचा मोहोर आणिला व तो चुरगळून ह्या झाडाच्या मोहारावर टाकिला मोहोर चुरगळून टाकितांक्षणीं तो सर्व खालीं पडला; परंतु त्याच वर्षापासून व त्याच मोहोरापासून त्या झाडाला फळें येऊं लागलीं. कित्येक झाडांना पुरुष व स्त्रिया अशीं दोन्ही प्रकारचीं फुलें येतात व वायूच्या योगानें पुरुषांतील अति सूक्ष्म परागरूप बीज स्त्रीचे ठिकाणीं प्रविष्ट झाल्यानंतर फळें धरूं लागतात.

चमत्कारिक झाड— मेक्सिकोमध्यें एक चमत्कारिक झाड सापडलें. असून त्याचें लांकूड फार सुंदर असतें ते ओलें असतां त्याचा वाटेल त्या कामीं उपयोग करितां येतो. याचा एक विलक्षण गुण असा आहे कीं, कापल्यानें तर हळू हळू हें लांकूड कठीण बनत जातें व शेवटीं त्याचा अगदीं दगड बनतो. उघड्या हवेची जशी यांस कांहीं बाधा होत नाहीं, तशी जमिनींत पुरण्यापासूनही होत नाहीं. लांकडचा घरें बांधण्याकडे उपयोग केल्यास आगीची भीति मुळींच राहणार नाहीं. व घरें दगडाच्या इमारती प्रमाणें शेंकडों वर्षें टिकतील. या लांकडांत हवेच्या योगानें कोणत्याही प्रकारचा फेरफार होत नसून ते सदासर्वकाळ जसेंच्या तसेंच राहतें.

उंदरावर प्रयोग–उंदराच्या बिळांत डांबर फासलें ह्मणजे उंदीर त्या बिळांतून निघून जातात असें ह्मणतात.

अद्भुत चमत्कार–धार संस्थानांत बडणावर प्रगण्यांत बखतगड नांवाचें एक छोटेसें संस्थान आहे. या गांवाला बागेर्डी नांवाची एक साधारण बारा महिने वाहणारी नदी आहे. सुमारें १२–१९ महिन्यापूर्वीं असा कांहीं चमत्कारिक प्रकार झाला कीं, बखतगड पासून तीन चार कोसावर बागेर्डी नदीच्या प्रवाहाच्या रस्त्यांत एका शेतांत जमीन जाऊन मोठा थोरला खळगा झाला, व या नदीचें सर्व पाणी त्यांत जाऊन गडप होतें. या खळग्यांत शेंकडों गाड्या दगड टाकले पण त्यांचाही पत्ता लागला नाहीं. गेल्या बरसादीचें सर्व पाणी त्या खळग्यांतच गडप झालें या खळग्याच्या बाहेर एक थेंबही पाण्याचा येत नसून पुढें सर्व नदी कोरडी ठणठणीत पडली आहे. वडनगर खालीं वाहणारी चामला नांवाची नदी देखील बागेर्डीचें पाणी मिळेनासें झाल्यामुळें वाळून गेली.

पन्नास मैलावर उजेड— बफेलो येथील प्रदर्शनांत एक दिवा आहे त्याचा उजेड ५० मैल पर्यंत पडतो.

अद्भुत दिवा—शिकागोच्या एका मनुष्यानें कधींही न विझणारा असा एक अत्यंत सतेज दिवा नवीन शोधून काढला असून, त्याचें पेटंट घेतलें आहे. आणखी अशा अजब दिव्याचे हजारो ग्लोब करून विकण्याची व्यवस्था केलेली आहे.

एक विलक्षण गोष्ट– बजबजच्या शेजारी एका जमीनदारानें ब्रह्मस्थानांतून एक हत्ती आणला होता व त्यास अंबारी घेण्यास शिकविण्याचें काम चालूं होतें. त्या जमीनदाराचे चाकर त्याची चांगलीशी बरदास्त ठेवीत नसत पण त्याची एक लहान मुलगी रोज नेमानें त्यास भाकरी आणून देत असे. यामुळें ती दोघें एकमेकांवर ममता करूं लागलीं. चाकरांनीं एक दिवस त्यास सांखळीनें मारल्यामुळें रागावून तो हत्ती रानांत पळून गेला. दोन दिवस त्याचा पत्ता कोठें लागला नाहीं तिसऱ्या दिवशीं तो हत्ती त्या गांवाजवळ आला त्यावेळेस ती मुलगी विहिरींतून पाणी काढीत होती. तो हत्ती त्या मुलीजवळ आला व हळूच तिला उचलून त्यानें आपल्या पाठीवर बसविलें व तसाच रानांत निघून गेला. हत्ती त्या जंगलांत रहात असे. पण ती मुलगी भिऊन आपल्या घरीं निघून आली. हत्तीनेंहि पण कांहीं अडथळा केला नाहीं, जनावरांसही कृतज्ञताबुद्धी आहे यांत शंका नाहीं.

दारूचे पक्षी—नागासाकी येथें एक प्रख्यात दारूकाम करणारा जपानी कारागीर आहे. त्यानें केलेले दारूचे पक्षी पेटवून उडविले, ह्मणजे खऱ्या पक्षा प्रमाणें अंतराळीं पुष्कळ भराऱ्या मारितात.

अलीकडील नवीन शोध— १ पाण्याखालीं चालणाऱ्या आगबोटी. २ बिन तारांचें तारायंत्र. ३ समुद्राच्या खालून टेलिफोननें बोलणें, ४ एक्स रेज यांच्या योगानें वर झांकण असलेल्या वस्तूचा फोटो घेतां येतो. ५ हाय प्रेशर वीस माईल गन. या तोफेचा मारा वीस मैलावरून होतो. ६ लहान बोर बंदूक, यांच्यांतून गोळ्या फार जलद व फार त्रास न पडतां सोडतां येतात. ७ बेबी इंक्युबेटर, अकालीं जन्मलेल्या मुलांच्या संरक्षणा करितां बनलेलें एक अपूर्व यंत्र. ८ आटोमोबाईल—याची गती आगगाडीपेक्षांही जास्त असते. ९ ॲसेटिलनी गॅस– याचा प्रकाश अगदीं सूर्यप्रकाशासारखा असतो.

सोज्वळ कायदा— जपान सरकारनें एक फारच छान कायदा अमलांत आणिला आहे कीं, जपानच्या राज्यांतील लोकांनीं बहुमोलाचे, अती खर्चाचे व चैनीहौशीचे कपडेलत्ते आणि जिन्नसपान्नस वापरूं नये. कोणच्याहि कामांत व्यर्थ पैसा खर्चूं नये, आणि जितक्या होईल तितक्या रीतीनें, साधे, स्वच्छ, काटकसरीनें प्रत्येकानें रहावें. प्रत्येक राष्ट्रानें पैशाची खरी किंमत ओळखली पाहिजे, आणि संपत्ती वांचून राष्ट्र कधींही जिवंत रहणार नाहीं ही गांठ आपल्या मनांत पक्की बांधून द्रव्यसंचयाकडे डोळ्यांत तेल घालून बसलें पाहिजे. आपल्या हिंदुस्थानास अक्काबाईनें पुरें घेरलें आहे. नवीन प्राप्ती होण्याचें एकीकडेसच राहिलें पण आहे नाहीं तेंहि जात चाललें आहे. आणि ह्मणूनच हिंदुस्थान मृत्यूच्या दाढेंत सांपडला आहे. तर श्रीलक्ष्मी घालवून क्षणैक ऐषआराम विकत घेण्याची दुष्ट संवयी आपण सोडून देण्याचा निर्धार केला पाहिजे. ह्या लक्ष्मीसाठीं जिवाचीहि पर्वा ठेवितां कामा नये. आपण अत्यंत लोभी, व अत्यंत कृपण असे झाल्या खेरीज आपली दैना सरणार नाहीं, व आपला देशहि जिवंत राहणार नाहीं हें खूप समजा.

कागदाचे दांत—हल्लीं कागदाचे कृत्रिम दांत बनवूं लागले आहेत. ते जन्मपर्यंत बिघडत नाहींत असें ह्मणतात.

उडण्याचें यंत्र— नुकतेंच व्हाइटहेड नांवाच्या एका अमेरिकन मनुष्यानें हुबेहूब पक्षांसारखें उडण्याचें यंत्र तयार केलें असून त्याचें पेटंट घेतलें आहे. आणखी बायसिकलस् सारखीं अशीं हजारों यंत्रें करून विकण्याचा कारखानाही लवकरच काढण्याचा यांचा विचार आहे.

माकड माणूस–जावा बेटांत अर्नेस्ट हेकेल ह्या शास्त्रज्ञास एका प्रकारचा प्राणी सांपडला आहे. तो धड माकड ना माणूस असा आहे. त्याचें डोकें लहान आहे, मुद्रा शहाणपणाची आहे. पाय आंखूड आहेत. हात लांब आहेत आणि तो माणसा प्रमाणें दोन पायांनीं चालतो, माकडाप्रमाणें हातपाय टेकून चालत नाहीं. तो ह्या गृहस्थाच्या घरांत मोकळेपणें हिंडत असतो, दमला ह्मणजे माणसाप्रमाणें, हात उशाला घेऊन निजतो. नारळ किंवा नारिंगा वरची साल हातांनीं सोलून टाकून खातो, माणसाप्रमाणें पेल्यांतून पाणी किंवा दारू पितो त्याच्या तोंडावाटें तीनच प्रकारचा आवाज निघतो. परंतु त्यांतल्या स्वरभेदावरून त्याच्या मनांत काय आहे तें त्या गृहस्थास बरेंच कळतें. सारांश, ह्या प्राण्याचें साम्य माकडापेक्षां माणसाशीं अधिक आहे.

मनुष्याकृति प्राण्यापर्यंतची चढत्या पायरीची सांखळी कोठें कोठें तुटली आहे, आणि मधले कांहीं दुवे हरवले आहेत, असा वाद डार्विनच्या वेळेपासून चालला आहे. त्या सांखळीचा हा एक दुवा सांपडला आहे असें ह्मटल्यास कांहीं चिंता नाहीं.

☞ हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाड समाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

REGISERED N. No. 4

सहामाही „ ३ „ ८८
साल अखेर „ ७ „ १ ८८
किरकोळ अंकास ८४

नोटिशी बद्दल
१० ओळीचे आंत रु० १
दर ओळीस........८१ ०६
दुसरे खेपेस ८१

advance 5 Postage 13 as
Annual in arrears 7 „ 1 Rs 8 as
Six monthly......... 3 .... 8 as
Single copy .... 4 as

Advertisement
Below 10 lines ...... 2 Rs
Per line over 10 ......4 as
Repetition Per line...3 as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR

VOL XXXV AKOLA MONDAY 30 DECEMBER 1901 NO 50

वर्ष ३५ आकोला सोमवार तारीख ३० माहे दिसेंबर सन १९०१ इ० अंक ५०

मुंबई बँकची ठेव ठेवण्याची बँक

या सेव्हिंग बँक मध्यें खालील अटीवर ठेव ठेविली जाईल.

कोणत्याही एका वर्षांत ह्मणजे जानेवारी च्या १ ले तारखे पासून तों दिसेंबरच्या ३१ तारखे पर्यंत फक्त एक हजारा पर्यंत रुपये ठेविले जातील.

दोन अथवा अधिक मनुष्यांच्या नांवानें देखील एक ठेव ठेवितां येईल. व त्यांच्या ह्यातींत, तसेंच त्यांचे मागें त्यांच्या पैकीं एकास अथवा अधिक जणांस ठेव काढतां येईल.

एका वर्षांत एक हजार रुपया पर्यंत ठेव ठेल्या रकमेवर दरसाल दर शेकडा ३ तीन रुपये व्याज दिलें जाईल. मात्र ५००० पाच हजारा वरील रकमेस व्याज नाहीं.

मुंबई ब्यांक आकोला १९ जुलै १८९८ } A. G. Watson Agent.

खरेदीकरा !

रास्कोपची थेट व खरीं पेटेंट वाचेस नकली मालास भुलून पैसे खर्चू नका !!!

रेल्वेच्या व इतर अवजड कामास हेंच वॉच अत्यंत उपयुक्त आहे. हें वॉच पहिल्या प्रतीचें बिनचूक वेळ दाखविणारें असून इतर वॉचेस प्रमाणें यांस नेहमीं रिपेरची जरूर नसून या बद्दल विशेष काळजी व लक्ष पुरविण्याची अवश्यकता नाहीं. ह्मणून जंगलांत बाहेर फिरणारे लोकांचें तर हें सोबतीच आहे असें अनुभवास आलें आहे. याजकरितां ज्याला आपली वेळ बरोबर राखण्याची जरूरी आहे अशा लोकांस ह्मणजे इंजिनियर, कॉंट्रॅाक्टर, ओव्हरसियर, फारेस्ट कान्सरव्हेटर व इतर प्रवासी लोकांस हें वॉच घेणें विषयीं आह्मी खात्रीपूर्वक शिफारस करितों. आमची **रास्कोपच्या पेटंट वॉचेस** संबंधीं याहून जास्त लिहिण्याची जरूरी नाहीं कारण त्यांच्या गुणांची प्रचीति तींच आपोआप दाखवितात, इतकें लिहिलें असतां बस्स आहे. हीं घड्याळें आपली स्वतःच शिफारस आजपर्यंत करीत आलीं आहेत, करीत आहेत व पुढेंही अशीच करीत राहतील. प्रत्येक वॉच फार काळजीपूर्वक तपासून, चालवून तें वेळ बरोबर दाखवितें अशाबद्दल ग्यारंटी देण्यांत येतें, व त्याबद्दलची जोखीमदारी आमचे शिरावर आहे.

सूचनाः—पुढील नमुना २१ लाईनचें मोठ्या आकाराच्या वॉचचा आहे.

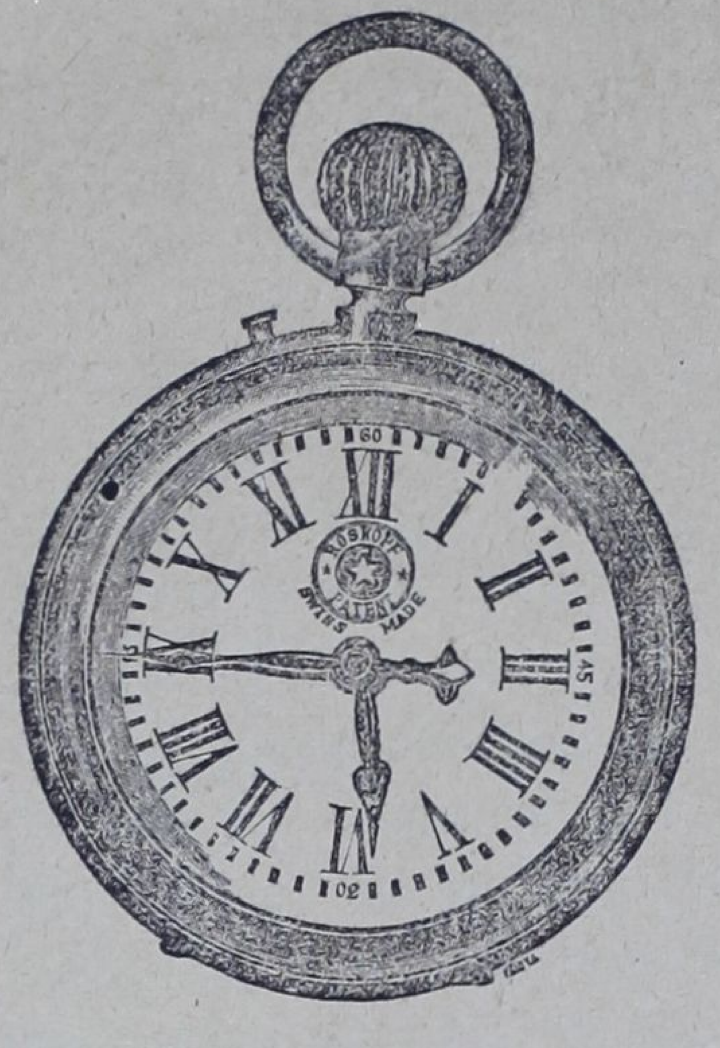

मोठे, मध्यम १६ रु. १७ रु. लहान.

रोल्ड गोल्ड ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१९ लाईन ओपनफेस......................४०
१९ „ हंटिंग..............................५०

गोल्ड ५ वर्षांच्या ग्यारंटीचें.

१८ लाईन ओपन फेस फिरत्या झांकणाचे १५०
१९ „ हंटिंग, नकशीचे २५०

मेटलचें तीन वर्षें ग्यारंटीचें.

रास्काप पेटंट २१ लाईन एक्स्ट्रा स्ट्रांग १८
१९ „ सेंकंद कांट्यासह............२०
१९ „ मध्यभागी सेंकंद काटा असलेलें २२
१९ „ हाफ् हंटिंगचें................२०
१९ „ हंटिंगचें २०
१४ „ रिस्ट वॉच २०

इनुगन्मेटल ३ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१९ लाईन ओपन फेस............२०
१९ „ हंटिंग.......................२०
१४ „ रिस्टवॉच.....................२०

सिल्व्हर वाच ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचे

१४ लाईन रिस्ट वॉच ३०
१४ „ हंटिंग..........................३५
१८ व १९ „ ओपनफेस............३०
१९ „ सेकंद कांट्यासह ३२
१९ „ मध्यभागीं सेकंद कांटा असलेलें ३५
१९ „ ओपनफेस सुंदर नकशीचें....३५
१९ „ हंटिंग ४९

लेडिज वॉचेस १४, १८, क्यारट गोल्ड रुपये ६५–२०० पर्यंत.

सी. हीनीगर आणि कंपनी,
ओरिजिनल जिनीयन रास्कोप पेटंट वॉचेसचे सोल एजंट,
९ हार्नबी रोड, मुंबई.

ADVERTISEMENT

The public of Berar are informed that Mr. G. R. Karnick has been appointed Sub-Agent under me to carry on the business of the Calcutta Provident Institution to enable the people of Berar to take advantage of the benefit of the institution which is not restricted to a particular class but open to all.

For forms of application apply to Mr. G. R. Karnick Sub-Agent Akola or to the undersigned.

Sub-Agents are wanted in every town. Apply to the undersigned.

S. T. LAZARUS
23 12 01. Canvassing Agent
Cal. Provident Ins.
Umred Nagpoor.

नोटीस.

बनाम हरनंदराय गणपतराय या नांवाचे दुकान, मालक गणपतराय हरनंदराय ताजनापेठ अकोले. यांसः–

खाली सही करणार यांजकडून कळविलें जाते कीं तुह्माकडेस आमचे घेणें रुपये ६६२ साहाशे बासष्ट ६ सहा पै मुद्दल शिवाय त्याचें होईल ते व्याज घेणें आहेत. सदर्हू रुपये ही नोटीस पावल्या पासून ८ दिवसांत देऊन रसीद घ्यावी जर असे करण्यास चुकाल तर कायदेशीर तजवीज केली जाईल, व ह्या नोटिसीचा खर्च व कोर्ट खर्च जो होईल तो सर्व तुह्मांस द्यावा लागेल. कळावे, ता. २८।१२।०१ इ.

सही.

फकरोद्दीन मुल्ला मोठाभाई
म्यानेजर महमदअली
हबीबुल्ला अकोला.

नोटीस.

बेशमी महमद यासीन वल्लद गौस महमद राहणार कुरणखेड.— यांस.

या नोटिशीनें कळवितो कीं तुह्मी ५० रुपयांस दुष्काळाचें सालीं आमचे इनामी शेत वहितीला घेतलें होतें त्याबद्दलचें ५० रुपये चार दिवसांच्या मुदतींत आणून न दिल्यास सव्याज सर्व खर्चा सुद्धां रक्कम कोर्टद्वारा वसूल करण्यांत येईल, कळावे. ता० २५।१२।०१ इसवी.

सही (उर्दूत)
नासिरुद्दीन वल्लद अबदुल्ला साहेब
काजी पिंजर.

श्रीमद्देवीभागवत.

मोदवृत्त पत्राच्या ग्राहकांना वरील ग्रंथाची वर्षाचीं सहाशें पृष्ठें बक्षीस मिळतात. किंमत ट. हं. सह ३ रुपये. दुसरा स्कंध छापून रवाना झाला. तरी वर्गणी भरण्याची त्वरा करावी. रामायण, भारत, गीता, योगवासिष्ठ इ० ग्रंथांचींही भाषांतरें आमचेकडे छापत आहेत. विशेष माहिती करितां क्याटलॉग मागवावा.

व्यवस्थापक मोदवृत्त,
वाई, जिल्हा सातारा.

पत्रव्यवहार

जळगांव.– ता. २५।१२।०१

जनाब कुमार श्री हरभामजी साहेब बहादूर डेपुटी कमिशनर यांचा क्यांप जळगांव मुक्कामीं तारीख ७ ते १३ दिसेंबर पावेतों होता. साहेब मनकूर यांनीं येथें नेहमींच्या वहिवाटी प्रमाणें सर्व गोष्टींची तपासणी केली.

लिहिण्यासारखी विशेष महत्वाची गोष्ट ही कीं साहेब बहादुरांनीं गांवांतील सभ्यगृहस्थांच्या भेटी घेण्याविषयीं इच्छा दर्शवून त्या करितां मुद्दाम एक दिवस प्रातःकाळीं दहा वाजण्याची वेळ नेमून सर्वत्रांच्या रिती प्रमाणें भेटी घेतल्या. त्या संबंधानें येथील सभ्य गृहस्थ त्यांचे फार आभारी आहेत,

तारीख १३ शुक्रवार रोजीं गांवांतील सर्वत्र सभ्य गृहस्थांच्या विनंतीस जागा देऊन साहेबांनीं पानसुपारीस येण्याचें कबूल केल्या प्रमाणें वरील दिवशीं सांयंकाळीं ४ वाजतां पानसुपारी स्वागतानें घेतल्यामुळें आह्मा जळगांववासी लोकांस फारच फार आनंद झाला.

आमचे लोकप्रिय डेपुटी साहेबांस उत्तरोत्तर जास्त अधिकार मिळावा अशी आह्मी सर्वत्र प्रार्थना करितो.

येथील श्रीगजानन रिद्धी सिद्धी जिनिंग फ्याकटरी कडून लायब्ररीच्या नांवानें डोनेशनची जमा असलेली रक्कम ६७॥=॥। आणे येणे होती ती तारीख २१ माहे मिनहूस कंपनीनें सर्व आदा केली. या स्तुत्य उद्योगाबद्दल त्या सर्वांची तारीफ करावी इतकी थोडीच होणार आहे.

आपला
एक "क्ष"

वऱ्हाडसमाचार

मिती मार्गशीर्ष वद्य ६ शके १८२३

ज्या प्रमाणें एखाद्या मंगल कार्याच्या प्रसंगीं सर्वत्र आनंदानें धांदल चाललेली दिसते तद्वत् गेल्या आठवड्याभर हिंदुस्थानच्या कलकत्ता राजनगरींत राष्ट्रीय उत्सवांची दंगल चालली होती. कोणी राष्ट्रीय सभेसाठीं, कोणी औद्योगिक प्रदर्शन पाहण्यासाठीं, कोणी सामाजिक सभेसाठीं असे नाना तऱ्हेचे मनांत संकल्प धरून हजारों उत्सवप्रिय लोक त्या सुरम्य नगरांतील ही एकवटलेली अपूर्व शोभा पाहण्याला लोटले होते. दूरदूरच्या महाज्ञानी, पंडित, व विद्वान् अशा लोकांनीं भरून गेलेला प्रचंड जनसमूह पाहून, आणि राजकीय, सामाजिक, औद्योगिक व धार्मिक अशा गहन विषयांवरील उत्तमोत्तम वक्तयांच्या मधुर कंठांतून निघालेली गोड भाषणें ऐकून, व प्रदर्शनांत मांडलेले नानाविध कलाकौशल्याचे मोहक पदार्थ पाहून कोणाचें मन विशेष आविशस्फूर्तीनें प्रफुल्ल व संतृप्त होणार नाहीं ?

ठरविल्या प्रमाणें राष्ट्रीय सभेच्या १७ व्या वाढदिवसाचा सर्व कार्यक्रम निर्विघ्नपणें पार पडला. राष्ट्रीय सभा जन्मास आल्या पासून आज तागाईत तिला असंख्यांत शत्रू उत्पन्न झाले; पण त्या सर्वांचें यथाकाल पारिपत्य करण्यास ती आपल्या अंतस्थ न्यायनीतिमत्तेमुळें समर्थ झाली. तिचा विजयध्वज आज सर्व हिंदुस्थान देशभर फडकत आहे, व हिच्या विजयदुंदुभीचा स्वर सर्व पृथ्वीतलावर दुमदुमतो आहे. राष्ट्रीय सभा ही ह्या भूमीवरील पीडित जनतेचा उद्धार करण्यासाठीं स्वर्गांतून प्रत्यक्ष श्री लक्ष्मीच जणु अवतरली आहे. अशी ही इच्छित दात्री व राष्ट्रकल्याणकर्त्री सभा अजातशत्रू प्रमाणें चिरकाल नांदेल ही वाणी अन्यथा न होय.

राष्ट्रीय सभा हीं सर्वांशीं राजकीय सभा होय. ह्या राजकीय कार्याला पुष्टी आणणाऱ्या सामाजिक व औद्योगिक सभा हीं तिचीं उपांगें होत. मुख्यांगाबरोबरच दुसरीं अंगेंहि चाललीं पाहिजेत. आणि ह्मणूनच राष्ट्रीय सभा व इतर सभा यांची संमेलन-ग्रंथी कालवशात् दृढतर होत आहे ही आनंदाची गोष्ट होय. ह्या सभेच्या करवीं आपलीं वाछित कार्यें अद्याप झालीं नाहींत ह्मणून तिच्या वरील जो संपूज्य निष्ठाभाव आहे त्यांत अंतर होतां कामा नये. राष्ट्रीय सभा ही परमेश्वरानें धाडून दिलेली महा शक्ती आहे व तिची ज्या विशिष्ट कार्यासाठीं योजना झाली आहे तें कार्य झाल्या खेरीज परमेश्वर ती शक्ति [illegible]

न्च्या खालावत चाललेल्या राष्ट्रास वर काढण्याचें सामर्थ्य हिच्यांत आहे. हें काम दहा वीस वर्षांत होणारें नव्हे. असलीं राजकारणीं कामें पुष्कळ कालावधीनेंच सुसाध्य होणारीं असतात. ह्यांत उतावीळपणा उपयोगी नाहीं हें कधींहि विसरतां कामा नये व दीर्घ उद्योगाची कांस कधींहि सोडतां कामा नये.

राष्ट्रीय सभेनें एक महत्तर काम केलें आहे व तें आज तिच्या पंधरा वीस वर्षांच्या निरंतरच्या श्रमाचेंच फल होय. आपण अज्ञान सुषुप्तींत होतों पण तिनें 'आपण कोण, काय, कुठें, आपलें भूत वर्तमान भविष्य काय' वगैरे नाना कूट प्रश्नांत घालून आपणांस जागृति आणून दिली आहे. तिच्या अंगांत असलेली स्फूर्ति तिनें सर्वत्रांच्या अंगांत प्रचलित केली आहे. ज्यांच्या ज्यांच्यावर तिचा दृष्टि प्रसाद झाला त्या सर्वांना तिनें संपूर्ण वश केलें नाहीं असें नाहींच. तिनें सर्वांच्या अंतःकरणांत राष्ट्रोन्नतीची एकच ज्योती पेटवून सोडली आहे. जशी एखाद्या वाद्याची एकच लहरी त्या सर्व तंतूवाद्याच्या नखशिखांत भरून जाते तशी ह्या राष्ट्र सभेची एकच लहरी कोठेंहि उठली तरी ती तारायंत्राप्रमाणें क्षणार्धांत सर्वांच्या अंतःकरणांत भरून उठते. आपण कोणीहि असो वा कोठेंहि असो राष्ट्रहिताच्या कार्यास आपणांस सर्वस्वी वाहून घेतलें पाहिजे हें आपलें कर्तव्य आहे. आपले स्वराज्याचे हक्क मिळविण्यासाठीं, आपल्या समाजाच्या उन्नतीसाठीं, आपली धर्मबुद्धि वाढविण्यासाठीं व आपली उद्योगवृद्धी करण्यासाठीं मी अहर्निश झटेन व ह्यांतच माझ्या जन्माचें सार्थक आहे अशी अंतर्गत खूण मनांत पटली ह्मणजे राष्ट्रीय सभेच्या अर्ध्या अधिक कार्यभागाची परिसमाप्ती झाली असे ह्मणण्यास प्रत्यवाय नाहीं.

जे लोक राष्ट्रीय सभेस वरवर बघतात पण इतर अनेक व्यवसायासक्तीमुळें त्यांची व तिची खरी पुरी ओळखी झाली नाहीं अशा लोकांस तिचा आदिअंत कळवून त्यास त्यांचें परिपूर्ण साहित्य मिळविण्यासाठीं विशेष प्रयत्न चालले आहेत. राष्ट्रीय सभेचे हेतु, व उपयोग, तिची कर्तृत्व शक्ति व तिचें साधन साहित्य, तीस होणारे अपाय व त्यांजवरील उपाय वगैरे गोष्टींची माहिती देणारीं लहान लहान पुस्तकें निरनिराळ्या भाषांतून छापवून हीं वाटण्यांत येणार आहेत. औद्योगिक प्रदर्शन, व सामाजिक सभा या निमित्तानें तरी राष्ट्रीय सभेचें महत्व लोकांस चांगलें कळणार आहे. औद्योगिक प्रदर्शना मुळें सर्वांचें लक्ष्य स्वदेशी माल व कलाकौशल्य यांजकडे वेधलें गेलें आहे. ह्या प्रदर्शनांतील देशोदेशीच्या मुबक व सुरेख जिनसा पाहून मनास कसा आल्हाद होतो! पण आपल्या देशांतील कला व कारखाने बुडवण्यास आपणच आपल्या हातांनीं चांगली मदत केली आहे ह्मणून मन फार खातें. परकी जिनसांची बहुविध प्रकारची भुरळ पडून आपण आपल्या स्वतांच्या घरच्या जिनसा तुच्छ मानून त्यांचा अव्हेर केला. निर्वाणीच्या प्रसंगीं 'आपलें' ह्मणून जें कांहीं असेल तेंच आपल्या उपयोगीं पडणार आहे. आपण ही गोष्ट त्यावेळीं लक्ष्यांत घेतली नाहीं आणि त्यामुळें आज आपला देश भिकेस लागत आहे. आपणांमध्यें कसलेंच त्राण उरलें नाहीं. आपण परकियांचे बंदे गुलाम बनत आहों. अशा प्रसंगीं आपल्या उद्योग धंद्यांवरच आपण स्वोन्नतीची भिस्त बांधली पाहिजे. ह्यांच्या खेरीज आपणास दुसरा त्राता कोणी नाहीं. आपल्या धंद्यास व कलांस आपणच उत्तेजन दिलें पाहिजे. त्यात हलके हलके नाना सुधारणा केल्या पाहिजेत, व इतर देशांतील जिनसांच्या बरोबरीला त्यास आणून सोडलें पाहिजे. हें काम आपलें आहे. व हें काम आपणच केलें पाहिजे, ह्यांत दुसरा कोणीहि मदत करणार नाहीं हें पक्कें ध्यानांत आणून दुसऱ्यांवर अवलंबून राहता कामा नये. स्वावलंबनाचें तीव्र पाणी सर्वांगांत जितकें पचेल तितकें पोटांत घेतलें पाहिजे. दारिद्र्यरूपी महारोगास हीच दिव्य औषधी गुणकारी होईल.

उद्योगधंद्यांचें शिक्षण स्वराष्ट्रहिता करितां किती आवश्यक आहे हें राष्ट्र सभेनें सर्वांस उघड उघड करून दाखविलें आहे. हल्लीं प्ररूढ असलेल्या उच्च शिक्षणाची मातबरी ह्या धंदेशिक्षणापुढें सध्यांच्या मनूत तरी नाहीं आहे. उद्योग शाळांची संस्थापना प्रांतोप्रांतीं होऊन हजारों लोकांस शिक्षण मिळालें ह्मणजे संपत्तीचा अखोट प्रवाह आपल्या देशाकडे वाहत येईल. ह्याच बळावर आपलें राष्ट्र मृत्यूच्या दाढेंतून आपण ओढून काढण्याची व त्यांत चेतना उत्पन करण्याची हिंमत ठेवूं. हा आपला भावी मनोरथ सफल होण्याला आपण सर्वांनीं एकवाक्यतेनें एक निर्धार केला पाहिजे कीं, स्वदेशी वस्तूच मी डोळयांनें पाहीन, तिचीच स्तुति मी आपल्या मुखानें करीन, तिचाच सुगंध मी नासिकेनें घेईन, तिलाच मी हस्तानें स्पर्श करीन. तिचीच जिव्हेनें गोडी चाखीन व व स्वदेश वस्तूंनीच मी आपला सर्व देह शृंगारीन. इतक्या स्वदेश भक्तीनें आपला जड देह व आत्मा भरून गेल्यावर आपल्या राष्ट्रास स्वर्ग सौख्य दूर कोठून असणार.

बहुत प्राचीन काळा पासून आपला हिंदुस्थान देश सर्व सुखसंपदांनीं भरून गेलेला होता आणि त्या कालमाना प्रमाणे आपले लोकांच्या पोटांत विशेष दया माया वसत असे. ते जात्या नीतिमान् व पापभीरु असून त्यांच्या ठायींचें दातृत्व व औदार्य हे गुण अवर्णनीय होते. त्यांच्या मनाचा मोठेपणा आणि हाताचा सढळपणा हीं प्रख्यात होत. ईश्वरानें त्यांना मन जसें मोठें दिलें तशीं धन दौलतहि मोठी दिली व त्या बरोबर त्याचा सद्व्यय करण्याची बुद्धिहि त्यांस दिली. आपल्या ऐपती प्रमाणें सत्पात्रीं दान धर्म मोठ्या भक्तिभावानें त्यांच्या हातून झाला नाहीं अशी विरळाच गोष्ट घडली असेल. कंजुषवृत्ति, आपस्वार्थी स्वभाव यांचा त्यांच्या मनाला स्वप्नातहि विटाळ झाला नाहीं, दातृत्वाची चाड आणि परोपकाराची हौस हींच त्यांचीं पुण्यप्रद प्राप्तीचीं साधनें होत. कोणीहि याचक घरीं आला असतां त्याचें मन खट्टू झालें वा, त्याचें इष्ट कार्य झालें नाहीं व तो विन्मुख गेला असा जनापवाद त्यांच्या कोमल अंतःकरणास शल्यवत् टोंची व त्यांस मरणप्राय दुःख देई. दुसऱ्यास संकटांत व आपत्तींत पाहून त्यांचीं मनें दुःखानें विव्हल झालीं नाहींत व त्यांच्या प्रीत्यर्थ त्यानीं प्रयत्न केला नाहीं असें नाहींच. कोणी कसलीहि याचना करो, त्यास तोंडभर नाहीं अशीं अक्षरें वदण्यास त्यांची जीभ मोठ्या कष्टानेंहि वळत नसे. आपल्या घरला कोणी चालून आला तर त्यांचें मोठें कौतुक व अगत्य त्यांस वाटे. त्या पाहुण्यास, या, बसा. हें आपलेंच घर आहे, असें आपलेच आहों, आपण परकी भाव मनांत आणूं नये, आपण हेंवें नको तें निर्भीडपणानें घ्यावें वगैरे वगैरे शिष्ट संप्रदायाचीं, प्रेमळपणाचीं, व गौरवाचीं भाषणें ऐकून कोणाचें मन आनंदित व उल्लसित होणार नाहीं बरें.

अशा उदार बुद्धीच्या संस्कारांनीं आपण पुनीत झालों आहोंत पण ह्यांची सुफलदायीनी साधनसामुग्री आपणा जवळून अंतर्धान पावते आहे. कालमान बदललें, व तदनुसार नीच मनोवृत्तींचा पगडा आपणांवर बसत चालला ह्या नवीन संस्कारांचें लेपन प्रत्येक रोमांच रंध्रांत भिनतें आहे. आपण दरिद्री, हीन, व अनाथ होत आहेत. श्रीलक्ष्मी आपणांकडे पाठ फिरवून चालती होत आहे. पैशाचा अपहार करण्याचा लोभ अनिवार वाढून त्याच्या पायीं बापलेक व भाऊ भाऊ यांचीं भांडणें व प्रसंगीं खून होऊं लागले, सख्या आईबापांस एखाद्या गोड शब्दानेंहि कोणी विचारीत नाहीं. मग इतरांचा काय पाड! आपणांस जी थोडी बहुत भाजी भाकरी देवानें दिली आहे त्यांतल्या त्यांतच चतकोर, अर्ध चतकोर दुसऱ्यांस आपण उचलून द्यावी ही वासनाच उरली नाहीं. उलटें, दुसरा संकटांत केव्हां पडतो व आपण त्याच्या डोक्या वरील मंदील केव्हां मिळवितो हीच रात्रंदिन घोर विवंचना लागली आहे. "आल्या अतीथा मूठभर द्यावा, मागें पुढती पाहूं नको" हा सुप्रसिद्ध उपदेश आतां कोणास तरी रुचेल काय? आपल्या हिंमतीवर उद्योग करून मिळवावें, उगीच भीक मागूं नये अशी उपदेशपर वाणी उलट वंदू लागली आहे. पूर्वीं ज्या ठिकाणीं आपल्या घरीं दुसऱ्यांचें उच्छिष्ट पडावें अशी मनापासून हौस व अगत्य वाटे. त्याच ठिकाणीं आतां दुसऱ्यास पाहिल्या बरोबर कपाळभर आठ्या पडतात. अशी विपरीत सृष्टि पाहून मन खिन्न होतें. याचें कारण आपलीं सर्वांचीं मनें पापपरिप्लुत झालीं आहेत असें मुळींच नाहीं. आपला निरुपाय झाला आहे. कारण आपण सर्वच याचक व अकिंचन होत आहोंत. आपण कितीहि दिलदार असलों पण हातांत देण्यास पैसाच उरला नाहीं तर काय उपयोग! पैसा सर्वांची-गुणी, पंडित विद्वान् वा इतरेजन- यांची सरसकट किंमत करतो. सर्वांचें मोल व मापन पैशानें व पैशांतच केलें जातें. इतर उच्च गुणसमुच्चयहि पैशापुढें हीनतर पावतो. 'सर्वे गुणाः कांचनमाश्रयन्ते' इत्यादि सुभाषितें ह्या आपत्काळाचीं सुव्यक्त व स्पष्ट चिन्हें होत. या सुवर्णमय भूमीच्या पोटांतून असंख्यात निर्माण झालेल्या महान् महान्

कल्पवृक्षांचीं अमृतफळें व सुरम्य छाया यांज वर आतां दारिद्र्यरूपी विषवृक्षांचें बीज पडून त्यांचीं तृणदला प्रमाणें भराऊन वाढ होईल व ह्या भरतभूमीवर त्या असह्य विषाचे दर्पानें कोणीहि प्राणी जिवंत राहणार नाहीं. तर सर्वांनीं दीर्घ उद्योगरूपी महान् कुऱ्हाड हातीं घेऊन ह्या विषवृक्षांचें छेदन करून, यांचीं पाळीं मुळीं खणून काढून, त्यांचें निर्बीज केलेंच पाहिजे. ह्यास विलंब व हयगय बिलकुल कामाची नाहीं.

इंडिया नांवाचे वर्तमानपत्र विलायतेस निघत असतें हें सर्वांस माहीत आहेच. हें पत्र हिंदुस्थानच्या लोकांच्या खर्चानेंच पण हिंदुस्थानच्या हितासाठीं काढलें जातें. ह्यांत इंडियांतील लोकांचीं सुखदुःखें चांगल्या इंग्रजी भाषेंत सांगितलीं असतात. इंग्लंडच्या दयाळू लोकांच्या न्यायबुद्धीवर आपल्या सर्व हिंदुस्थानचें बरें वाईट अवलंबून आहे. आपलीं दुःखें, आपल्या इच्छा आणि आपल्या आशा ह्या त्या लोकांच्या मनांत भरवून दिल्या शिवाय आपला भाग्योदय होणार नाहीं. त्यांच्या सहाय्या शिवाय आपण पंगू व आंधळे आहोंत ह्मणून 'इंडिया' वर्तमानपत्राकडून आपल्यास जी मदत होत आहे ती फार अमोलिक आहे. इंडिया पत्र चालविण्यास पैसा पाहिजे व तो पैसा ब्रिटिश कमेटीकडे आपण पाठविला पाहिजे. हें पत्र हिंदुस्थानच्या लोकांनीं घेऊन त्यास पैशाची मदत केली पाहिजे. हें पत्र आपल्या कल्याणा साठींच झटतें आहे. ह्यास दोन तीन महिन्यांपूर्वी पैशाची तूट पडली होती व त्यामुळें तें बंद पडण्याच्या बेतांत होतें पण [illegible]भाईनीं मोठ्या उदारबुद्धीनें आपल्या पदरचे पैसे देऊन त्याची बाजू राखली. आपण ह्या पुढें त्यास पुरा पैसा पुरविला नाहीं तर तें पुन्हां अस्तित्वांतून नाहींसें होईल दादाभाईनीं जें काम केलें तें आपलें होतें व तें आपण विलंब न लावितां केलें पाहिजे. हें काम पैशाचें आहे हें खरें पण पैशा शिवाय राजकारणी गोष्टी क्षणभरहि पुढें सरकत नाहींत ह्यास नाइलाज आहे. इंडियाची आपणांस अत्यंत जरूर आहे व त्याविणा आपल्या कामास पुष्कळच अडचण पडणार आहे.

गेल्या रविवारीं रात्रीं आकोल्याहून आकोटास जाणारा टांगा तीन चार मैलावर भर चांदण्यांत लुटला गेला. तीन महिन्यापूर्वींहि त्याच ठिकाणावर टांगा लुटला गेला होता. पुन्हांहि तीच गोष्ट घडून आली. अद्याप कांहींच मुद्देसूत पत्ता लागला नाहीं. लुच्चे चोर लोक चांगली पाळत ठेवून आपला दुष्ट हेतु सिद्धीस नेतात. असे सवकलेले चोर आकोल्याच्या जवळपासच राहणारे असले पाहिजेत असें सर्वांचें मत पडतें. ह्या चोरट्यांचा मागमूस काढून त्यांस चांगलें शासन लावण्याचें काम पोलीसचें आहे. अलीकडे हा प्रवास फार धोक्याचा वाटू लागला आहे. तर ह्या कामीं पोलीस जितकी त्वरा व कसोशी करील तितकी थोडीच होणार आहे.

असल्या गोष्टी आपल्या लोकांचें निर्बलत्व, भागुबाईपणा व नामर्दपणा हीं चांगलीं व्यक्त करतात. गाडींत बसलेल्या दहा जवान माणसांना सात आठ चोरट्यांपुढें आपलें संरक्षण करितां येऊं नये ही लाजीरवाणी गोष्ट आहे. अंगांत हिंमत नाहीं, मनगटांत जोर नाहीं, व हातांत शास्त्र उरलें नाहीं त्यांचा हा परिणाम होय. पोलीस हें आपल्या रक्षणासाठीं व बंदोबस्तासाठीं आहे, तरी वेळ पडली ह्मणजे ज्याची त्यास एकट्यासच पार पाडावी लागते. पोलीस कारवाई सावकाशीची व मागाहूनची असल्यामुळें त्याचा प्रसंगीं तादृश फायदा होत नाहींच पण मागाहून होणाऱ्या पोलीस तपासाचा त्रास फार असतो हेंहि निर्विवाद आहे. आपण सर्वच गोष्टींत दुसऱ्याच्या हाता तोंडानीं पाणी पिण्यास शिकत आहों हें चांगलें नाहीं. आपलें आपण रक्षण करू शकत नाहीं मग आपल्या राज्याचें रक्षण आपण काय करणार !

The Berar Samachar

MONDAY DECEMBER 30 1901

We rejoice in the signal success of the 17th. Indian National Congress that was held in the last week at Calcutta. Like its predecessors this National assembly with Mr. Watcha in its presidential chair, once more very emphatically asserted its existence as a supreme political body for the regeneration of our Indian Nation. It has touched the vital chord of this vast empire and has set it vibrating with the vigour and enthusiasm for our national awakening. The painful past which overwhelmed it in its infancy has passed away. It has out-lived all the attacks of its evil foes. It has before it a bright and hopeful future and it will never fail to arouse and inspire the people with that Divine mission for the fulfilment of which it was called into being.

The National Congress, though essentially a political body, has not overlooked the necessary development of its other constituent assemblies. It has the wonderful power of adaptability to the exigencies of the modern life. It has made a unique and successful effort of uniting its political activity with the industrial and the Industrial exhibition is its sweet fruit. The new industrial, awakening which it has brought about has greatly influenced the course of the Congress. It has put forth a new and reformed programme of its work and thus it has given a new turn to the general activity. Here comes another epoch in the history of the Congress and in this new light will be shaped the future of our nation.

In spite of its many reverses, the congress has fully vindicated its claims to its loyal aspirations and to the willing patronage of the government and the people alike It breathes all through its proceedings the liberal principles of equality, mutual amity and universal fraternity. The Congress is being popularized and its aims and objects are recommending themselves to the full approval of us all. It has stirred up the dying embers of our national life. It has become the pioneer of Industrial activity and has imparted a new stimulus to the work of national progress. The congress, we all trust, has this Divine mission to fulfil, and it will ever stand as an embodiment of our national aspirations, the symbol of our hopes, the centre of our union and the mighty power of inspiration. Should we not hope to attain to that blessed summit of glory in times to come ? We are sure that our sweet prophecy will be fulfilled.

—:0:—

The paramount necessity of the revival of our national industries is the keynote that sounds in all our present activities. The united efforts of the nation are now directed towards the accomplishment of this great work. The Industrial exhibition is calculated to fill the public mind with the wholesome spirit of patriotism. The works of Indian art and beauty leave their impress on the minds of the people and seem to ask of them a solemn promise for their exclusive acceptance. Industry and commerce is the only savior of our country in these days of expanding poverty and deepening distress. The future battles of nations will be fought on the commercial and industrial fields. This industrial regeneration seems to be a promissing phase of our national life and the success in this undertaking is to ensure the succes of the upward march of our progress.

Many industrial schools, therefore, must be opened through various parts of India, and education in the technical branches must be largely imparted. We must deny ourselves the sweet pleasures of foreign articles and must, in earnest, devote ourselves to the products of our own manufacture. It is we who have to exert hard and keen for the uplift of our own country. We should not expect a lending hand from the out-side which is never to come to our relief. We must develop within ourselves the mighty power of self-help and then safely stand on this vantage ground in defiance of the whole world.

Industry forms the chief suppor and back bone of a nation, and it would be a happy work of destiny for our agricultural country to be closely united with its own manufacture. The long awaited upheaval of our Industrial and commercial platform, which is to break forth in no distant future, paints the land-marks of the glory of our career.

वऱ्हाड

मि. महमद इस्मायल साहेब ए. अ. क. यवतमाळ ह्यांनीं वर्ष दीड वर्षाची रजा घेतली आहे व ह्या रजेंत ते मक्केच्या यात्रेस जाणार आहेत.

उमरावतीस येत्या जानेवारी पासून एक लॉक्लास काढण्याचें घाटत आहे. फी दरमहा दहा रुपये ठेवून एल. एल. बी. वकील कायदा शिकविणार आहेत. अशा काळांत इतक्या खर्चानें कायद्याचें ज्ञान संपादन करण्यास फारसे विद्यार्थी तयार होतील असें वाटत नाहीं.

आजच्या अंका सोबत 'सुखसंचारक कंपनी, मथुरा यांची जाहिरातीचीं पत्रकें वाटलीं जात आहेत तिकडे लोकांनीं लक्ष्य द्यावें.

विज्ञप्ति

(सरकारास व लोकांस)

आपला वऱ्हाड प्रांत प्लेगदूषित नाहीं, सबब येथील लोकांस मक्केच्या यात्रेस जातां येईल. पण होतां होईल तों लोकांनीं यात्रेस जाण्याचा आपला विचार लांबणीवर टाकावा हें बरें असें सरकारचें आग्रहाचें सांगणें आहे. तरी ज्यास जावयाचेंच असेल त्यांनीं पोरबंदर किंवा चितगांग ह्या ठिकाणींच गेलें पाहिजे, प्रथम अशा लोकांची नियमित स्थळीं परीक्षा करून ज्यास रोगाची भीति नाहीं अशी खात्री होईल त्यासच मक्केस जाण्याचा परवाना मिळेल. ह्या तपासणीची नियमित विशिष्ट स्थळें त्या बंदराजवळ पासच असावीतसें दिसतें. पण त्या स्थळांचा पुरा नामनिर्देश कोणी कळविल्यास यात्रेकरूंवर फार उपकार केल्याचें पुण्य लागेल.

नोटीस.

रा. रा. अंबादास सखाराम डोईफोडे रहाणार अकोला यांस:—

मी खालीं सही करणार या लेखानें असें कळवितों कीं, तुमचें आकोल्याचें 'बोरीचें' शेत सर्वे नंबर ७५ हें मजपाशीं ताबेगहाण आहे. हें यापूर्वी मयत जिवबा शेट याज पाशींहि गहाण होतें. आपण ७-८ महिन्या पूर्वी, पूर्व गहाणाचा हक्क भागवून तें शेत आह्मांस १०२५ रुपयात खरेदी देण्याचें कबूल केलें आहे. हा आपला सवदा चार चौघा समक्ष नक्की झाला आहे. आज उद्यां रजिस्टर करूं असे होतां होतां तुह्मी आपला विचार अकस्मात बदलून तें शेत रा. रा. पांडू जगन्नाथ पुराड वस्ती आकोला यांस कांहीं जास्त पैशाच्या लालचीनें देण्याचें तुह्मी ठरविलें आहे असें ऐकतो. तर असें गैर विश्वासाचें व बेकायदेशीर काम तुह्मी कराल तर तुमच्यावर आह्मी कोर्ट मार्फत योग्य ती तजवीज करूं. व त्याचा सर्व खर्च व नुकसान तुह्मांस द्यावें लागेल. शेताचें खरेदीखत आठ दिवसांच्या आंत करून टाकावें. झालेला करार व्यवहार तुह्मांस आतां मोडण्याचा अधिकार उरला नाहीं. ह्मणून नोटिशीनें कळविलें आहे. कळावें तारीख २९।१२।०१ इ०

सही

गोपीसा बाळसा राहणार

आकोला दस्तुर खुद्द.

जाहीर नोटीस

सर्व लोकांस कळविण्यांत येते कीं कजबे आकोले येथील शेत सर्वे नंबर ७५ हा सालीम अंबादास सखाराम डोईफोडे राहणार आकोला याजपासून रकम रुपये १०२५ सास आह्मी विकत घेतला आहे. हल्लीं माझे ऐकण्यांत असें आलें आहे कीं याच नंबराची विक्री किंमत ज्यास्त यावी या उद्देशानें सदहू इसम करूं इच्छित आहे वरून सर्व लोकांस विनय पूर्वक कळविलें जात आहे कीं पूर्वीच्या झालेल्या व्यवहारावर कोणी व्यवहार करूं नये जो कोणी हा नंबर विकत घेईल त्याचा खरेदीचा हक्क रद्द केला जाईल. कळावें तारीख २९।१२।०१ इसवी.

सही

गोपीसा बाळसा राहणार

आकोला दस्तुर खुद्द.

वर्तमानसार

लढाई— ट्रान्सवालची खरी लढाई तर केव्हांच संपली. हल्लीं रणांगणामध्यें शत्रूंच्या समोर दंड ठोकून उभे राहून उभयपक्षीं वीर पतन पावताहेत किंवा रक्ताचे पाट वाहाताहेत अशांतली गोष्ट नाहीं. बोअर लोकांस हतवीर्य करून त्यांस दांतीं तृण धरून शरण यावयास इंग्रजांनीं लाविलेंच आहे, फक्त त्यांनीं पुन्हां कधींहि वर डोकें उचलूं नये अशी जी पाताळयंत्री कारवाई करावी लागते तेवढीच व्हावयाची उरली आहे. व ती यथोपचार सिद्ध झाली ह्मणजे बोअर वॉर (लढाई) ची इतिश्री झाली. इतके दिवसांच्या स्वातंत्र्य सौख्याचें स्वैर वारें ज्यांच्या अंगास मानवलें यांनीं आपल्या पुढें पारतंत्र्याच्या विषाचें वाढून आलेलें ताट पाहिलें ह्मणजे त्यांच्या काळिजास आग लागेल हें सहाजिक आहे. आपण शूर व आपण मानी अशा स्वाभिमान संस्कारांचा ज्यांचा पिंड बनला गेला त्यांचे निराशेच्या तडफडीनें प्राण जातील ही गोष्ट अन्यथा कोण ह्मणेल ! सर्वतोपरी ते आज हताश व निरुपाय होऊन गेले आहेत. अशा प्रसंगीं आमच्या सरकारनीं यांस ममत्वानें व प्रेमानें आंजारून गोंजारून घेऊन गत गोष्टींचा त्यांस विसर पाडल्यास सर्व कार्यभाग गोड होणार आहे.

दररोज बेरचशे बोअर लोक धरले जाता त, बेरचशे मारले जातात आणि पुष्कळसे शरण येतात, अशी वस्तुस्थिती आहे. तर मग बोअर सरदारांची 'आह्मी कदापिहि शरण जाणार नाहीं, व स्वातंत्र्य मिळाल्या खेरीज स्वस्थ राहणार नाहीं' ही वृथा गर्वोक्ति व वाचाळता नाहीं असें कसें होईल. पण बोअर सरदारांनीं आजपर्यंत दाखविलेल्या शौर्यराशी वरून ते अशी खोटी फुशारकी मारतील असें वाटत नाहीं. ह्या दोन गोष्टी मोठ्या विसंगत दिसतात. असो बोअर लोकांचे सर्व उपाय हरले असतील तर यांनीं, वृथाभिमानानें, अतत्याईपणानें, हट्टानें वेड्या प्रणाणें अप्राप्त गोष्टींच्या नादीं जास्त वेळ न लागावें हेंच शहाणपण होय. अशा शहाणपणानेंच या शूर वीरांच्या रक्ताचा उगम झरा पृथ्वीतलावर जिवंत राहील व कालांतरानें तरी त्या तीव्र रक्ताचा अलोट समुद्र होऊन तो आपली पारतंत्र्य रेखांकित मर्यादा उल्लंघन करील व सर्वत्र स्वातंत्र्यमय होऊन जाईल. नाहीं तर सध्यांच्या स्वातंत्र्याच्या वेडानें आहे नाहीं ती पुढील आशा समूळ नाहींशी होणार आहे. अशा शहाणपणाच्या वर्तणुकीनें त्यांच्या उज्वल कीर्तीस डाग लागणार नाहींच पण त्यांत उलट कधीं काळीं भर पडण्याचाच संभव आहे. हा उपदेश गुणज्ञ इंग्रजच त्यांस सांगतील. व तो त्यांस रुचेल असें वाटतें.

महाराजा सूर्यकांत आचार्य बहादूर हे ह्या वर्षींच्या इंडस्ट्रियल एक्झिबिशन कमेटीचे प्रेसिडेंट आहेत. हे फार कुलीन व थोर घराण्यांतील आहेत. कुसुमांजली नांवाच्या ग्रंथावर ज्या उदयन आचार्यांनीं उत्तम टीका केली आहे यांच्याच वंशांतील हे पुरुष होत. हे फार परोपकारी व सत्वस्थ आहेत. ह्यांच्या पूर्व आयुष्यांतील उपरतीपर एक गोष्ट आहे. ह्यांचा विवाह लहान वयांतच झाला पण दुर्दैवें करून दोन चार वर्षांतच यांची प्रिय पत्नी मरण पावली. तेव्हां त्यांनीं ब्रह्मचर्य व्रतानें पुढील सर्व आयुष्यभर रहावयाचें असा पक्का निर्धार केला. आणि त्या वेळेपासून लोककल्याण करण्याच्या सन्मार्ग पंथाची यांनीं पक्की दीक्षा घेतली. हीं यांचीं असिधारे प्रमाणें कठिण व्रतें तशींच अखंड चालूं आहेत. असले महाजन विरळा होत.

गेम प्रिझरव्हेशन कायदा— सिंह मृग व्याघ्रादि वन्य पशूंची शिकार होऊन यांचा परिपूर्ण संहार होऊन जाईल व मग शिकारीस कांहीं उरणार नाहीं अशा भीतीनें, त्यांची शिकार वेताबातानें करण्यांत यावी ह्मणून कायदा होण्याचें घाटत आहे. पशूपक्षांची सुद्धां आमच्या सरकारास इतकी काळजी वाटते मग आह्मा हिंदुस्थानवासी गरीब गुरिबांबद्दल त्याचें अंतःकरण कळवळत नसेल असें कसें ह्मणावें ! पण ह्या कळवळ्याचा झरा नेहमीं अदृश्य व गुप्तच राहतो, व दृष्टीगोचर कधींच होत नाहीं, असें काय ह्मणून ?

मनुष्य स्वभाव—मनुष्य एखादें सत्कृत्य करीत असला ह्मणजे त्यांस वाटतें कीं आपली चांगली चांगली गोष्ट कोणीच पहात नाहीं ह्मणून मुद्दाम ती तो हरप्रयत्नानें यांच्या डोळ्यापुढें आणीत असतो. पण एखादें दुष्कृत्य करीत असला ह्मणजे त्याला वाटतें कीं, आपलें हें कृत्य सर्वजण टक लावून पाहत आहेत, आणि ह्मणून तो तें उघडकीस न येण्याचा प्रयत्न करितो. खरें पाहतां लोकांचें लक्ष्य कशाकडेसच नसतें. पण उलट अशी गंमत होते कीं त्याच्या प्रयत्नाच्या विरुद्ध सर्व गोष्टी घडून येतात. चांगुलपणा लोकांच्या नजरेस येत नाहींच पण वाईटपणा अचानक दृष्टी समोर येतो.

जरी हिंदुस्थानांत कोट्यावधी लोक आहेत तरी या सगळ्यांस ताब्यांत ठेवण्यास एकंदर ९०।६० हजार लोक बस आहेत हें ध्यानांत ठेवण्यासारखें आहे. कोंबडीचा जीव घेण्यास तरवार आणि बंदुका नकोतच.

उत्तम ठराव— आयत्या वेळेला भाषण करावयास सांगितल्यानें विषयाची तयारी नीट मुद्देसूत व खात्री करून देणारी अशी होत नाहीं, ह्मणून भाषण करणारे ठरवून टाकून त्यांनीं आपआपल्या विषयावर लिहून आणलेले लेख राष्ट्रिय सभेंत वाचावे असें ठरविण्यांत आलें आहे.

सीनियर रँगलर परांजपे ह्मणतात—(१)ज्यास कोणत्याही विषयांत साधी डिग्री मिळवावयाची असेल यांनीं विलायतेंत जाणें मोठें श्रेयस्कर नाहीं. तिकडील साध्या डिग्रीची किंमत इकडील डिग्रीपेक्षां अधिक नाहीं.

(२) विलायतेंत जे विद्यार्थी जातात त्यांस आपलें वर्तन चोख ठेवण्या इतकी मनाची बळकटी नसेल तर यांनीं विलायतेंत जाणें चांगलें नाहीं. अशी मंडळी विलायतेंत गेल्यास त्यांस फायदा तर होत नाहींच परंतु आपल्या लोकांचें बदनाम होतें.

(३) साधारण बुद्धीच्या माणसानें सिव्हिल सर्व्हिस सारख्या कठिण परिक्षेस जाण्याचें धाडस करणें चांगलें नाहीं.

प्रसिद्ध कल्पक प्रोफेसर भिसे यांचीं यंत्रें:— —१ पुष्कळ जाहिरातींचें एकदम आपोआप प्रदर्शन करणारा विलक्षण दिवा—या दिव्याच्या योगानें जाहिराती निरनिराळ्या मनोहर रंगाच्या उजेडांत दाखविल्या जातात.

२ 'आपोआप पाण्याचा मोठा प्रवाह सोडणारें यंत्र':—संडास वगैरेवर हल्लीं जशी पाण्याची टाकी बसवावी लागते तशी न बसवितां पाण्याच्या नळांतून एकदम पाणी येऊन या यंत्राच्या योगानें संडास, मोऱ्या वगैरे धुऊन झाडून आपोआप साफ होतात.

३ 'मोठ्या राशींतून पाहिजे तितकीच वस्तु आपोआप वजन होऊन निघण्याचें यंत्र:—हें दुकानदारांस फारच उपयोगी आहे.

४ 'बायसेकल एकदम उभी करून आपोआप ती जागच्या जागीं अडकवून टाकणारें यंत्र'—याच्या योगानें बायसेकलवरून खालीं उतरल्या शिवाय रस्त्यांत पाहिजे तेथें ती आपोआप ताठ उभी ठेवितां येऊन जागच्याजागीं अडकवून टाकितां येतें.

(५) मराठी, गुजराथी, कानडी टाइपरायटर— याचे साधनानें लिहिलेला प्रत्येक लेख छापल्या प्रमाणें स्वच्छ, स्पष्ट व सुवाच्य असा वठतो.

हालंडच्या राणी साहेब गरोदर असतांना त्यांचें व त्यांच्या पतीचें भांडण झालें. त्या वेळीं पतीनीं राणी साहेबांचा फार अपमान केला तें पाहून राणी साहेबांचा एक नोकर राजेसाहेबांवर धसरला. दोघांची बरीच झटपट होऊन तो नोकर मरणप्राय घायाळ झाला. त्यावरून दुसरा एक सरदार राजेसाहेबांवर धावून आला. यांच्या झटपटींत राजेसाहेबांस थोडीशी दुखापत झाली. राणी साहेबांचाही गर्भपात झाला.

दिवाणी कोर्टांत पक्षकारांनीं द्यावयाचे अर्ज, ऑफिडेविटें वगैरे इतर मनुष्यांकडून न लिहवितां सनदीवाल्यांकडूनच लिहविले पाहिजेत, असा ठराव झाला. परवान्याशिवाय अर्ज लिहून देणारांस ५० रुपये पर्यंत दंड ठराविण्यांत आला आहे.

नामदार गोखले हे वरिष्ठ कायदे कौंसिलांत गेल्यामुळें मुंबईच्या कायदे कौंसिलांतील त्यांचे जागे करितां सॉलिसिटर मि. दिक्षित आणि रा० दादासाहेब करंदीकर असे दोन उमेदवार होते व दोघेहि गृहस्थ योग्यच होते. पैकीं मि. दिक्षित हे बहुमतांनीं निवडले गेले.

नवीन तोफः—स्पेन केडिझ येथल्या एका लष्करी अधिकाऱ्यानें एक नवीन प्रकारची तोफ तयार केली असून तिच्या योगानें अत्यंत जलद मोठे गोळे दूरवर नेमानें मारतां येऊन त्याच्या योगानें एक हात जाडीचा उत्तम पोलादी पत्रा सहज फोडून टाकितां येतो.

जगांत सर्वांत मोठें कांसवः-हें सानफ्रांसिस्को येथें आहे. त्याचें वजन ५०० पौंड आहे. याचे आज १,५०० वाढदिवस झालेले आहेत व अजून ५०० वर्षें जगेल असा अजमास आहे. लांबी ५ फूट आहे. याची किंमत १,००० पौंड झाली आहे. हें ग्यालपेगास बेटांत सापडलें.

दीर्घायुष्य—दक्षिण अमेरिकेंत १५० वर्षांचा व मास्को येथें १३५ वर्षांचा पुरुष व मिशिगेन येथें ११७ वर्षांची एक स्त्री हयात आहे. बिचारे शतायुषी तर झालेच आतां सहस्त्र युषी होवोत ?

विडीचा खाऊ—मास्को शहरांतील शाळांत मुलानें धडा बरोबर केला तर त्याला शाळेच्या वेळींहि विड्या ओढायाला देतात. विद्येची गोडी लागण्यासाठीं हे उपायच आहेत.

१९०२ सालीं दिल्लीस जो टोलेजंग दरबार भरावयाचा त्या संबंधानें व्यवस्था करण्याकरितां लार्ड कर्झन हे पुढील वर्षीं विलायतेस जाणार ह्मणतात.

स्वदेशी बटणें— विजयदुर्ग येथें गव्याचे शिंगाची व नारळाच्या करट्यांचीं बटणें चांगलीं व स्वस्त निघूं लागलीं आहेत. लोकांनीं हींच बटणें घ्यावीत हें निराळें सांगणें नकोच.

महाकाली विलायतेस जाणार—विजापुरास महाकाली अथवा मुलूख मैदान नांवाची एक प्रसिद्ध तोफ आहे. ही तोफ विजापूरच्या बादशहानें एकदां उडविली होती. तेव्हां तिच्या आवाजानें धरणी कंपासारखा धक्का बसून कित्येक बायकांचे गर्भपातही झाले होते अशी अख्यायिका आहे. ही तोफ आतां विलायतेस नेणार ह्मणतात.

के० वा० श्रीमंत सांगलीकर ह्यांच्या धाकट्या कुटुंबानें आपण गरोदर असल्याचें पो० ए० साहेबांस कळविलें असल्यामुळें त्या प्रसूत होईपर्यंत सांगली संस्थान अराजक राहील असें दिसते.

गंज काढण्यास उपायः—मीठ आणि थोडासा लिंबांचा रस एकत्र करून चोळला असतां लोखंडावरील गंज काढून टाकिता येतो.

कागदाच्या गाड्या.— कागदाच्या चाकाच्या पादवाहक गाड्या निघाल्या असून धातूंच्या गाड्याच्या बरोबरीनें या मजबूत व उपयोगी आहेत असें समजतें.

वाढतें शिवलिंग—बाभुळवाडी ता. पारनेर येथें एक नवीन शिवलिंग सांपडलें असून तें दररोज तिळ तिळ वाढत आहे असें ह्मणतात चमत्कारच !

☞ हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाड समाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

कोळ अंकास ...

नोटिशी ब...

१० ओळीचे आंत ...

दर ओळीस......

दुसरे खेपेस ....

VOL XX...

वर्ष ३५

ADV...

The public ... formed that ... has been a... under me to ca... of the Calcutt... tion to enable ... to take advan... of the institu... restricted to a ... open to all.

For forms ... to Mr. G. R. ... Akola or to t...

Sub-Agents ... town. Apply to the undersigned.

S. T. LAZARUS
23 12-01. Canvassing Agent
Cal. Provident Ins.
Umred Nagpoor.

मुंबई बँकची ठेव ठेवण्याची बँक

या सेव्हिंग बँक मध्यें खालील अटीवर ठेव ठेविली जाईल.

कोणत्याही एका वर्षांत ह्मणजे जानेवारी च्या १ ले तारखे पासून तों दिसेंबरच्या ३१ तारखे पर्यंत फक्त एक हजारा पर्यंत रुपये ठेविले जातील.

दोन अथवा अधिक मनुष्यांच्या नांवानें देखील एक ठेव ठेवितां येईल. व त्यांच्या हयातींत, तसेच त्यांचे मागें त्यांच्या पैकीं एकास अथवा अधिक जणांस ठेव काढतां येईल.

एका वर्षांत एक हजार रुपया पर्यंत ठेवलेल्या रकमेवर दरसाल दर शेकडा ३ तीन रुपये व्याज दिलें जाईल. मात्र ५००० पाच हजारा वरील रकमेस व्याज नाहीं.

मुंबई ब्यांक
आकोला १९ जुलै } A. G. Watson
१८९८ Agent.

नोटीस

१ हरीराम सवतराम मारवाडी आणि
२ गोविंदराम भिकंमदास मारवाडी
उभयताचें दुकान पेठ तेल्हारे तालुके आकोट यास:—

खाली सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मौजे पाथरडी तालुके आकोट येथील रामधन जेठमल या नांवची भागीनदारीची मालकीची दुकान आहे. सदर्हू दुकानचे वहीखातें कागदपत्र वगैरे दुकानाचा हिशेब पाहून शगाकतीची दुकान मोडावी असे विषयीं दुकानाचे मालकांनीं व त्यांतील पोट भागीनदारांनीं, अजमासे सात साठ महिनें झाले, तुह्मास पंच नेमले

... खेदं.

जाहिरात

खाली सही करणार याजकडून जाहिरात देण्यांत येते कीं माझा दत्तक पुत्र दिवाकर जनार्दन देशमुख हा गैर चालीचा असले कारणानें मी माझे ताब्यांत असलेले मिळकतीपैकीं सेंट्रल प्राव्हिंसांतील मौजे शिरसगांव मोकासा व मौजे वडनेर येथलि शेतें तीन व मकान वडनेर येथील गढींतील कचेरी येणें प्रमाणें त्याचें उदर पोषणा करितां देऊन बाकीची सर्व इस्टेट सेंट्रल प्राव्हिंस व वऱ्हाडाची मी आपले ताब्यांत ठेविली आहे. या संबधानें तारीख १९।१०।१९०१ इसवी रोजी दिवाकर जनार्दन यांनीं माझे नांवानें व वासुदेव दिवाकर या उभयताचें नांवानें फारकत होऊन वरील इस्टेट खेरीज करून बाकी सर्व इस्टेटीवरील हक्क सोडून दिला आहे. या करिता या नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं सदर्हू दिवाकर जनार्दन याजला कोणी कर्ज देऊन कोणत्याही रीतीचे दस्तऐवज वगैरे लिहून घेऊं नयेत दिल्यास त्या कर्जाचा बोजा आमच्यावर अगर त्या इस्टेटीवर नाहीं. कळावें तारीख १।१।१९०२ इसवी०

दस्तुर— गंगाधर बळवंत देशमुख राहणार राळेगांव तालुके केळापूर जिल्हा वणी प्रांत वऱ्हाड.

सही
गंगाबाई जवजे जनार्दन देशमुख
प्रगणें राळेगांव.

कांग्रेसची संक्षिप्त हकीकत

गेली राष्ट्रीय सभा ता. २६,२७ व २८ अशी तीन दिवस चालली होती. सभेस सुमारें ८०० चे वर प्रतिनिधी आले होते व प्रेक्षक समुदाय १० हजारावर जमला होता. सभेची सर्व व्यवस्था उत्तम होती.

प्रथमारंभीं स्वागत कमेटीचे अध्यक्ष महाराज जगदिंद्रनाथ राय यांचें स्वागतपर भाष-

ह्मणून आश्वासन दिलें.

महत्वाचा मुद्दा.

प्रेसिडेंट साहेबांच्या भाषणांतील अती महत्वाचा मुद्दा ह्मटला ह्मणजे दुष्काळ व लोकस्थिती हा होय. गेल्या दुष्काळांत हजारों लोक प्राणास मुकले खरे पण सरकारी खाजगी व बाह्य राष्ट्रांच्या मदतीनें हजारों अनाथ लोकांचे जीव सरकारनें मोठ्या श्रमानें वांचविलें हेंहि कोणी विसरणार नाहीं. दुष्काळाचें उग्र स्वरूप नाहीं असें खोटेंच सिद्ध करून दाखविण्याचा ज्यांनीं ज्यानीं प्रयत्न केला तो सर्व लंगडाच पडला. नुसत्या फ्यामिन कोड कायद्यांनीं कांहीं दुष्काळ थांबून रहात नाहीं. दुष्काळामुळें होणारा प्राणनाश कमी करण्यासाठीं पाण्या सारखा पैसा मोठ्या उदार बुद्धीनें खर्च करावा लागतो. अशा प्राणसंकटकाळीं काटकसर व कंजुषपणा बिलकूल उपयोगी नाहीं. द्रव्यराशींचा सद्व्यय करण्याचा ह्यापेक्षा अधिक सुसमय कधींहि प्राप्त होणार नाहीं. हें सरकारनें पक्कें लक्षांत ठेवावें.

दुष्काळाची कांहींहि कारणें असोत. पण ही गोष्ट अगदीं निर्विवाद कळून चुकली आहे कीं हिंदुस्थानच्या लोकांपाशीं द्रव्य उरलें नाहीं. ते अगदीं भणंग भिकारी झाले आहेत व त्यामुळेंच दुष्काळाच्या वेळीं हजारों लाखो खंडी धान्याच्या राशीवर राशी येऊन पडल्या तरी तें धान्य त्या क्षुधितार्तांच्या तोंडीं पडण्यास मार्ग उरला नाहीं. कारण तें विकत घेण्याचें सामर्थ्य—पैसा—नाहीं. ऐन क्षुधेच्या वेळीं सोन्यासारखा घास पुढें आलेला पाहून मोठा आनंद वाटतो. पण त्याच्या नुसत्या सुदर्शनानें पोटाची आग शांत कशी होणार! तें पोटांत पैसा शिवाय कोणीहि घालूं देत नाहीं. इतकीं डोळ्यानें पाहवत नाहीं, कानानें ऐकवत नाहीं व ज्याच्या तोंडानें उच्चार करवत नाहीं व अशी कष्ट दशा हिंदुस्थानास प्राप्त झाली आहे तरी सरकारच्या दिव्य नेत्रांस ती दिसत नाहीं हें पाहून मन फार सचिंत व दुःखी होतें.

पैशाची टंचाई पडते त्यासाठीं राष्ट्री... काढल्या पाहिजेत, व दुष्काळासाठी ... ये गल्ला साठवून ठेवला पाहिजे. ... चांगला पुष्कळसा उहापोह होऊन ... आहेत. यांचें महत्व पुन्हां सांगत ब... जरूरी नाहीं.

हिंदुस्थानची लोकस्थिती फा... आहे. व दिवसे दिवस लोकांचा अंत पाय आहे. ह्या खऱ्या स्थितीवर पांघरूण घालण्याचे वृथा कोशिकप होत आहेत. ह्या करण्या पासून सरकारची कांहीं काळ पावेतों नजर बंदी होईल. पण शेवटीं ह्याचें दुष्परिणाम सर्वांसच भोगावे लागतील. तर सरकारनें हें पटल दूर करून लोकांची अंतस्थ दुःखराशी अवलोकन करावी व प्रजेच्या हृदयांत क्षणोक्षणीं सलत असलेला दारिद्र्याचा दुष्ट कांटा काढून टाकण्याचा लवकर प्रयत्न करावा हें बरें.

ह्या नंतर अध्यक्ष साहेब ह्मणाले कीं. आणखी पुष्कळ विषय राहिले आहेत व ह्या सर्वांचा योग्य विचार करणार सरकार समर्थ आहे. आपले व्हाईसराय साहेबांना हिंदुस्थानचा फार कळवळा आहे व ते आपल्या कारकीर्दींत होईल तितकें लोकांचें कोटकल्याण केल्या खेरीज रहाणार नाहींत. आपण त्यांस नेहमी विनंती करीत राहिलें पाहिजे. व कांहीं काळानें आपणांस ते सुस्थितीप्रत आणून सोडतील अशी आपली सर्वांची मनोदेवता सांगते आहे. सबब आपण पुढील मोठ्या आशेवर लक्ष्य देऊन आपला क्रम अबाधित व नेटानें चालवूं असें ह्मणून त्यांनीं आपलें गोड भाषण आटोपलें.

पुढें दोन दिवस मिळून १९ ठराव पास झाले. पुढील वर्षाची कांग्रेस मुंबई इलाख्यांत भरण्याचें ठरलें. व शेवटीं आभार प्रदर्शन व आनंद जयघोष ह्यांच्या ऐन भरांत कांग्रेस सभा बरखास्त झाली.

सामाजिक सभा

ह्या सभेची १५ वी बैठक गेल्या २९ वे तारखेस कांग्रेसच्या मंडपांत दरसाल प्रमाणें झाली. ह्याहि सभेस पुष्कळ जन-

[illegible] वर भावी सुधारणे- [illegible] आहे हें ध्यानांत [illegible]

[illegible] सुधारणेचें मुख्यांग [illegible] स्त्री शिक्षण ह्मणजे [illegible] शिक्षण दिलें जातें [illegible] ची दिशा सर्वथैव चुकीची आहे. स्त्रियांना व्यवहारोपयोगी, संसारिक रीतीनें, धर्मनीतीनें वागण्याचें, व गृहसौख्य वाढविण्याचें शिक्षण पाहिजे. त्या उत्तम कार्टीतल्या आया व बायका झाल्या पाहिजेत.

धर्म शिक्षण हा समाज सुधारणेचा परमात्मा आहे. धर्म नियमनांनींच सुधारणा झाली पाहिजे. मोठ मोठ्या विद्वान् पंडितजनांनीं धर्मप्रसाराचें काम हातीं घेतलें पाहिजे. कोणची सुधारणा धर्माला धरून होईल हें लोकांस दाखविलें पाहिजे. अशा रीतीनें समाज सुधारणा झाली ह्मणजे सर्व लोकांची चित्तशुद्धी होईल, पापवासना दूरावतील सदाचारण व सद्विचार वाढतील व आपें एक राष्ट्रीयत्व चिरकाल नांदेल.

अशा प्रकारें अध्यक्षाचें भाषण झाल्यावर मामुली प्रमाणें १५-१६ ठराव करण्यांत आले व शेवटीं सामाजिक सुधारणा विसर्जन झाली.

वऱ्हाडसमाचार

मिती मार्गशीर्ष वद्य १२ शके १८२३

ह्या अमृत वृष्टीच्या महा पर्वणीचा काळवेळ पूर्वींच वर्तविलेला होता, आणि त्या प्रमाणें गेल्या ख्रिस्टमसच्या सात्पाहांत ही वृष्टि हिंदुस्थानच्या राजनगरींत झाली. ही [illegible]

[illegible] उद्धार करण्याकरितां कांग्रेस [illegible] मार्गीरथीच ह्या मृतवत्कर [illegible] अवतरली आहे. तिचें अमृतजल मोठमोठ्या गंगाजळींत भरून दूरस्थ लोकांकरितां मुद्दाम पाठवीत आहेत. त्याच्या प्राशनानें चिंतादि घोर व्याधि हरण होतील, दुष्ट कांक्षादि दोष दूरावतील व आपण पूर्ण पूनीत होऊन चिरामय सुखांत जाऊन पडूं. ही पुण्य गंगाबाई झालेल्या अमृत वृष्टीनें भरून जाऊन सर्व हिंदुस्थानभर मोठ्या उल्हास वृत्तीनें खेळत आहे व हिच्या अफाट वाळवंटांत बसून घटकाभर ज्यानें आपला काळ घालविला तो, सद्गदित होऊन महा पंडित वामन कवी प्रमाणें, तिची स्तुती करील कीं:-

तुझ्या तीरीं नीरीं ह्रदय रमतें, दुःख शमतें।
यशो गानें पानें कुमत गळतें, विघ्न टळतें।
कली भंगे, गंगे, षडरि झुरती दोष नुरती।
दिली रामें नामें सकल जगतीला निजगती॥ १॥

भक्ताचा इतका प्रेमा व निष्ठा पाहून ती आपला सुवर्णकर वर काढून सर्वांस आपल्या पोटांत घेईल हें निःसंशयच आहे.

हिंदुस्थानचें कल्याण व्हावें हाच हेतु आमच्या सरकारचा व कांग्रेसचा आहे. दोघेहि एकाच उद्दिष्ट गोष्टींच्या प्राप्तीसाठीं प्रयत्न करीत आहेत. पण दोघांच्या दृष्टिपथांत ज्या गोष्टी येतात त्या भिन्न भिन्न स्वरूपीं प्रत्येकास दिसतात ह्मणून एकच गोष्ट प्रत्येकाच्या डोळ्यास निराळी भासते. साखरेची चवी गोड आहे व तीच चवी सर्वांच्या रसनेस सारखी लागते. पण साखर एकास गोड व दुसऱ्यास कटु अशी लागू लागली तर तिच्या चवीबद्दल कायमचा निर्णय करणें दुरापास्त होईल. तद्वत् हिंदुस्थानची प्रजा दारिद्र्यानें पीडली आहे असें सर्व प्रजाजन कांग्रेसच्या मुखानें दरवर्षीं हरतऱ्हेनें सांगत आहेत पण सरकारच्या कानास जणु काय हे बोल ऐकूच जात नाहींत. त्यांच्या दृष्टीनें तर ही प्रजा मोठी आनंदात व सुखी नांदत आहे. अशा अनिर्णित गोष्टी संबंधीं दोघांच्या प्रयत्नांची दिशा उलट सुलट असणार हें सहाजिक आहे. खरें पाहतां कांग्रेस हा सरकाराचा उजवा हात व मुख्य मंत्री होय. त्याच्याच [illegible]

[illegible]

ह्या महा पुरुषाच्या अंगातील ईश्वरी शक्तीची खूण पुष्कळास पटली नाहीं सबब ह्याची सेवा एक निष्ठपणें करण्याचा जो त्यांचा पूर्व हुरूप व उत्साह होता तो कमी होत आहे असें पुष्कळांचें ह्मणणें आहे. ह्या पुरुषाची वाणी मोठी गोड व रसाळ आहे. ह्मणून ह्याचा कंठ जों पर्यंत चालला आहे तोंपर्यंत कांहीं वेळ हा सर्वांची अंतःकरणें आपणाकडे ओढून घेतो, पण ही वाणी खरी करून दाखविण्याचें व सरकारास आपल्या मुठींत आणून ठेवण्याचें यानें बळ आहे असें लोकांस वाटत नाहीं. पण ही त्यांची चूक आहे. महा पुरुषाचें सर्व बळ त्यांच्या वाणींतच असतें नुसत्या आपल्या एका शब्दानें त्यांनीं इकडची सृष्टी तिकडे करून सोडिली आहे हें इतिहासपुराणादि ग्रंथांतरीं सुप्रसिद्ध आहे. त्यांस हत्ती, घोडे, पायदळ किंवा तरवारी तोफा याची सिद्धता लागत नाहीं. या गोष्टी त्यांच्या मंत्रतंत्राच्या अस्त्रांतच अंतर्धान पावलेल्या असतात. हें पक्कें ध्यानांत धरून अशा पुरुष श्रेष्ठांची कोणत्याहि प्रकारें अप्रतिष्ठा, छल किंवा अवहेलना व तिरस्कार कोणी करूं नये. केल्यास त्याचें प्रायश्चित्त त्यास भोगावें लागेल यांत अंतर पडणार नाहीं.

ह्या वर्षींच आपल्या चक्रवर्ती महाराजास राज्याभिषेक होण्याची आनंदवेळा येणार आहे. व त्या महोत्सव प्रसंगीं सर्व राज्यभर आनंदी आनंद होईल व सर्व प्रजाच्या इच्छित कामना सफल होतील. हिंदुस्थानानें अशा सुसमयाला महाराजास नजराणा भेट ह्मणून एक अमोल चीज दिली पाहिजे. हिंदुस्थान तर अगदीं गरीब आहे व त्याच्या हातून संपत्तीचा करभार देववणार नाहीं. ह्मणून आपण सर्वजण आपला देह व आत्मा यांचाच त्यांच्या चरणीं करभार ठेवूं ह्मणजे झालें. हा बहुत अमोल व अंतःकरणपूर्वक अर्पण केलेला करभार आहे, पण पैशावरच विशेष आसक्त झालेल्या सरकारच्या डोळ्यांत कदाचित् हा फारसा भरणार [illegible]

[illegible] आहे. [illegible] आहे, [illegible] आहे. [illegible] एक [illegible] आहे. [illegible] गोष्टी [illegible] तरच [illegible] नये. [illegible] फसूं [illegible] बरें. [illegible] आतां [illegible] टाकून [illegible] केली [illegible] आपण [illegible] व हट्ट [illegible] प्रसंग [illegible] पुराणें व आमची [illegible] सरकारचें काम आहे. तें त्यांनीं केलें नाहीं तर त्यांना दोष कोण देणार आहे. परंतु आपल्या ह्या कर्तव्यांत मात्र काडी इतकीहि कसूर होतां कामा नये.

सरकारास व्यर्थ शीण देणें हें आपलें शील नव्हे व तें आपण कधींहि करणार नाहीं. प्रजेस न दुखविणें हेंच सरकारचें शील आहे हें मात्र त्यांनीं विसरूं नये एवढीच त्यांस विनंती आहे. पैशाविण सर्व सुखें खोटीं आहेत. हें आह्मांस पदोपदीं आठवतें आह्मी हीन व दीन झालों आहोंत व दारिद्र्य कष्टानें गांजलों आहोंत. हीच खरी स्थिती आमची आहे. आह्मी मोठे सुखी व संपत्तीवान् आहोंत हा आभास व भ्रम अगदी खोटा आहे. आमचा अंत सरकारनें जास्त पाहूं नये व आमच्या मागणीचा अव्हेर इतउत्तर करूं नये. आमची विपन्न स्थिती त्यास जास्त पहावणार नाहीं. त्यांना आमची स्थिती कळल्यावर त्यांच्या डोळ्यांतून पाणी आल्यावांचून राहणार नाहीं. आह्मी त्यांचे आहोंत हें ह्मणवून घेण्यासहि त्यांस लाज वाटेल. हीच गोष्ट त्यांच्या नजरेस आणून द्यावयाची आहे हीच गोष्ट हजारों सभा भरवून, व हजारों अर्ज करून सांगावयाची आहे. आह्मी तुमचे आहों, आह्मांस परमेश्वरानें तुमच्या स्वाधीन केलें आहे, व आमचें बरें वाईट चिंतण्याचें तुमच्यावरच आहे हीच गोष्ट शतशः उच्चारायाची व लिहावयाची आहे. व आमचें हें दुःख निवारा व आह्मांस सुखी करा हीच मागणी पुनः पुनः मागावयाची आहे. ईश्वर आमच्या श्रीमन्महाराजास सुबुद्धि व अखंड आयुष्य देवो आणि तें आपलें राज्य सुखी करोत हीच त्याच्या जवळ अनन्य भावें शरण जाऊन प्रार्थना आह्मी करितो.

आपला देश सर्वतोपरीनीं खालावत चालला आहे ही गोष्ट लक्ष्यांत घेऊन आपण सर्वांनीं तो संपन्न करण्याची मोठ्या हिमतीनें कंबर बांधली आहे. व तत्संबंधीं दाही दिशांनीं आपले भगीरथ प्रयत्न सुरूं आहेत. ह्या सर्वांत प्रमुखस्थानीं

उद्योग धंदे व कलाकौशल्य ही [illegible] आपण मोठें उद्योगशील व्हावें, [illegible] वाढवावा, पूर्वीच्या अस्तंगत [illegible] ल्या हस्तकौशल्याचें [illegible], यांत्रिक कला व धंदे [illegible] ठिकठिकाणीं उद्योगशाळा [illegible] आणि दूर द्वीपांतरीं [illegible] नवीन कला शिकून यावें असा अनेक मधुर गोष्टी [illegible] च्या कानांत रात्रंदिवस लोक सांगतात. ह्या सर्व आह्मी [illegible] उत्सुकतेनें एका कानानें ऐकून घेतो व दुसऱ्या कानानें तशाच सोडुन देतो, [illegible] आमचा काहीं एक अपराध नाहीं. कारण [illegible] गोष्टी आमच्या सद्य स्थितींत [illegible] किंवा असाध्यच होत. [illegible] गळ्यांत एक मोठी थोरली घंटा बांधावी ह्या उंदरांच्या सभेतल्या उपदेशाची जी किंमत तीच या उपदेशाची किंमत [illegible] ह्या जगांत पैशा खेरीज एक पानहि हालूं शकत नाहीं हें आपण क्षणोक्षणीं पाहत आहों मग [illegible] सर्वस्वी पैशाधीन असलेल्या गोष्टी आमच्या सारख्या दरिद्री व कंगाल लोकांनीं कोणाच्या भरंवशावर कराव्यात! उद्योगधंद्यानें पैसा प्राप्त होतो ही गोष्ट बिलकुल अन्यथा नाहीं, पण पूर्वसंचित पैशावरच उद्योग धंद्याची उभारणी होते, नाहीं तर ती होत नाहीं ही गोष्ट आपण विसरतां कामा नये. आपणास एकाद्या दुपारच्या वेळेचीहि भ्रांत पडूं लागली आहे मग ह्या [illegible] खटापटीच्या आपण कसें भरीस पडावें [illegible] गुरुकिल्ली कोणी [illegible]? [illegible] पाण्यात शिरल्याशिवाय [illegible] पोहतां येणार नाहीं, व उत्तम पोहतां आल्या खेरीज खोल पाण्यांत उडी घेता येत नाहीं ह्या गूढ कोड्या प्रमाणेंच वरील पैसा व धंदा याचें कोडें घेऊन पडलें आहे. प्रथमारंभीं थोड्याशा पाण्यांत तरंगण्यास व खेळण्या बागडण्यास आपण शिकूं पण [illegible] अफाट पाण्यांत पोहतां येण्याची हिंमत अंगांत येत नाहीं, त्या प्रमाणेंच आपल्या तुट पुंजीवर एखादा यथातथा धंदा कसा बसा जरी आपण केला तरी सर्व राष्ट्राची भरभराट होणार नाहीं. राष्ट्राच्या अंगात पैशाचीच हिंमत असली पाहिजे. मरणास जशी रात्र आड तसे हे लहानसान धंदे होत. तात्पर्य पैशा खेरीज सर्व उहापोह व वाद वृथा होय.

आपल्या हिंदुस्थानच्या घरांत पैसा येण्याच्या लहान लहान व अगदी मोजक्या खिडक्या आहेत पण पैसा बाहेर जाण्याचे [illegible] रुंद दरवाजे असंख्य आहेत. ह्मणून आपण खिडक्यांचे मोठे थोरले दरवाजे केले पाहिजेत व पूर्वीचे दरवाजे पाडून त्यांच्या जागीं बेताच्या मोजक्या खिडक्या घातल्या पाहिजेत. ह्या परस्परावलंबी गोष्टी आहेत, आपण ह्या दोन्ही केल्या पाहिजेत. आपण एकच गोष्ट करूं व दुसरी गोष्ट सोडूं तर आपणांस कधींच सिद्धी प्राप्त होणार नाहीं.

The Berar Samachar

MONDAY JANUARY 6 1902

The last Christmas holidays were noteworthy for four great annual gatherings in India [illegible] were the [illegible] Each [illegible] presented a [illegible] and commercial [illegible] spacious [illegible] the National Congress [illegible] Social Conference [illegible] claimed [illegible] One was [illegible] of the Theosophical [illegible] the [illegible] Mahomedan Educational [illegible] associations [illegible] in the [illegible] progress [illegible] parts of the nation. They all [illegible] an onward [illegible] our [illegible]. There is a [illegible] awakening in [illegible] to our political, social and religious progress. We [illegible] secured a [illegible] footing on [illegible] side. There is [illegible] of life and enthusiasm [illegible] these organizations. Our Mahomedan brothers are doing an excellent [illegible] to raise themselves to the level of the other sections of the [illegible] community. The [illegible] Conference of the Mahomedans [illegible] well the needs of [illegible] lays down rules of counsel to promote a general upheaval of their backward classes. We are glad to find that our Mahomedan fellow-subjects are so earnest in their efforts. We view their conference as one sure step to advancement and hope that in course of time the Mahomedans will join us in still larger numbers and will come forward as the principal supporters of the National Congress. The Calcutta-session of the Congress was famous for the marked attendance of the Mohamadan delegates whose number came up to about 20 to 25 percent of the total number of delegates. This is a solid answer to the detractors of the Congress. The social Conference is also doing an excellent piece of work. It is moulding the peoples' mind in a manner to adopt them to the new conditions of life. It prepares the people to cope with the new enterprise of the day. The present difficulties of life necessitate a departure in our ways of living and call upon us to fight our battles on the grounds of material wealth. We are a dying nation in so far as we have not yet begun to enter upon material prosperity. We have paid a very high price for our present knowledge of the real situation. Wisdom has taught us to understand correctly the current of western civilization that has cost us the life-blood of our people. The Great Britain is the wealthiest nation in the world and it is *poor* India that gives the empire its unique position in point of material wealth. The drain of wealth in India accounts for the accumulation of riches of the English nation. This is then the cost-price of our new civilization. We have reached it at a time when we cannot afford to pay further on for its comforts and luxuries. However the wisdom of making up our losses in material wealth is not denied to us. We hope to benefit by the experiences of the past and the National Congress points to the royal road that we have next to take up. It is well and good that we have learnt well to form ourselves into a national assembly. The union of the present day will be the strength of our future programme. We hope to attain to our final aim provided we stand shoulder to shoulder to work up the great work of regenerating India. We [illegible] spiritual [illegible] We are [illegible] by nature. Spiritual greatness is our ancient legacy and we think that the [illegible] and moral [illegible] of a really catholic and religious people will equip us for the next race that we have to run on the lines laid down by our national institutions.

वऱ्हाड

हवामान— थंडीचें मान कमी झालें आहे. रोगराई ह्मणण्यासारखी कोणतीच नसून सार्वजनिक आरोग्य समाधानकारक आहे. रब्बीचीं पिकें बऱ्या स्थितींत आहेत.

केळीवेळी येथील बालवक्तृत्वोत्तेजक सभा मामुली प्रमाणें यंदाहि होणार आहे. हिचा १७ वा वार्षिक समारंभ तारीख ११ जानेवारी १९०२ रोजीं नेमस्त केला आहे. ही संस्था, मोठ्या श्रमानें लोकांचें सहाय्य मिळवून तेथील हेडमास्तरांनीं सुस्थितीस आणिली हें त्यांस भुषणास्पद आहे.

येत्या दहा पंधरा दिवसांत मि. आर. डी. हेअर हे फर्लो रजेवरून परत वऱ्हाडांत येणार आहेत. यापुढें हे कोणत्या हुद्याचें काम करणार आहेत या विषयीं वार्ता द्विविध आहे. कोणी ह्मणतात कीं, हे डिपुटी कमिशनरीवरच इलिचपुरास राहण्यास खूष आहेत आणि कोणी ह्मणतात कीं सरकारी आग्रहास्तव हे जुडिशिअल कमिशनर होतील आणि मि. ब्याटन साहेब पूर्ववत् सेशन जज्ज होतील. दोन्ही गोष्टी खऱ्या असतील तथापि शेवटील बातमी खरी होण्याचा रंग दिसत आहे.

पंजाब युनिव्हरसिटीची एम. ए डिग्री घेतलेले रा० रा० कहान चंद्र वर्मा यांनीं येथील लायब्ररींत दोन व्याख्यानें दिलीं. पहिला विषय शिक्षण पद्धती विषयीं होता. दयानंद सरस्वती हे गतशतकांतील महा विभूति होत अशा प्रतिपादनाचा दुसरा होता. हे आवेशानें आणि उच्च स्वरानें बोलतात.

आकोल्यास येत्या मार्च महिन्याच्या ३।४।५ या तीन तारखांस गुरांचें प्रदर्शन होणार आहे. त्यांवेळीं सरकारांतून एक हजार रुपयांचीं बक्षिसेंहि वाटण्यांत येणार आहेत.

नोटीस

[illegible] रावजी वल्लद [illegible] राहणार रोहड तालुका पुसद जिल्हा [illegible] यांस:—

खाली सही करणारीण इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, लहानपणी तुह्मा[illegible] लग्न झाल्या दिवसापासून गेल्या दु[illegible] पर्यंत तुह्मी माझा प्रतिपाळ केला. [illegible] दुष्काळांत कशाचीच सोय लागेना [illegible] तुह्मी मला सोडून चालते झाला. [illegible] ते दिवस कसे तरी काढले आणि गिटीवर मजूरी करून पोट भरलें. पुढें सुकाळ होऊन सर्वत्र सुबत्ता झाली तेव्हां माझ्या मामानें तुमच्या घरीं आणून घातलें. परंतु चार लबाड लोकांच्या नादानें मला तुह्मी हाकलून दिलें आणि पंचा देखत ह्मणाल कीं लग्नाचा खर्च दे ह्मणजे सोडचिठ्ठी देतो. तुह्मी दुनियेदारीला असे विसराल व माणसकीही सोडाल असें वाटलें नव्हतें. परंतु आतां माझा नाइलाज झाला आहे. मला कोणी कर्जही देत नाहीं. ही नोटीस पोचतांच आठ दिवसाच्या आंत माझ्या अन्नवस्त्राची सोय करावी आणि मला घरीं नेऊन मजबरोबर संसार करावा असे करण्यास चुकाल तर तुमचा मजवर नवरेपणाचा हक्क राहणार नाहीं व मी कोर्ट मार्फत सर्व दाद लाऊन घेईन. कळावें तारीख ६ माहे जानेवारी सन १९०२ इ०

सही.

कडती मर्द रावजी राहणार लोहगड (येथें हरी वल्लद रावजी हरमकार यांच्या घरी) निशाणी बांगडी.

वर्तमानसार

अमोलिक वचन—इंग्लंडचा एक प्रसिद्ध अर्थशास्त्रवेत्ता ह्मणतो:-" ज्याचें त्यानें आपलें राज्य करणें यांतच कांहीं अर्थ आहे. एका लोकांचें राज्य दुसऱ्या लोकांनीं चालविणें कधींही संभवत नाहीं. एखादें राष्ट्र दुसऱ्या राष्ट्रास स्वतःचे फायद्यासाठीं आपल्या ताब्यांत ठेवी पण, तें राज्य करणें नव्हे, हें विसरतां कामा नये.

...ळी तरी अजून वाढतच ... मुलीचें लग्न जमलें. ...व-यास मी माळ घा... ...लीनें आग्रह धरला. ...वर लग्न झालें. हल्लीं ... आहे.

विलक्षण चाल—सामोआमध्यें स्त्रियांची नांवें पुरुषांस व पुरुषांची नांवें स्त्रियांस ठेवतात. जर एखादी स्त्री मेली व लगेच पुढें जर त्या घरांत एखादा मुलगा जन्मला तर त्यास त्या मृत स्त्रीचें नांव ठेवतात, व त्याच प्रमाणें जर एखादा पुरुष अगोदर मरून मागून एखादी स्त्री जन्मली तर तिला त्या पुरुषाचें नांव ठेवतात. कारण मृत मनुष्याचा आत्माच हा जन्मास आला आहे असें ते लोक समजतात. नांवावरून पुरुष किंवा स्त्री हें समजतच नाहीं.

घासलेटची खाण.—सुवेझच्या कालव्याजवळ रॉकआईलची एक जंगी खाण लागल्याचें समजतें.

फुकट शिक्षण—जपानमध्यें ४० हजार शाळा आहेत आणि तेथें बहुतेक शिक्षण फुकट दिलें जातें,

व्यापारी शिक्षणाची सोय.–मुंबई येथील कोटांतील फ्री लायब्ररीमध्यें शेट दामोदरास सुखडवाला यांनीं म्याट्रिकची परिक्षा पास झालेल्या विद्यार्थ्यांना व्यापारीशिक्षण फुकट देण्यासाठीं धर्मार्थ शाळा, काढण्याचें ठरविलें आहे. स्तुत्य आहे.

उत्तम सोय–शहरांत किंवा इतर गिरण्या वगैरे ठिकाणीं आग लागल्याबरोबर म्युनिसिपाल्टिीस आणि पोलिसास व शहरवाशी यांस तावडतोब खबर कळावी, यासाठीं शहरांच पोलिस चावडीवर एक भयसूचक वाद्य जरूर ठेवण्यांत यावे, ह्मणजे मदत लवकर मिळण्यास सोईचें होईल.

...वृद्धी होईल.

नोटीस

रामचंद्र बापुजी कुळकर्णी मुक्काम जामोद यास:—

केशवराव कृष्णराव अज्ञान पालन करणार मातोश्री राधाबाई जवजे कृष्णराव देशमुख मुक्काम जामोद तालुके जळगांव नोटीस देतो कीं, तुह्मी माझे नौकर असून मुखत्यार होते. परंतु जेव्हांपासून मुखत्यारपत्र दिलें तेव्हांपासूर मजला हिशोब वगैरे दाखविले नाहीं, आणि माझें वकशीर जें काम करायाचें तें बरोबर माझे मर्जीनुरूप करीत नाहीं अशी माझी खात्री झाली करितां तारीख १।११।१९०० इसवी पासून तुतुमची नौकरी बंद करून मुखत्यारपत्र रद्द केलें आहे. आतां आपण माझे सावकार वगैरे आणि सरकारी काम वगैरे यांत हात घालू नये. जर आपण माझे तर्फे काम केले तर त्या कामाचे आह्मी जबाबदार नाहीं. नोटीस पावल्या पासून आठ दिवसांत आपण केलेल्या कामाचा हिशेब व सर्व कामाचा चार्ज मजला द्यावा. आणि माझी पावती घ्यावी. व सर्व सामान वगैरे तुमचेपाशी जो असेल तो आणि कागदपत्र वगैरे घरी आणून द्यावे व पावती घ्यावी अ-असे न केल्यास मजला योग्य तजवीज करणें भाग पडेल. असे न व्हावें करितां नोटिसीनें कळविलें आहे. तारीख २।१।०२ इसवी.

सही

केशवराव कृष्णराव अज्ञाना तर्फे
मातोश्री राधाबाई जवजे कृष्णराव हस्ते गोपाळ अंबादास.

नोटीस

रा. रा. दत्ताजी श्रावणजी राऊत पाटील निपान तालुके अकोला दुकान मौजे हैसपूर पोस्ट बारशी टाकळी तालुके आकोळा यास:—

...नोटीत दिली आहे. याउपर तुह्मी कोणा कडून पैसे घेऊन गहाण सोडून दिल्यास आमचें जें नुकसान होईल तें आह्मी तुमच्यावर फिर्याद करून भरून घेऊं. कळावें तारीख ३ जानेवारी सन १९०२ इ.

सही

जगदेव चिमनाजी पाटील राहणार
धुंगसी व शिवराम विठोबा
पाटील राहणार धुंगसी
तालुके मुर्तीजापूर.

खरेदी करा !
रास्कोपची थेट व खरीं
पेटेंट वाचेस
नकली मालास भुलून
पैसे खर्चूं नका !!!

रेल्वेच्या व इतर अवजड कामास हेंच वॉच अत्यंत उपयुक्त आहे. हें वॉच पहिल्या प्रतीचें बिनचूक वेळ दाखविणारें असून इतर वॉचेस प्रमाणें यांस नेहमीं रिपेरची जरूर नसून या बद्दल विशेष काळजी व लक्ष पुरविण्याची अवश्यकता नाहीं. ह्मणून जंगलांत बाहेर फिरणारे लोकांचें तर हें सोबतीच आहे असें अनुभवास आलें आहे. याजकरितां ज्याला आपली वेळ बरोबर राखण्याची जरूरी आहे अशा लोकांस ह्मणजे इंजिनियर, कॉन्ट्रॅक्टर, ओव्हरसियर, फारेस्ट कान्सरव्हेटर व इतर प्रवासी लोकांस हें वॉच वर्णें विषयीं आह्मी खात्रीपूर्वक शिफारस करितों. आमची **रास्कोपच्या पेटंट वॉचेस** संबंधीं याहून जास्त लिहिण्याची जरूरी नाहीं कारण त्याच्या गुणांची प्रचीती तींच आपोआप दाखवितात, इतकें लिहिलें असतां बस्स आहे. हीं घड्याळें आपली स्वतःच शिफारस आजपर्यंत करीत आलीं आहेत, करीत आहेत व पुढेंही अशीच करीत राहतील. प्रत्येक वॉच फार काळजीपूर्वक तपासून

...लहान.

रोल्ड गोल्ड ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१९ लाईन ओपनफेस....................४०
१९ ,, हंटिंग....................६०

गोल्ड ५ वर्षांच्या ग्यारंटीचें.

१८ लाईन ओपन फेस फिरत्या झांकणाचे १५०
१९ ,, हंटिंग, नकशीचे २५०

मेटलचें तीन वर्षं ग्यारंटीचें.

रास्काप पेटंट २१ लाईन एकस्ट्रा स्ट्रांग १८
१९ ,, सेंकंद कांट्यासह...........२०
१९ ,, मध्यभागी सेंकंद काटा असलेलें २२
१९ ,, हाफ् हंटिंगचें...............२०
१९ ,, हंटिंगचें २०
१४ ,, रिस्ट वॉच २०

इनॅमलमेटल ३ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१९ लाईन ऑपनफेस............२०
१९ ,, हंटिंग......................२०
१४ ,, रिस्टवॉच....................२०

सिल्व्हर वाच ४ वर्षांच्या ग्यारंटीचें

१४ लाईन रिस्ट वॉच ३०
१४ ,, हंटिंग......................३५
१८ व १९ ,, ओपनफेस............३०
१९ ,, सेंकंद कांट्यासह ३२
१९ ,, मध्यभागीं सेंकंद कांटा असलेलें ३५
१९ ,, ओंपनफेस सुंदर नकशीचें....३५
१९ ,, हंटिंग ४९

लेडीज वॉचीस १४. १८, क्यारेट गोल्ड रुपये ६५–२०० पर्यंत.

सी. हीनीगर आणि कंपनी,

ओरिजिनल जिनीयन रास्कोप पेटंट वॉचेसचे सोल एजंट.
९ हार्नबी रोड, मुंबई.

☞ हे पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.